

**Bezrobocie absolwentów
wybranych zasadniczych szkół zawodowych
w województwie wielkopolskim.
Uwarunkowania i możliwości poprawy sytuacji.**

Raport z badania

Poznań 2011

Instytucja Pośrednicząca zlecająca badanie:

Samorząd Województwa Wielkopolskiego

Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu

ul. Kościelna 37

60-537 Poznań

www.efs.wup.poznan.pl

www.obserwatorium.wup.poznan.pl

Główni odbiorcy publikacji:

Instytucje rynku pracy

Instytucje oświatowe i edukacyjne

Obserwatoria rynku pracy

Samorząd Województwa

Samorzady Powiatowe

Data wydania publikacji:

Marzec 2011

Nakład:

150 egz.

Praca zbiorowa
przygotowana przez

zespół **Wielkopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy**

w składzie:

Weronika Dąbrowska, Anna Górna-Kubacka, Izabela Kalemba-Fludra

Na podstawie wyników badań wykonanych
przez BIOSTAT
na zlecenie
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu

Publikacja bezpłatna

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Samorząd Województwa Wielkopolskiego
Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badanie i publikacja są współfinansowane przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach projektu *Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy*

Spis treści

1	Wstęp	7
1.1	Metodologia.....	8
2	Sytuacja społeczno-ekonomiczna w Wielkopolsce.....	9
2.1	Podstawowe dane dotyczące sytuacji społeczno- ekonomicznej Wielkopolski.....	10
2.2	Sytuacja na Wielkopolskim rynku pracy w okresie zmiany gospodarczej	11
2.3	Zatrudnienie w Wielkopolsce w okresie zmiany gospodarczej	12
3	Charakterystyka badanego regionu	20
3.1	Kondycja przedsiębiorczości.....	20
3.2	Ludność.....	23
3.3	Rynek pracy	26
3.4	Podsumowanie - analiza SWOT dla badanych powiatów	28
4	Analiza oferty edukacyjnej szkół w badanym regionie.....	30
4.1	Kierunki kształcenia w badanych jednostkach.....	31
4.1.1	Kierunki kształcenia	31
4.1.2	Realizowane kierunki kształcenia w kontekście potrzeb lokalnego rynku	32
4.1.3	Kryteria doboru przez szkoły zawodowe kierunków kształcenia	39
4.2	Zaplecze szkół zawodowych.....	41
4.2.1	Baza materialna	41
4.2.2	Kadra.....	41
4.2.3	Środki unijne jako wsparcie dla szkół.....	42
4.3	Egzaminy zawodowe – przystępowanie i zdawalność	42
4.4	Pełnienie przez szkołę zawodową funkcji społecznych.....	43
5	Kryteria dokonania orientacji zawodowej	43
5.1	Źródła pozyskiwania przez uczniów szkół gimnazjalnych informacji o możliwościach dalszego kształcenia	43
5.2	Wybór szkoły oraz kierunku kształcenia przez uczniów szkół gimnazjalnych	44
5.3	Wybór szkoły oraz kierunku kształcenia przez uczniów szkół zawodowych	48
5.4	Zainteresowanie uczniów i absolwentów szkół zawodowych kontynuacją nauki	49
5.5	Preferencje odnośnie przyszłej pracy - uczniowie szkół gimnazjalnych.....	50
5.6	Preferencje odnośnie przyszłej pracy - uczniowie szkół zawodowych.....	50
5.7	Preferencje odnośnie przyszłej pracy – absolwenci szkół zawodowych	51
5.8	Podsumowanie	52
6	Ocena kształcenia w wybranych zasadniczych szkołach zawodowych.....	52
6.1	Teoria i praktyka w realizacji programów nauczania	52
6.1.1	Ocena uczniów szkół zawodowych.....	52

6.1.2	Ocena absolwentów szkół zawodowych	54
6.1.3	Podsumowanie	55
6.2	Dodatkowe formy kształcenia, z których korzystają uczniowie szkół zawodowych	56
7	Przygotowanie przez szkołę do podjęcia zatrudnienia po ukończeniu nauki	58
7.1.1	Ocena uczniów szkół zawodowych.....	58
7.1.2	Ocena absolwentów szkół zawodowych	59
7.1.3	Podsumowanie	60
7.2	Subiektywna ocena swoich możliwości podjęcia zatrudnienia.....	61
7.2.1	Ocena uczniów szkół zawodowych.....	61
7.2.2	Ocena absolwentów szkół zawodowych	63
7.2.3	Przygotowanie absolwentów szkół zawodowych do podjęcia działalności gospodarczej	64
8	Oczekiwania lokalnych pracodawców odnośnie współpracy z absolwentami regionalnych szkół zawodowych	64
8.1	Profil przedsiębiorstw biorących udział w badaniu	64
8.2	Prognozowany popyt na pracowników	65
8.3	Ocena dostępności pracowników na lokalnym rynku pracy.....	67
8.4	Postrzeganie przez pracodawców absolwentów szkół zawodowych	69
8.5	Współpraca przedsiębiorców ze szkołami zawodowymi	70
9	Wykorzystanie wsparcia ze strony powiatowego urzędu pracy.....	71
9.1	Współpraca uczniów z powiatowym urzędem pracy	71
9.1.1	Uczniowie szkół zawodowych.....	71
9.1.2	Absolwenci szkół zawodowych.....	71
9.1.3	Podsumowanie	71
9.2	Współpraca szkół z powiatowym urzędem pracy.....	72
9.3	Współpraca przedsiębiorców z powiatowym urzędem pracy.....	72
9.4	Podsumowanie	73
10	Wnioski	74

1 Wstęp

Badaniem pt. „Bezrobocie absolwentów wybranych zasadniczych szkół zawodowych w województwie wielkopolskim. Uwarunkowania i możliwości poprawy sytuacji” objęto 20 powiatów, w których znajdują się zasadnicze szkoły zawodowe generujące największą liczbę bezrobotnych. Są to powiaty: kościański, rawicki, leszczyński, wolsztyński, grodziski, nowotomyski, szamotulski, czarnkowsko-trzcianecki, złotowski, chodzieski, wągrowiecki, wrzesiński, kolski, średzki, śremski, turecki, jarociński, pleszewski, ostrowski oraz gostyński. Szkoły zostały wskazane w oparciu o przeprowadzoną przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu ocenę sytuacji absolwentów zasadniczych szkół zawodowych województwa wielkopolskiego.

Podstawowym założeniem badania było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: **Jakie są szczegółowe przyczyny sprawiające, że zasadnicze szkoły zawodowe generują tak wysoki odsetek bezrobotnych, a także czy, w jaki sposób i w jakiej perspektywie możliwe jest przeprowadzenie zmian systemowych służących poprawie tej sytuacji.** Cele badania obejmują w szczególności:

- dokonanie diagnozy przyczyn bezrobocia absolwentów wybranych zasadniczych szkół zawodowych województwa wielkopolskiego,
- dostarczenie rzetelnych informacji na temat relacji między kształceniem na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej w wybranych powiatach a wymaganiami lokalnego rynku pracy,
- określenie projektu zmian systemowych służących przekształceniu obecnego stanu rzeczy w stan pożądany.

Pytania badawcze, na które poszukiwano odpowiedzi poprzez dokonane analizy, obejmowały między innymi:

- Czy i w jaki sposób oferta edukacyjna wybranych zasadniczych szkół zawodowych odpowiada wymaganiom rynku pracy? Czy i w jaki sposób szkoły starają się odpowiadać na przemiany w strukturze kwalifikacji na rynku pracy? Jak oceniane są programy kształcenia uczniów szkół zawodowych? Jakie są proporcje między przedmiotami teoretycznymi oraz przedmiotami praktycznej nauki zawodu? Czy i w jakim zakresie struktura kwalifikacji nauczycieli praktycznej nauki zawodu odpowiada wymaganiom stawianym przez rynek pracy? Czy i w jakim zakresie baza materialna szkół odpowiada wymaganiom stawianym przez nowoczesne przedsiębiorstwa?
- W jaki sposób kształtuje się współpraca między szkołą a przedsiębiorstwami w regionie w zakresie kształcenia zawodowego? W jaki sposób pracodawcy w regionie oceniają przydatność kwalifikacji zawodowych i umiejętności absolwentów wybranych szkół? Jakie są oczekiwania pracodawców w stosunku do profilu absolwenta zasadniczej szkoły zawodowej (co do kwalifikacji i umiejętności)?
- W jaki sposób postrzegają wybrane zasadnicze szkoły zawodowe uczniowie ostatnich klas gimnazjów w kontekście jakości kształcenia oraz możliwości przyszłego zatrudnienia? Jakie są uwa-

runkowania preorientacji zawodowej uczniów gimnazjów? W jaki sposób oceniają kształcenie w wybranych zasadniczych szkołach zawodowych ich uczniowie? W jaki sposób absolwenci wybranych zasadniczych szkół zawodowych oceniają jakość kształcenia oraz zdobyte kwalifikacje i umiejętności? Jak kształtuje się zdawalność egzaminów zawodowych zdawanych przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną?

- Czy i w jakiej mierze uczniowie zasadniczych szkół zawodowych orientują się na podnoszenie kwalifikacji oraz ewentualne przekwalifikowanie w toku życia zawodowego? W jakiej mierze uczniowie i absolwenci zasadniczych szkół zawodowych rozpatrują możliwości kontynuacji kształcenia? Czy i w jaki sposób absolwenci są przygotowani do podejmowania działalności gospodarczej? Jaka jest wiedza uczniów i absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w zakresie aktywnych form poszukiwania pracy?
- W jaki sposób uczniowie i absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oceniają działalność powiatowych urzędów pracy?
- W jakim stopniu sytuacja społeczno-gospodarcza powiatu warunkuje niekorzystne wskaźniki bezrobocia absolwentów zasadniczych szkół zawodowych? Jakie są możliwości i perspektywa zmian niekorzystnych wskaźników odnośnie wybranych zasadniczych szkół zawodowych?

1.1 Metodologia

W celu dokonania pełnej diagnozy sytuacji oraz przygotowania projektu zmian uwzględniającego wieloaspektowość badanego zjawiska oraz różne punkty widzenia, zastosowano różnorodne techniki i narzędzia badawcze, obejmujące analizę źródeł wtórnych, badania ilościowe (PAPI) oraz jakościowe (IDI).

▪ Analiza źródeł wtórnych (Desk Research)

Analizie poddano ofertę edukacyjną wskazanych 20 zasadniczych szkół zawodowych, popyt na zawody na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy. Zbadano również wybrane, istotne z punktu widzenia celów badania, wskaźniki społeczno-ekonomiczne powiatów.

▪ Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

W ramach badania zrealizowano wywiady pogłębione z nauczycielami 20 wskazanych zasadniczych szkół zawodowych, zarówno nauczycielami przedmiotów ogólnych, jak i nauczycielami praktycznej nauki zawodu oraz wywiady pogłębione z pracodawcami z 20 wskazanych powiatów, zatrudniającymi absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (40 najatrakcyjniejszych pracodawców).

▪ Badanie ankietowe (PAPI)

Badanie ankietowe przeprowadzono wśród trzech grup respondentów: wśród uczniów ostatnich klas gimnazjum, na reprezentatywnej próbie 1004 uczniów, wśród uczniów ostatnich klas zasadniczych szkół zawodowych – na reprezentatywnej próbie 979 uczniów oraz wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych z lat 2007-2010 – na reprezentatywnej próbie 996 absolwentów.

Badanie wśród uczniów szkół zawodowych oraz uczniów gimnazjum zostało przeprowadzone metodą audytoryjną. Badaniem objęto 20 szkół zawodowych oraz 20 szkół gimnazjalnych. Spośród dobranych metodą celową do projektu 20 szkół zawodowych, dwie szkoły nie wyraziły zgody na przeprowadzenie badania. Założono, że w każdej szkole objętej badaniem zostanie 50-60 uczniów. Badanie ankietowe wśród absolwentów zostało przeprowadzone metodą kwotowo-losową. Respondentami badania było 50 uczniów każdej ze wskazanych szkół zawodowych.

2 Sytuacja społeczno-ekonomiczna w Wielkopolsce

POLSKA – REGIONY

2.1 Podstawowe dane dotyczące sytuacji społeczno- ekonomicznej Wielkopolski.

Wielkopolska, jeden z 16 regionów, jest województwem dużym (powierzchnia 29 826 km²) – porównywalnym wielkością do niektórych regionów „starej Europy”. Pod względem wielkości zajmuje 2 miejsce w Polsce, a jej obszar stanowi 9,53% powierzchni kraju.

Drugim ważnym czynnikiem jest ludność. Liczba ludności w Wielkopolsce w 2009 r. przekroczyła 3 400 000 osób i w okresie 2003 - 2009 charakteryzowała się niewielkim, ale jednak wzrostem nawet w latach, w których zjawiska migracji zdawały się wskazywać na konieczność obniżenia populacji. Tego typu zjawiska oceniane są jako czynniki wskazujące na to, iż województwo jest atrakcyjnym terenem do mieszkania i posiada dobre warunki życia.

Wartością, która obrazuje działalność całej gospodarki regionu jest produkt krajowy brutto. Wielkopolska przez kilka pierwszych lat XXI wieku charakteryzowała się jego wzrostem.

Tabela 1. Poziom PKB na mieszkańca w Wielkopolsce w latach 2000- 2008.

WYSZCZEGÓLNIENIE	LATA								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PKB na 1 mieszkańca (w zł)	20 717	21 619 +4,4%	21 937 +1,5%	23 120 +5,4%	26 011 +12,5%	27 553 +5,9%	29 279 +6,3%	32 266 +10,2	34 934 +8,3%
wartość brutto środków trwałych – stan na 31 XII (w mln zł)	122 589,8					162 854,1		184 208,0	200 267,7

Zródło: www.stat.gov.pl

Wielkopolska jest mocno zróżnicowana pod względem mobilności gospodarczej. Posiada silne bieguny wzrostu, które skupione są w Poznaniu i powiecie poznańskim oraz w stolicach dawnych województw, co rodzi określone dysproporcje rozwojowe.

Na rozwój przedsiębiorczości w Wielkopolsce wpływ ma wiele czynników. Jednym z nich jest duża liczba małych i średnich przedsiębiorstw i stale rosnący ich potencjał ekonomiczny, a ponadto długa tradycja wielu branż oraz napływ kapitału zagranicznego. Czynnikiem, które utrudniają rozwój przedsiębiorczości są głównie brak kapitału i dekapitalizacja majątku wielu firm oraz powiększająca się luka technologiczna wskutek małej innowacyjności firm i zerwanych więzi współpracy nauki i gospodarki w sferze B+R.

Mimo zmiennej koniunktury gospodarczej w ostatnich latach w Wielkopolsce przeważała liczba rejestrowanych firm w stosunku do firm likwidowanych.

W końcu grudnia 2009 w Wielkopolsce było zarejestrowanych 25 778 spółek handlowych tj. o 6,3% więcej aniżeli w 2008 r. Największy przyrost odnotowano w sekcji „obsługa nieruchomości i firm”. W ciągu 9 lat liczba spółek handlowych wzrosła w województwie o 85,3%, a średnioroczne tempo wzrostu wyniosło 7,1%. Wśród spółek tych przeważają spółki kapitałowe (84,7%), z tego spółki kapitałem zagranicznym stanowią 22,2%.

Natomiast systematycznie zmniejsza się liczba przedsiębiorstw państwowych. W grudniu 2009 r. w rejestrze REGON w województwie naszym figurowało 29 przedsiębiorstw, które w skali kraju stanowiły 10,0%. Rejestr REGON obejmował także 1749 spółdzielni - o 0,9% mniej w stosunku do poprzedniego roku.

Najliczniejszą grupę podmiotów gospodarki narodowej stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2009 r. wśród podmiotów zarejestrowanych osoby fizyczne stanowiły 77,9% (w kraju 75,2%). Drugą pod względem liczebności grupę podmiotów stanowią w rejestrze REGON spółki cywilne. W końcu 2009 r. było ich zarejestrowanych 23 896, stanowiły one 6,6% ogółu podmiotów gospodarki narodowej.

2.2 Sytuacja na wielkopolskim rynku pracy w okresie zmiany gospodarczej

Wielkopolski rynek pracy charakteryzuje się silnymi zmianami, choć w latach koniunktury region nasz wyróżniał się jedną z najniższych stóp bezrobocia w kraju.

W analizie SWOT Strategii Województwa Wielkopolskiego podkreśla się, iż za silne strony uznać należy:

- wysoką aktywność mieszkańców oraz organizacji pozarządowych,
- dobrą bazę edukacyjną i akademicką,
- nadwyżkę dobrze wykształconej siły roboczej,
- dużą liczbę studiujących.

Natomiast za słabe strony uznaje się:

- niski poziom wykształcenia,
- wysoki poziom bezrobocia,
- niewystarczającą i niedostosowaną do potrzeb ofertę edukacyjną,
- liczne grupy i środowiska zagrożone marginalizacją,
- ograniczony dostęp do infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
- ekonomiczne bariery dostępu do edukacji (Strategia rozwoju, 2005).

Wymienione w analizie SWOT silne strony (dobra baza edukacyjna, duża liczba studiujących i nadwyżka dobrze wykształconej siły roboczej) skutkują niestety dużą, ciągle rosnącą liczbą bezrobotnych absolwentów.

Drugim niepokojącym zjawiskiem utrzymującym się na regionalnym rynku pracy jest stosunkowo niski współczynnik aktywności zawodowej ludności.

Tak niski poziom aktywności zawodowej przy wzroście długości życia (kobiety, mężczyźni) jest trudny do akceptowania i powoduje perturbacje nie tylko na rynku pracy, ale i w gospodarce, obniżając popyt wewnętrzny. Ponadto przy utrzymującej się tendencji przechodzenia na emeryturę w wieku 50+ kobiet i około 60–ciu u mężczyzn, pracodawcy na około 10 lat przed osiągnięciem tego wieku nie inwestują w tych pracowników (szkolenia, awanse) uznając to za niecelowe zwiększanie kosztów firmy. Efekt jest taki, iż pracownicy czują się niedoceniani i często zmieniając firmę, lub szukając zatrudnienia po przejściu na emeryturę, nie mogą znaleźć pracy. Natomiast zgodnie z „Wytycznymi dotyczącymi zatrudnienia” kraje członkowskie powinny doprowadzić do uzyskania stopy zatrudnienia na poziomie 70% (Decyzja Rady Europy, 2005).

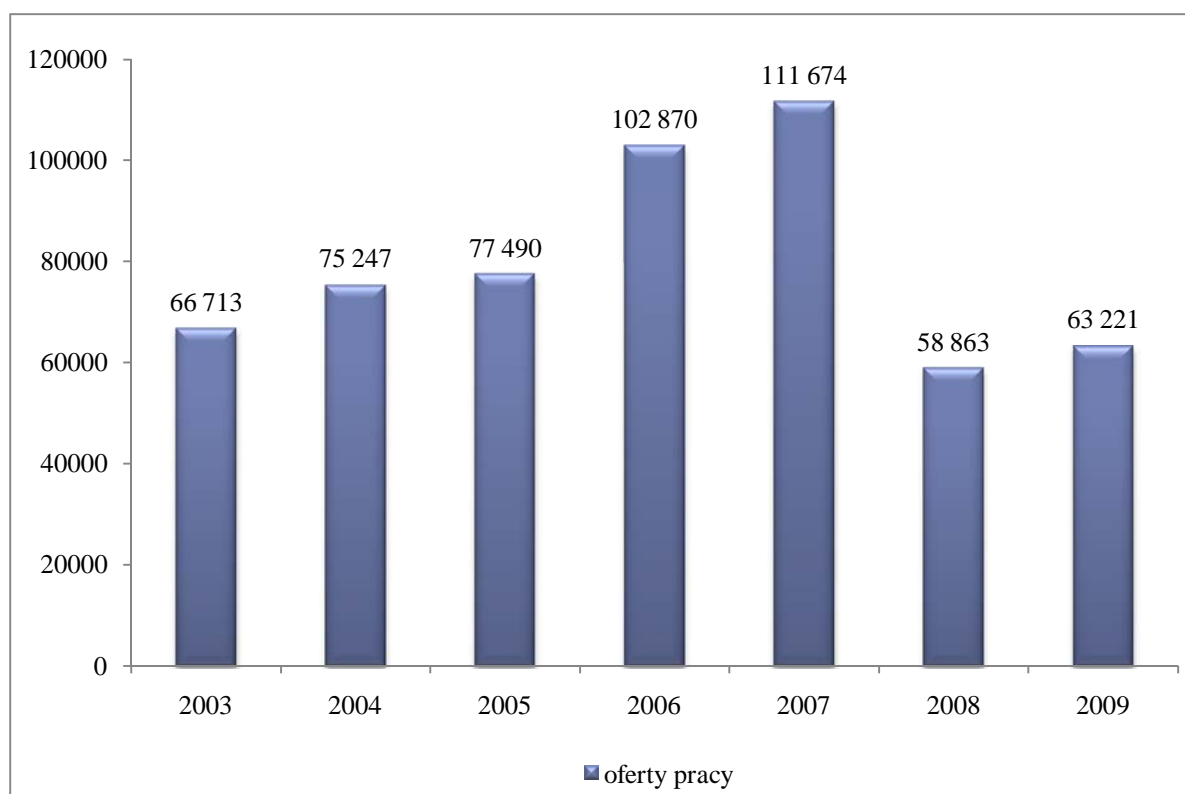
2.3 Zatrudnienie w Wielkopolsce w okresie zmiany gospodarczej

W grudniu 2009 r. w województwie wielkopolskim liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw wyniosła 571,6 tys. co oznacza spadek 0,6% w stosunku do listopada 2009 r. i o 3,1% w porównaniu z grudniem 2008 r. Przeciętne zatrudnienie kształtowało się w tym czasie na poziomie 557,7 tys. osób, czyli zbliżonym do osiągniętego przed miesiącem, a o 3,3% niższym od zanotowanego w grudniu 2008 r.

W kraju przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było nieco mniejsze od listopadowego (spadek 0,2%) i o 1,8% mniejsze od notowanego przed rokiem. W sektorze publicznym przeciętne zatrudnienie w ciągu roku zmniejszyło się o 7,3%, podczas gdy w sektorze prywatnym o 2,9% (Komunikat o sytuacji społeczno- gospodarczej GUS Poznań www.stat.gov.pl).

Struktura popytu na pracę kształtowała się sinusoidalnie. W czasie koniunktury liczba ofert pracy była wysoka i szeroka, jeśli chodzi o wachlarz zawodów. Z kolei w okresach dekoniunktury wyraźnie się zmniejszała.

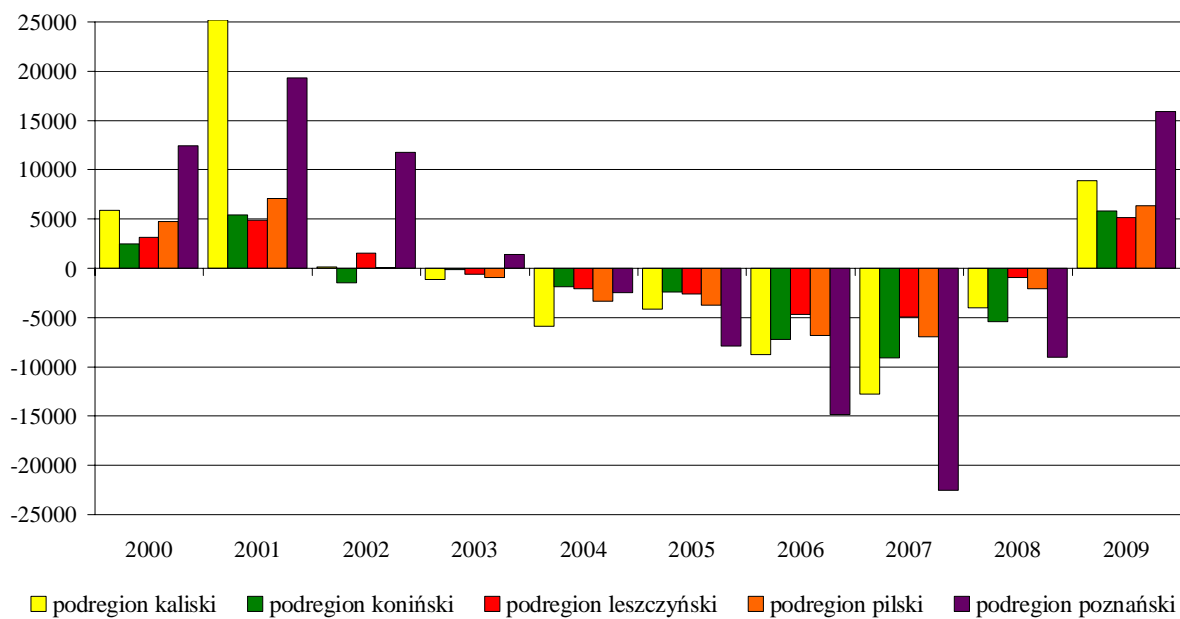
Liczba ofert pracy w Wielkopolsce w latach 2003-2009

Źródło: WUP Poznań, Wydział Polityki Rynku Pracy.

Wykres ofert pracy potwierdza, iż w latach koniunktury wzrostu gospodarczego, którego apogeum było w latach 2006 – 2007, liczba ofert pracy wzrosła prawie o połowę (66 713 – 2003 r. do 111 674 – 2007 r.) by następnie spaść ponownie do 63 tysięcy w 2009 roku.

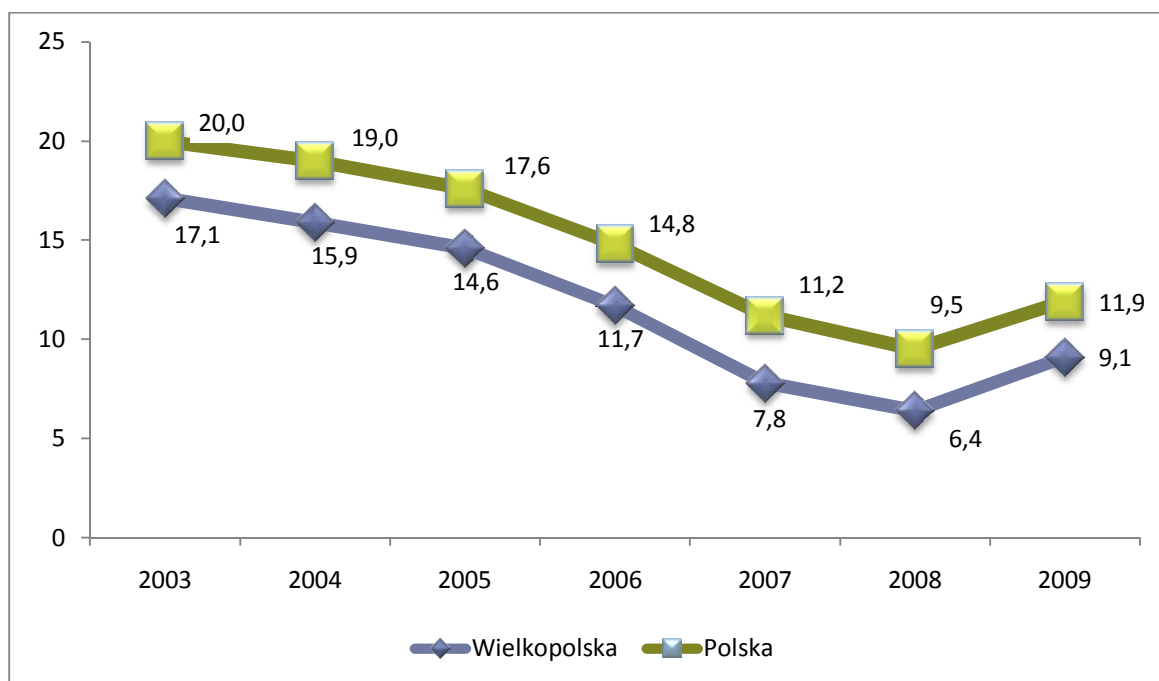
**Napływ i odpływ bezrobotnych w podregionach
w województwie wielkopolskim w latach 2000 – 2009**

Źródło: WUP Poznań.

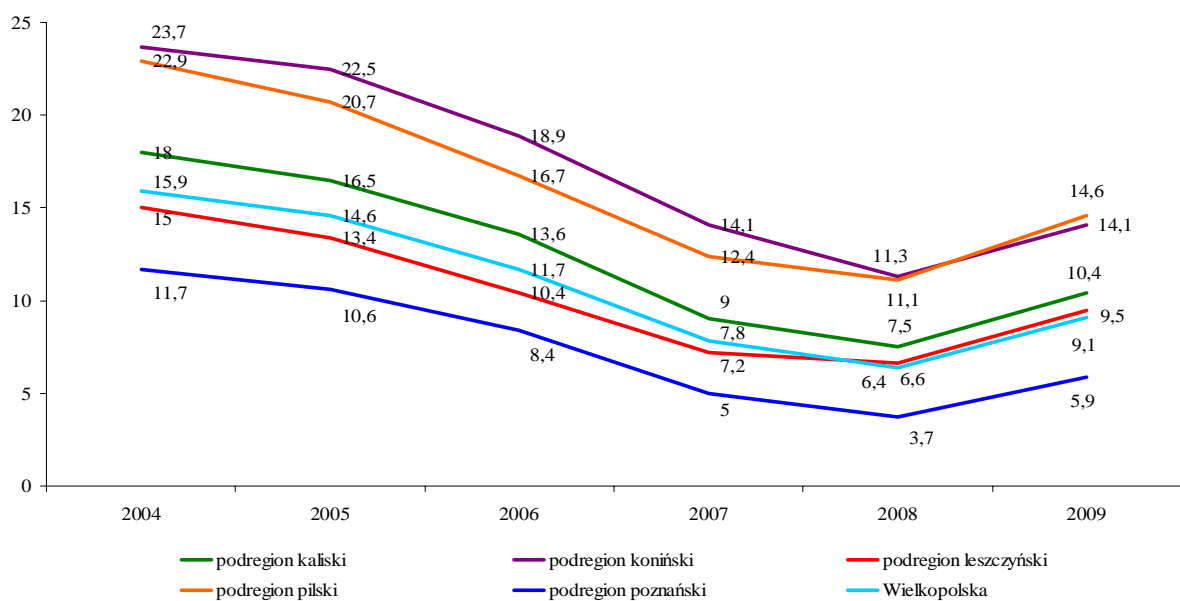
Spadek zatrudnienia i znaczące zmniejszenie ofert pracy na rynku to zjawiska, które zapowiadają wzrost bezrobocia, które zmiana gospodarcza zawsze generuje.

Stopa bezrobocia w kraju i regionie w latach 2003-2009
(stan na 31 grudnia danego roku)

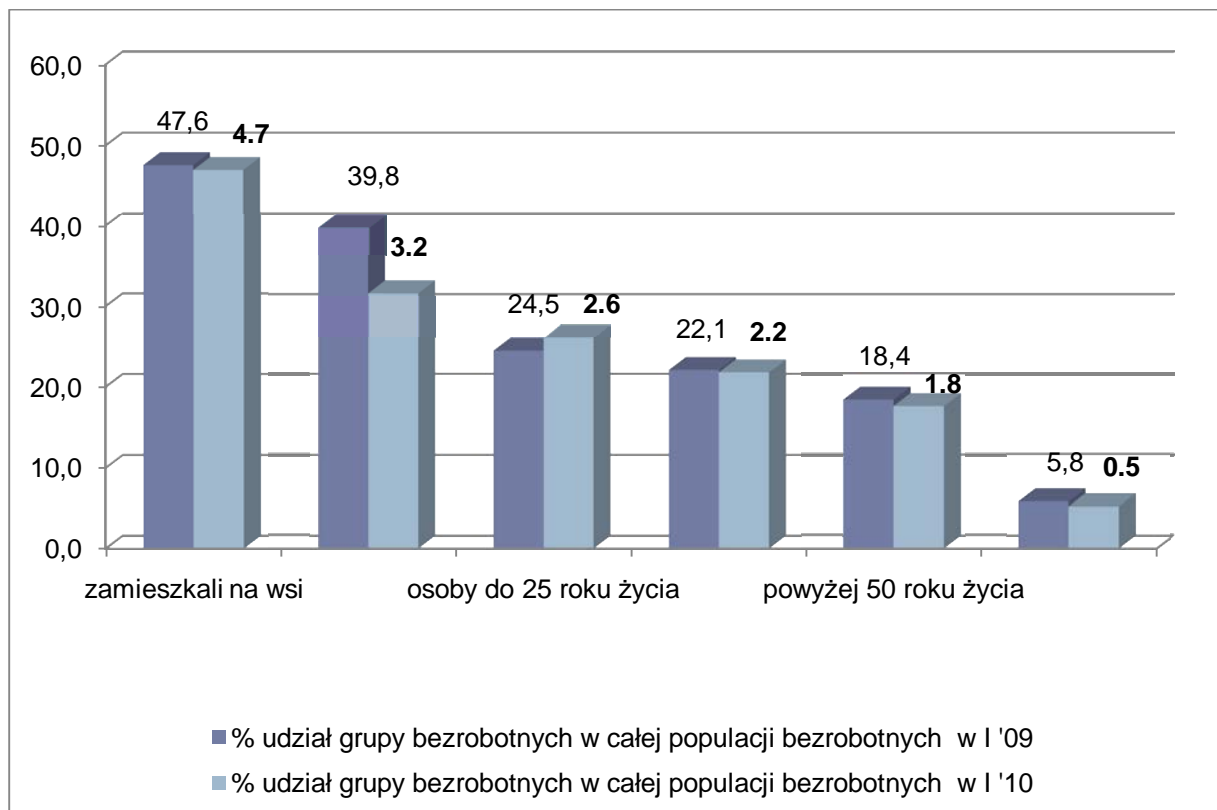

Źródło: WUP Poznań.

Udział procentowy bezrobotnych w podregionach Wielkopolski
w stosunku do całej populacji bezrobotnych w województwie

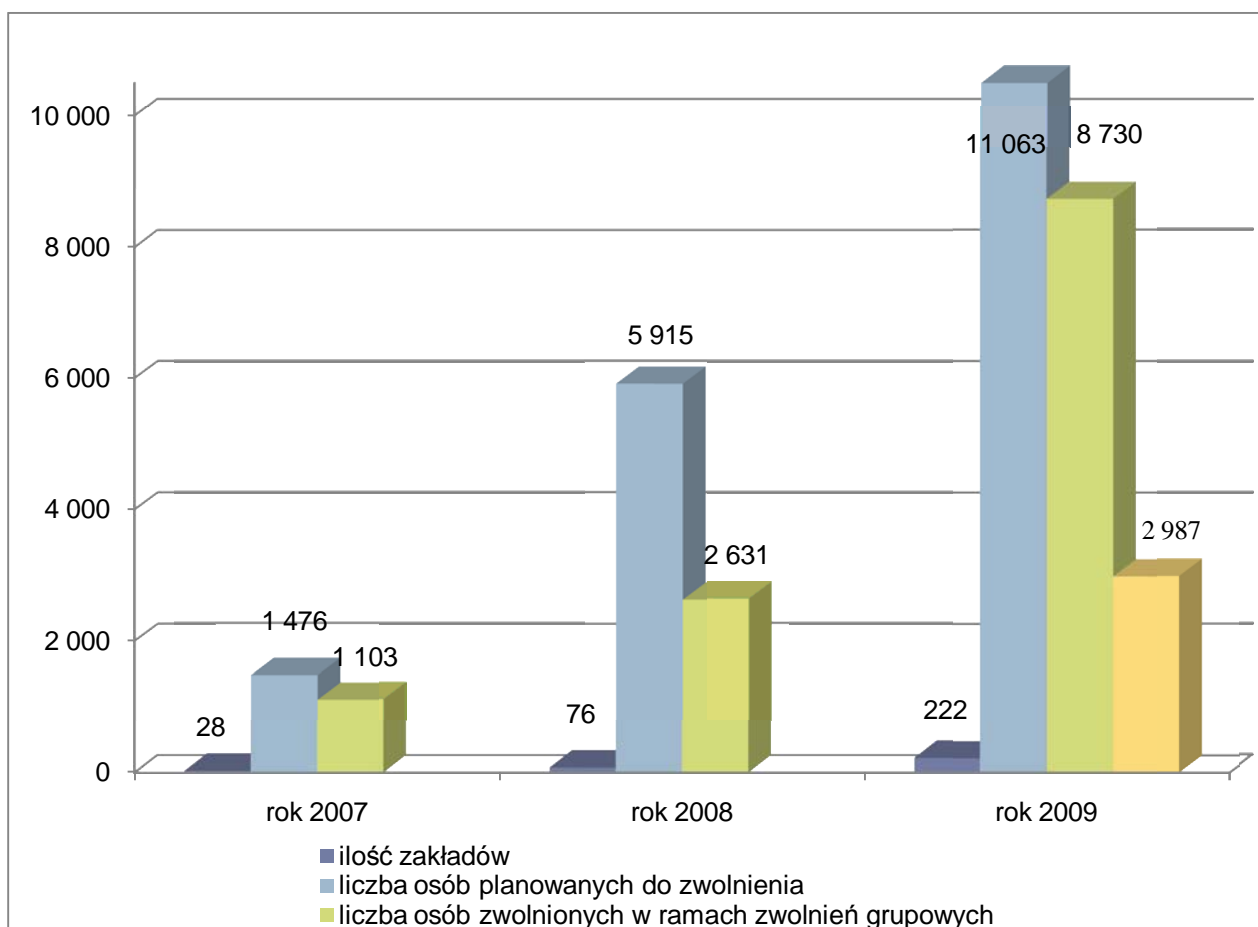

Udział wybranych kategorii w ogólnej liczbie bezrobotnych
w latach 2009 - 2010

Źródło: WUP Poznań.

Zwolnienia grupowe w Wielkopolsce w okresie zmiany gospodarczej

Źródło: WUP Poznań.

Zwolnienia grupowe są najbardziej jaskrawym i jednocześnie społecznie bolesnym przejawem zmiany ekonomicznej, spowolnienia czy kryzysu gospodarczego. Wykres ilustruje liczbę zakładów, które takie zwolnienia zgłaszają i liczbę osób do zwolnienia. Liczba zakładów zgłaszających zwolnienia z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy w 2007 roku to 28 firm. W 2009 r. wzrosła ona prawie ośmiokrotnie do 222 podobnie liczba zwolnionych pracowników także wzrosła ośmiokrotnie do 8730 osób.

W sytuacji narastających zwolnień grupowych Samorząd Województwa podjął kroki w celu złagodzenia sytuacji. We współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz samorządami powiatowymi, przygotował pierwszy w Polsce wniosek o wkład finansowy z Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji EFG dla zwolnionych pracowników z województwa wielkopolskiego w przemyśle motoryzacyjnym. Wnioski przesłane do Komisji Europejskiej dotyczą pracowników: HCP Poznań, SEWS Leszno i Rawicz oraz Leon Auto Kabel Ostrzeszów.

Efektywne analizowanie rynku pracy i reagowanie na popyt i podaż jest możliwe poprzez systematyczne monitorowanie zawodów nadwyżkowych i deficytowych na rynku pracy.

Tabela 2. Średnia miesięczna nadwyżka podaży siły roboczej.

ZAWÓD	ŚREDNIA MIESIĘCZNA NADWYŻKA PODAŻY SIŁY ROBOCZEJ		
	2007	2008	2009
Sprzedawca	482,2	416,9	858,9
Asystent ekonomiczny [zawód szkolny: Technik ekonomista]	519,4	469,6	553,8
Ślusarz	183,5	247,3	479,2
Krawiec	208,4	258,9	388,3
Technik mechanik	254,8	254,0	370,6
Kucharz	200,9	192,6	265,6
Mechanik samochodów osobowych	232,3	192,0	247,3
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	183,7	175,6	218,1
Ekonomista	185,6	175,2	206,0
Technik rolnik	176,4	168,8	200,8

Źródło: WUP Poznań. Monitoring zawodów nadwyżkowych i deficytowych w Wielkopolsce w latach 2007 – 2009.

Analiza porównawcza nadwyżek podaży w poszczególnych zawodach, przeprowadzona w ciągu trzech lat 2007 – 2009, a więc w pierwszym półtoraroczniu (2007 do połowy 2008) wzrostu gospodarczego i tzw. rynku pracownika oraz w okresie zmiany (2008 i 2009), w którym kryzys gospodarczy zmienił warunki popytu na pracę, wyraźnie pokazuje występujące dysproporcje.

Podaż w takich zawodach jak sprzedawca i ślusarz w ciągu tych trzech lat prawie się podwoiła. Natomiast w innych jak: technik, mechanik, krawiec, kucharz, wzrastała o kilkadziesiąt procent.

Wysokie bezrobocie, które jest skutkiem kryzysu w całej światowej gospodarce pozbawiło pracy setki tysiące pracowników (w Unii Europejskiej w 2010 r. wyniosło 23 miliony osób). W Wielkopolsce, oprócz wzrostu bezrobocia zjawiskiem wysoce niepokojącym jest rosnący stosunkowo szybko odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym i policealnym. Wynosił on na koniec 2009 r. 32% ogółu bezrobotnych, podczas gdy w roku 2003 - w apogeum bezrobocia w Polsce i regionie, ta grupa stanowiła 24,2%.

Według prof. U. Sztanderskiej bezrobocie wśród młodzieży w czasie spowolnienia gospodarczego rośnie dwa razy szybciej niż w innych grupach wiekowych. Dzieje się tak, ponieważ firmy redukując zatrudnienie, zwalniają najpierw młodych, niedoświadczonych pracowników. W tej grupie jest też duży odsetek osób niezatrudnionych na stałe. Tego zjawiska nie można tłumaczyć tylko kryzysem. Wydaje

się, iż ma swe przyczyny także w pogłębiającym się zjawisku braku relacji między popytem rynku pracy na poszczególne zawody a podażą, jaką oferują instytucje edukujące na wszystkich poziomach kształcenia.

Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu od wielu lat dokonuje analiz i badań, które mają odpowiedzieć na pytania, jakie są oczekiwania rynku pracy i stanowią wskazówkę dla instytucji oświaty w zakresie zapotrzebowania na kadry w Wielkopolsce. Dokumentami, na które można się powołać są: analiza sporządzana od 2001 roku "Ocena sytuacji absolwentów szkół województwa wielkopolskiego rocznik 2001/2002 – 2008/2009 na rynku pracy", „Perspektywiczne zapotrzebowanie na kadry kwalifikowane w Wielkopolsce wykształcone na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, technikum, szkoły policealnej, kolegium” oraz monitoring zawodów nadwyżkowych i deficytowych w Wielkopolsce, który jest sporządzany co pół roku przez WUP w Poznaniu.

Wymienione wyżej analizy prowadzone przez Wojewódzki Urząd Pracy, od kilku lat nawet przed zmianą gospodarczą, pokazują, iż napływ absolwentów na rynek pracy jest nieadekwatny do potrzeb zgłaszanych przez pracodawców.

Tabela 3. Kierunki kształcenia w zasadniczych szkołach zawodowych w Wielkopolsce.

ZAWÓD	LICZBA ABSOLWENTÓW W WIELKOPOLSCE W 2009R.	LICZBA OFERT PRA- CY W 2009R. W PUP W WIELKOPOLSCE	LICZBA BEZROBOT- NYCH ZAREJESTRO- WANYCH W PUP NA KONIEC 2009 ROKU
Sprzedawca	1 630	5 752	10 640
Mechanik pojazdów sa- mochodowych	1 164	290	1 087
Kucharz małej gastro- nomii	1 118	102	1 229
Fryzjer	635	511	1 042
Stolarz	547	813	1 272
Ślusarz	345	517	3 674
Cukiernik	328	183	1 109
Elektromechanik	300	83	316
Malarz - tapeciarz	262	139	803
Murarz	242	1 317	1 985

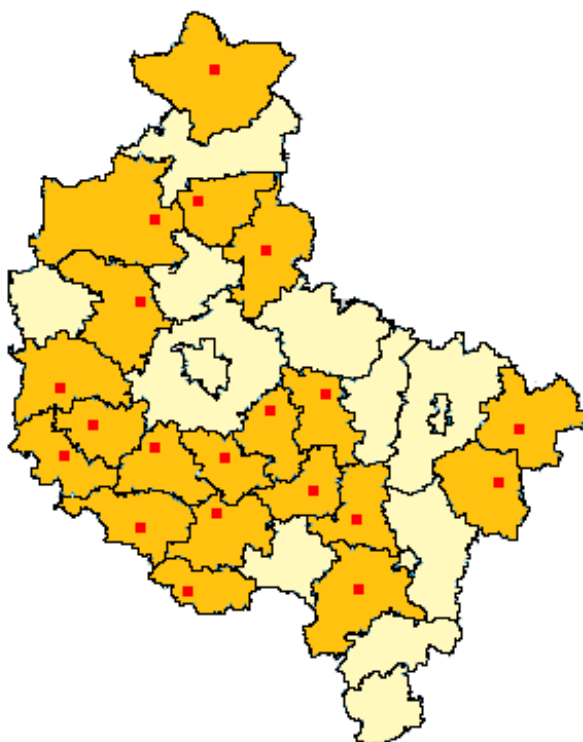
Źródło: WUP Poznań.

3 Charakterystyka badanego regionu

Badanie obejmuje 20 powiatów województwa wielkopolskiego: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, gostyński, grodziski, jarociński, kolski, kościański, leszczyński, nowotomyski, ostrowski, pleszewski, rawicki, szamotulski, średzki, śremski, turecki, wągrowiecki, wolsztyński, wrzesiński, złotowski. Zakres terytorialny analizy prezentuje rysunek nr 1.

Niniejszy rozdział prezentuje analizę podstawowych wskaźników społeczno-ekonomicznych wskazanych powiatów. Dokonana analiza obejmuje wskaźniki takie jak: liczba mieszkańców, dane dotyczące migracji ludności, wskaźnik zatrudnienia, stopa bezrobocia, liczba podmiotów gospodarczych w regionie, wskaźnik PKB oraz wielkość inwestycji. Badane wskaźniki dla obszaru objętego analizą przedstawiono w odniesieniu do województwa. Celem dokonanej analizy jest przedstawienie zarysu sytuacji na lokalnym rynku pracy, w kontekście identyfikacji słabych i mocnych stron badanego obszaru, jak również najważniejszych zagrożeń i szans. Przyjęty okres badania obejmował lata 2004-2009.

Rysunek 1. Zakres terytorialny badania.

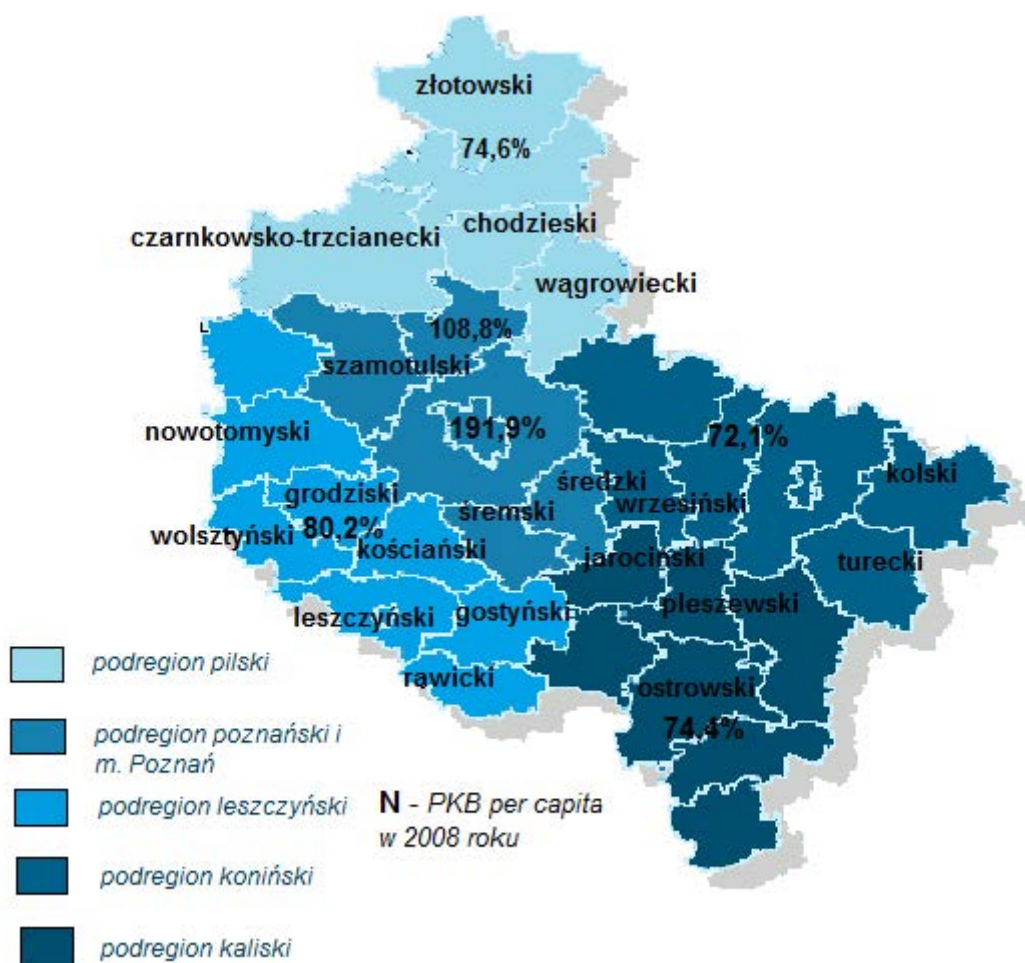

3.1 Kondycja przedsiębiorczości

Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca województwa wielkopolskiego w 2008 roku wyniósł 104,4%. Wartość tego wskaźnika od 2004 roku systematycznie spada. Spadek ten na przestrzeni lat 2004-2008 wyniósł 3 pkt. procentowe. W odniesieniu do podregionów województwa wielkopolskiego najwyższy wskaźnik PKB per capita zauważamy dla podregionu miasta Poznań,

gdzie zdecydowanie przewyższa wartość wskaźnika PKB per capita dla województwa, w 2008 roku wyniósł blisko 192%. Wysoki poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca dotyczy podregionu poznańskiego, gdzie w ciągu 4 lat kształtował się w przedziale od około 103% do blisko 109%. Największy spadek wskaźnika PKB w podregionie poznańskim nastąpił na przełomie 2004 i 2005 roku – z 105% do 102, 7%, w następnych latach przekraczał 107% a w 2008 roku wyniósł 108,8%. W pozostałych podregionach: leszczyńskim, pilskim, konińskim oraz kaliskim kształtuje się na podobnym poziomie – od 72% do 80%.¹ Szczegółowe dane prezentuje tabela nr 4 oraz rysunek nr 2.

Rysunek 2. Wskaźnik PKB per capita w podregionach województwa wielkopolskiego w 2008 r.

Źródło danych: <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>
 Rachunki regionalne: Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca, województwo=100
 Dane dotyczące wskaźnika PKB są dostępne jedynie na poziomie województwa i jego podregionów

¹ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Tablice: Wg podgrup cech, Dane roczne: Rachunek regionalny, Produkt krajowy brutto (ceny bieżące), Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca, Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca, województwo=100 dane za lata 2004-2009

Tabela 4. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w poszczególnych regionach województwa wielkopolskiego.

Podregion	Rok				
	2004	2005	2006	2007	2008
kaliski	73,4%	73,8%	74,1%	73,1%	74,4%
koniński	74,7%	74,6%	72,5%	72,2%	72,1%
leszczyński	80,0%	78,0%	80,1%	79,4%	80,2%
pilski	78,3%	78,0%	74,9%	76,2%	74,6%
poznański	105,0%	102,7%	107,7%	107,3%	108,8%
m. Poznań	188,9%	193,4%	191,5%	193,5%	191,9%

Źródło danych: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=94723&p_token=0.6014168658173622
 Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca, województwo=100
 Dane dotyczące wskaźnika PKB są dostępne jedynie na poziomie województwa i jego podregionów.

Pod koniec 2009 roku w rejestrze REGON województwa wielkopolskiego zarejestrowanych było 359 350 podmiotów gospodarczych, z czego 97,3% podmiotów należy do sektora prywatnego. Na przestrzeni lat 2004-2009 liczba jednostek gospodarczych w województwie stopniowo rosła, największy przyrost liczby podmiotów miał miejsce między końcem 2007 i 2008 roku (przyrost o 2,5%), a także między końcem 2004 a 2005 roku. Jedyny spadek miał miejsce w 2009 roku, kiedy to w porównaniu stanu z końca 2008 roku liczba jednostek gospodarczych spadła o 0,5% (1 696 podmiotów gospodarczych)². Należy podkreślić, że w 2010 r. obserwujemy ponowny wzrost liczby jednostek gospodarczych. Wg stanu na 30.09.2010 r. zarejestrowanych było 371 672 podmiotów gospodarczych, czyli o 3,4% więcej w porównaniu ze stanem z końca 2009 r.

W wybranych 20 powiatach województwa wielkopolskiego liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni lat 2004 -2009 była zróżnicowana. Największą liczbą jednostek gospodarczych charakteryzuje się powiat ostrowski, w którym w ciągu ostatnich pięciu lat liczba ta nie spadła poniżej poziomu 14 400 podmiotów gospodarczych, a na koniec 2009 roku wyniosła 14 640. W omawianym okresie liczba jednostek gospodarczych w pozostałych powiatach województwa kształtowała się między 3 900 – 8 200 jednostek. Największy przyrost podmiotów gospodarczych figurujących w rejestrze REGON odnotowano w powiatach: leszczyńskim (10,3%), wolsztyńskim (10,3%), gostyńskim (10,1%), złotowskim (9,9%), pleszewskim (9,7%), tureckim (9,6%). Ponadto powiat złotowski jest jedynym spośród omawianych 20 powiatów, w którym obserwowaliśmy trend wzrostu liczby jednostek gospodarczych. Natomiast spadek liczby jednostek na przestrzeni lat 2004-2009 dotyczył powiatów: wągrowieckiego, chodzieskiego, wrzesińskiego, szamotulskiego oraz średzkiego, w którym spadek był największy i wyniósł nieco ponad 9%, podczas gdy w pozostałych nie przekroczył 3%. Warto również zauważyć, iż na terenie prawie wszystkich powiatów, z wyjątkiem powiatu złotowskiego oraz nowotomyskiego, w 2009 roku zauważamy spadek podmiotów gospodarczych w porównaniu do stanu z końca 2008 roku. Opisane dane prezentuje załącznik nr 1 do raportu. Należy podkreślić, że w 2010 r. obserwuje-

² <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne i kwartalne, Podmioty gospodarcze, Podmioty Gospodarki Narodowej zarejestrowane w rej. REGON, Podmioty wg klas wielkości, wartości ogółem za lata 2004-2009 w danych rocznych i za II kwartał 2010 w danych kwartalnych.

my ponowny wzrost liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych. W porównaniu ze stanem sprzed roku w I półroczu 2010 r. jedynie w czterech z wymienionych powyżej powiatów zaobserwowano spadek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (śremski, kościański, wrzesiński i kolski). Największy przyrost liczby podmiotów gospodarczych (4,9 %) zarejestrowano w powiecie ostrowskim.

Nakłady inwestycyjne rozumiane jako nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych, rozbudowa lub modernizacja istniejących obiektów majątku trwałego, w województwie wielkopolskim w 2008 roku sięgały 3 675 zł na jednego mieszkańca. Od 2004 roku zauważamy trend wzrostu nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. W porównaniu do stanu z 2004 roku wartość nakładów zwiększyła się o 55,3%. Dokonując analizy nakładów finansowych na jednego mieszkańca w wybranych 20 powiatach województwa zauważamy, że w 2008 roku największa kwota przypadła na mieszkańca powiatu średzkiego (4836 zł), a następnie powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego (3700 zł) oraz powiatu kolskiego (3090 zł). W powiatach: ostrowskim, wrzesińskim, gostyńskim, grodziskim, kościańskim, leszczyńskim, rawickim i śremskim nakłady inwestycyjne mieściły się w granicach od 2000 zł do blisko 3000 zł. W pozostałych powiatach nie przekroczyły 2000 zł, przy czym najniższa wartość nakładów inwestycyjnych na jednego mieszkańca występowała w powiecie wągrowieckim (777 zł.). W latach 2004-2008 w kilku powiatach zauważamy trend wzrostu nakładów inwestycyjnych - dotyczył on powiatu pleszewskiego, kolskiego, czarnkowsko-trzcianeckiego, średzkiego i śremskiego. W pozostałych powiatach wartość nakładów inwestycyjnych była zróżnicowana. Omawiane dane przedstawia tabela w załączniku nr 1 do raportu.³

3.2 Ludność

W 2009 roku tereny województwa wielkopolskiego zamieszkiwało 3 408 281 mieszkańców, w tym ponad połowę (51,5%) stanowiły kobiety. W porównaniu do stanu z końca 2004 roku liczba mieszkańców w województwie wzrosła o 1,3% (42 998 osób). Największy **przyrost liczby ludności** w tym czasie miał miejsce w powiecie leszczyńskim (4,4% - tj. 2 159 osób), natomiast spadek liczby mieszkańców dotyczył powiatu kolskiego (-0,8% tj. 695 osób).⁴ Należy zaznaczyć, że w 2010 r. na terenie województwa wielkopolskiego zaobserwowano dalszy wzrost ludności. W porównaniu do stanu sprzed roku w II kwartale 2010 r. liczba ludności wzrosła o 11 011, czyli o 0,3%.

Mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią blisko 69% ogółu ludności województwa. W odniesieniu do wybranych 20 powiatów województwa wielkopolskiego udział osób w wieku produkcyjnym w 2009 roku, we wszystkich województwach był podobny i wynosił między 67,5% a 69,7%. Również udział kobiet w ogóle ludności powiatów uczestniczących w badaniu utrzymywał się na podobnym poziomie jak w województwie i mieścił się w granicach 50,3% - 51,3%.⁵

³ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Inwestycje i środki trwałe, Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wg PKD 2004, Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca, lata 2004-2008

⁴ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Ludność, Stan ludności i ruch naturalny, Ludność wg grup wieku i płci, wartości ogółem;

⁵ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Czynnikami wpływającymi na spadek lub przyrost ludności są **migracje**, zarówno wewnętrzne, rozpatrywane w skali kraju, województwa i powiatów, jak i zewnętrzne. W 2009 roku poza granicami kraju osiedliło się na stałe 1183 mieszkańców województwa wielkopolskiego (o 336 osób mniej niż w roku 2008 oraz trzykrotnie więcej niż w roku 2004). Natomiast z zagranicy przybyło w tym czasie do Wielkopolski 899 osób (o 256 osób więcej niż w 2008 roku - jednocześnie w tym roku zameldowało się najwięcej osób oraz ponad dwa razy więcej niż 2004 roku).⁶

W nawiązaniu do **migracji zewnętrznych** ludności z terenu 20 powiatów objętych badaniem, w 2009 roku poza granicami naszego kraju na stałe osiedliło się najwięcej mieszkańców powiatu ostrowskiego (75 osób), następnie powiatu czarnkowsko - trzcianeckiego (58 osób) oraz złotowskiego (57 osób). Z kolei najmniej, bo tylko trzy osoby opuściły granice kraju z terenu powiatu kościańskiego. Z zagranicy najwięcej osób napłynęło do powiatu ostrowskiego (109 osób), 58 osób zamieszkało teryny powiatu złotowskiego, po 22 osoby zamieszkały w powiecie wolsztyńskim oraz nowotomyskim. W pozostałych powiatach napływ ludności z zagranicy nie przekroczył 20 osób. Największy odpływ ludności za granicę, w większości powiatów miał miejsce na przestrzeni lat 2006 – 2008. Migracje ludności poza granice kraju w latach 2006-2008 w największym stopniu dotyczyły powiatu ostrowskiego oraz złotowskiego, z kolei w najmniejszym stopniu powiatu kościańskiego, grodziskiego, gostyńskiego, pleszewskiego. Odnośnie przyływu ludności spoza granic Polski w latach 2004 -2009, najwięcej osób meldowało się na stałe w powiatach ostrowskim oraz złotowskim. W pozostałych powiatach przyływ ludności utrzymuje się stosunkowo na podobnym poziomie i nie przekracza 20 osób, z wyjątkiem powiatu wolsztyńskiego gdzie w latach 2008, 2009 zameldowały się odpowiednio 24 i 22 osoby.⁷

Dane roczne, Ludność, Stan ludności i ruch naturalny, Ludność w wieku przedprodukcyjnym(14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, dane ogółem i w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni

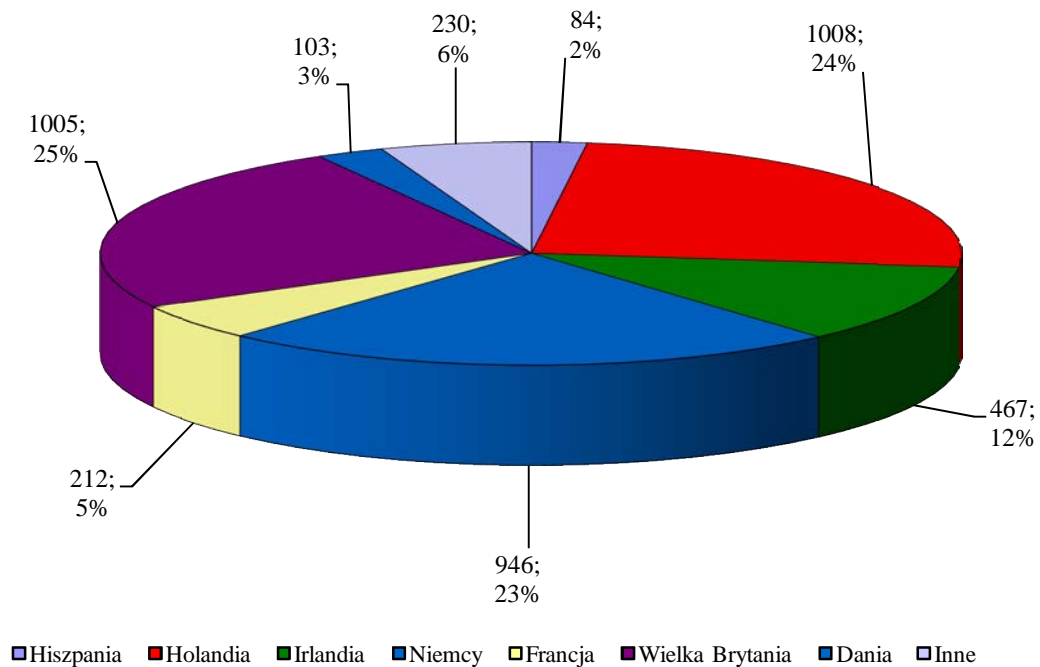
⁶ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Migracje wewnętrzne i zagraniczne, Migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku, kierunek migracji: zameldowania z zagranicy i wymeldowania za granicę

⁷ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Ludność, Migracje wewnętrzne i zagraniczne, Migracje na pobyt stały międzypowiatowe wg typu, kierunku i płci migrantów, wartości ogółem

Liczba osób, które zarejestrowały się w powiatowych urzędach pracy
w Wielkopolsce po powrocie z zagranicy
w okresie od października 2008 r. do grudnia 2009 r.

Źródło: WUP Poznań.

W ramach **wewnętrznego** ruchu migracyjnego w 2009 roku, łącznie w powiatach województwa wielkopolskiego zanotowano napływ migracyjny obejmujący 27 711 osób, natomiast poza granice poszczególnych powiatów województwa wymeldowało się 25 859 osób. Na przestrzeni lat 2004-2009 liczba zameldowań międzypowiatowych w województwie nieco przewyższała liczbę wymeldowań. Od roku 2004 do roku 2007 zauważamy w województwie wzrost zarówno zameldowań i jak i wymeldowań. Po 2007 roku nastąpił nagły spadek migracji, zaś od 2008 roku liczba zameldowań i wymeldowań utrzymywała się na stałym poziomie.⁸

Nawiązując do wybranych powiatów województwa wielkopolskiego, w 2009 roku najwięcej osób zostało zameldowanych na pobyt stały w powiatach leszczyńskim (717 osób) oraz ostrowskim (642 osoby), natomiast najmniejsza liczba zameldowań wystąpiła w powiecie chodzieskim (240 osób). Na przestrzeni lat 2004-2009, najwyższa liczba zameldowań utrzymuje się w powiecie ostrowskim, szamotulskim oraz leszczyńskim, gdzie kształtuje się w przedziale od ponad 500 do blisko 800 zameldowań. W pozostałych powiatach liczba napływającej ludności w omawianym okresie wahała się od 570 osób

⁸ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, Wskaźnik zatrudnienia wg wieku produkcyjnego i płci, wartości ogółem

Dane kwartalne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, Wskaźnik zatrudnienia wg grup wieku i płci, wartości ogółem

do ponad 570 osób. Ponadto na przestrzeni lat 2007-2008 we wszystkich powiatach nastąpił spadek liczby zameldowań, który w powiecie pleszewskim, tureckim, wrzesińskim, gostyńskim, chodzieskim, wągrowieckim oraz szamotulskim utrzymywał się do roku 2009. Największa liczba wymeldowań w 2009 roku wystąpiła w ostrowskim (650 osób), a następnie w powiecie kolskim (549 osób). Najmniejsza liczba osób opuściła tereny powiatu chodzieskiego Tam liczba wymeldowań wyniosła 232 osoby. Na przestrzeni lat 2004-2009 liczba wymeldowań w powiecie ostrowskim utrzymywała się na najwyższym poziomie (od 658 osób do 909 osób), natomiast w pozostałych powiatach w ciągu sześciu lat nie przekroczyła 670 osób. Dane dotyczące migracji ludności w analizowanym obszarze ilustrują tabele, umieszczone w załączniku nr 1.

3.3 Rynek pracy

W czerwcu 2010 roku w województwie wielkopolskim **pracujący** stanowili 54,2% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Od końca 2004 roku obserwujemy zjawisko wzrostu wskaźnika zatrudnienia. W ciągu ostatnich czterech i pół roku wzrost ten wyniósł 7,4 pkt. procentowe. Analizując wskaźnik zatrudnienia pod względem płci zauważamy, że wskaźnik zatrudnienia mężczyzn pod koniec czerwca 2010 roku wyniósł 63,6%, natomiast kobiet blisko 46%. W badanym okresie czasu tj. od roku 2004 do drugiego kwartału 2010 roku, trend wzrostu wskaźnika zatrudnienia obserwujemy w grupie kobiet i mężczyzn. W czerwcu 2010 roku wskaźnik zatrudnienia mężczyzn był wyższy w porównaniu do stanu z 2004 roku o blisko 9 pkt. procentowych, zaś w grupie kobiet o ponad 6 pkt. procentowych. W 2009 roku wskaźnik zatrudnienia wśród mężczyzn sięgał 62%, podczas gdy wśród kobiet około 43%. Ponadto wartość wskaźnika zatrudnienia wśród mężczyzn od 2004 roku stale przewyższała tą obserwowaną wśród kobiet.⁹

W odniesieniu do grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, wśród mężczyzn wartość wskaźnika zatrudnienia w 2009 roku wyniosła 74,0%, jednocześnie przewyższając wartość tego wskaźnika wśród kobiet (58,2%) oraz wartość podawaną ogółem dla grupy osób w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni lat 2004-2009 wskaźnik zatrudnienia w grupie osób w wieku produkcyjnym stopniowo rósł, zarówno w odniesieniu do wartości podawanych ogółem jak i w grupach pod względem płci. Dane dotyczące wskaźnika zatrudnienia ilustruje tabela nr 2.¹⁰

⁹ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, Wskaźnik zatrudnienia wg wieku produkcyjnego i płci, wartości ogółem

Dane kwartalne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, Wskaźnik zatrudnienia wg grup wieku i płci, wartości ogółem

¹⁰ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, wskaźnik zatrudnienia wg wieku produkcyjnego i płci, wartości wiek produkcyjny

Tabela 5. Wskaźnik zatrudnienia wg wieku produkcyjnego i płci w woj. wielkopolskim.

Kategoria	2004	2005	2006	2007	2008	2009	II kwartał 2010
Ogółem							
Ogółem	46,8%	47,2%	48,3%	49,9%	51,6%	51,8%	54,2%
Mężczyźni	54,9%	56,2%	57,3%	59,5%	61,9%	61,9%	63,6%
Kobiety	39,2%	38,7%	39,8%	41,3%	42,4%	42,9%	45,5%
w wieku produkcyjnym							
Ogółem	57,9%	57,9%	60,1%	63,1%	65,9%	66,1%	X
Mężczyźni	64,3%	65,0%	67,5%	70,6%	74,1%	74,0%	X
Kobiety	51,1%	50,2%	52,4%	55,4%	57,5%	58,2%	X

Źródło danych: <http://www.stat.gov.pl/bdl/app>

Aktywność ekonomiczna ludności według wieku produkcyjnego i płci

X – dane prezentowane tylko w ujęciu całorocznym tylko do 2009 roku włącznie.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie wielkopolskim w 2009 roku wyniosła 9,2%. Od 2004 roku, kiedy stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 15,9%, przez następnych pięć lat obserwowano w województwie spadek stopy bezrobocia do poziomu 6,4% zauważonego na koniec 2008 roku. W odniesieniu do powiatów województwa wybranych do badania, w II kwartale 2010 roku największa stopa bezrobocia rejestrowanego wystąpiła w powiecie wągrowieckim (18,2%) z kolei najniższa w powiecie wolsztyńskim (5,9%). Ponadto we wszystkich powiatach objętych badaniem nastąpił spadek stopy bezrobocia w porównaniu do stanu z 2004 roku, największy spadek wystąpił w powiecie pleszewskim (o 11,6 pkt. procentowych) zaś najmniejszy w powiecie grodziskim (o 2,2 pkt. procentowych). We większości powiatów stopa bezrobocia rejestrowanego, w analizowanym okresie 2004 - II kwartał 2010 r., przewyższała tą rejestrowaną w województwie wielkopolskim. Wyjątek stanowią powiat: grodziski, wolsztyński, nowotomyski, śremski, leszczyński.¹¹

W nawiązaniu do wyników aktywności ekonomicznej ludności stopa bezrobocia wśród kobiet w czerwcu 2010 roku wyniosła 9,1% ,tym samym przewyższając stopę bezrobocia wśród mężczyzn o 2 pkt. procentowe. Analizując stopę bezrobocia na przestrzeni lat 2004-2009, stopa bezrobocia wśród kobiet w 2009 roku była nieco wyższa niż na koniec II kwartału 2010 roku i wyniosła 9,5%, natomiast wśród mężczyzn 5,8%. Analizując stopę bezrobocia wśród kobiet i mężczyzn będących w wieku produkcyjnym zauważamy, że wskaźnik ten wśród kobiet w 2009 roku był wyższy niż w grupie mężczyzn (o 3,7 pkt. procentowych). W latach 2004-2008 obserwowaliśmy spadek stopy bezrobocia, zarówno wśród ogółu kobiet zamieszkujących województwo jak i ogółu mężczyzn, a w 2009 roku nastąpił wzrost stopy bezrobocia który w grupie mężczyzn utrzymał się do końca II kwartału 2010 r. Ten sam trend spadku do 2008 roku, a później wzrostu stopy bezrobocia w 2009 roku miał miejsce w grupie kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym.¹²

¹¹ <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

Dane roczne, Rynek pracy, Bezrobocie, Stopa bezrobocia rejestrowanego; Dane kwartalne, Rynek pracy, Bezrobocie, stopa bezrobocia rejestrowanego

¹² <http://www.stat.gov.pl/bdl/html/indeks.html>

3.4 Podsumowanie - analiza SWOT dla badanych powiatów

W przypadku Analizy SWOT dla badania pt. „Bezrobocie absolwentów wybranych zasadniczych szkół zawodowych w województwie wielkopolskim. Uwarunkowania i możliwości poprawy sytuacji” jej podstawę stanowi analiza wskaźników społeczno-gospodarczych wybranych powiatów, w tym PKB per capita, wskaźniki zatrudnienia kobiet i mężczyzn, ogólna liczba podmiotów gospodarczych, dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych, migracje zewnętrzne ludności, wielkość inwestycji. Analiza SWOT obejmuje identyfikację i klasyfikację czynników wewnętrznych (mocne i słabe strony) i zewnętrznych (szanse i zagrożenia). Zderzenie ze sobą mocnych i słabych stron z szansami i zagrożeniami pozwala określić potencjał regionu, a także możliwość osłabienia lub wzmocnienia siły oddziaływania czynników, wpływających na sytuację w powiatach.

Analizując sytuację społeczno-gospodarczą województwa wielkopolskiego oraz poszczególnych regionów, do **mocnych stron** możemy zaliczyć wysokość PKB per capita dla całego województwa wielkopolskiego w 2008 r. na poziomie 104,4% wartości krajowej. Bardzo dobrym wskaźnikiem, który odzwierciedla możliwości gospodarcze regionu jest przyrost liczby podmiotów gospodarczych w badanym okresie w powiatach: leszczyńskim, wolsztyńskim, gostyńskim, złotowskim, pleszewskim, tureckim oraz wysokość nakładów inwestycyjnych przypadających na jednego mieszkańca, która w powiecie średzkim znacznie przewyższa średni poziom z województwa. Wśród mocnych stron należy również wymienić niski poziom bezrobocia odnotowany w 2009 r. w powiecie nowotomyskim, który kształtował się na poziomie 6,7%.

Omawiając **słabe strony** przy analizie wybranych wskaźników ekonomicznych w badanym regionie na tle całego województwa możemy zauważyć, że w podregionach pilskim, leszczyńskim, konińskim i kaliskim PKB przypadające na 1 osobę nie przekroczyło 80% wartości średniej dla całego województwa. W porównaniu do całego województwa oraz do pozostałych badanych powiatów, w powiatach: wągrowieckim, złotowskim i pleszewskim odnotowano bardzo niski poziom nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca, co może mieć negatywne skutki w kolejnych latach, ponieważ środki inwestycyjne determinują przyszły rozwój regionu. Analizując stopę bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa wielkopolskiego, wśród słabych stron należy wymienić wysokość tej stopy w powiecie złotowskim (19,2%).

Analiza SWOT dostarcza także informacji na temat **szans**, wśród których możemy odnotować zauważony trend wzrostowy, w powiatach: pleszewskim, kolskim, czarnkowsko-trzcianeckim, średzkim i śremskim, odnośnie wysokości nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca. Województwo wielkopolskie charakteryzuje się wzrostem liczby mieszkańców - największy wzrost wśród badanych powiatów odnotowano w powiecie leszczyńskim (o 4,4%) oraz dodatnim bilansem migracji wewnątrz krajowej, co może oznaczać iż województwo wielkopolskie jest postrzegane w kraju jako lepsze miejsce do za-

Dane roczne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, Stopa bezrobocia wg płci; Dane kwartalne, Rynek pracy, Aktywność ekonomiczna ludności, Stopa bezrobocia wg płci.

mieszkania. Do szans możemy również zaliczyć wzrost wskaźnika zatrudnienia w grupie mieszkańców w wieku 15 lat i więcej oraz w grupie osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2009, jak również spadek stopy bezrobocia w badanych powiatach w porównaniu do 2004 roku.

Z szansami bezpośrednio związane są także **zagrożenia**. Wśród zagrożeń wymienić należy przede wszystkim bardzo duże zróżnicowanie regionalne województwa wielkopolskiego, w którym region poznański (w tym głównie miasto Poznań) zdecydowanie odróżnia się pod względem jakości wybranych wskaźników ekonomicznych od pozostałych regionów. Ponadto w województwie wielkopolskim odnotowano spadek PKB per capita w latach 2004-2008. Wśród zagrożeń badanych regionów należy również wymienić spadek liczby podmiotów gospodarczych w powiatach: wągrowieckim, chodzieskim, wrzesińskim, szamotulskim i średzkim oraz spadek liczby ludności w powiecie kolskim. W województwie wielkopolskim odnotowano również ujemny bilans migracji poza granice państwa w 2009 r.

Zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla projektu systemowego prezentuje tabela nr 6.

Tabela 6. Analiza SWOT dla badanych powiatów.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • PKB per capita w województwie wielkopolskim w 2008 r. wynosiło 104,4%, • przyrost liczby podmiotów gospodarczych w badanym okresie w powiatach: leszczyńskim, wolsztyńskim, gostyńskim, złotowskim, pleszewskim, tureckim, • nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca znacznie przewyższają średni poziom z województwa w powiecie średzkim, • niska stopa rejestrowanego bezrobocia w powiecie nowotomyskim w 2009 r. (6,7%), 	<ul style="list-style-type: none"> • PKB per capita w 2008 r. podregionu pilskiego, leszczyńskiego, konińskiego, kaliskiego nie przekraczało 80% wartości średniej dla województwa, • bardzo niski poziom nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca w powiatach: wągrowieckim, złotowskim i pleszewskim, • wysoka stopa bezrobocia w 2009 r. w powiecie złotowskim (19,2%),
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zauważalny trend wzrostowy nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca w powiatach: pleszewskim, kolskim, czarnkowsko-trzcianeckim, średzkim i śremskim, 	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo duże zróżnicowanie regionalne pod względem PKB per capita, • spadek PKB per capita w województwie w latach 2004-2008,

<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby mieszkańców województwa (największy w powiecie leszczyńskim – o 4,4%), • dodatni bilans migracji wewnątrz krajowej dla województwa wielkopolskiego, • wzrost wskaźnika zatrudnienia w grupie mieszkańców w wieku 15 lat i więcej oraz w grupie osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2009, • spadek stopy bezrobocia w badanych powiatach w porównaniu do 2004 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby podmiotów gospodarczych w powiatach: wągrowieckim, chodzieskim, wrzesińskim, szamotulskim i średzkim, • spadek liczby ludności w powiecie kołskim, • ujemny bilans migracji poza granice państwa w województwie w 2009 r.
--	---

4 Analiza oferty edukacyjnej szkół w badanym regionie

Jednostki przewidziane do objęcia badaniem zostały wskazane w oparciu o przeprowadzoną przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu ocenę sytuacji absolwentów zasadniczych szkół zawodowych województwa wielkopolskiego jako jednostki generujące największą liczbę bezrobotnych. Badaniem zostało objętych 20 szkół:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 Zespół Szkół Elektro-Mechanicznych w Złotowie
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3 Zespół Szkół Mechanicznych im. S. Chudoby w Śremie
- Zespół Szkół nr 3 im. H. Kołłątaja w Szamotułach
- Zespół Szkół Ochrony Środowiska w Lesznie
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. E. Kwiatkowskiego w Grodzisku Wlkp.
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Fr. Ratajczaka w Kościanie
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. H. Cegielskiego w Chodzieży
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. J. Nojego w Czarnkowie
- Zespół szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Wągrowcu
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. E. Kwiatkowskiego w Jarocinie
- Zespół Szkół Technicznych im. gen. prof. S. Kaliskiego w Turku
- Zespół Szkół Usługowo-Gospodarczych w Pleszewie
- Zespół Szkół Usługowych w Ostrowie Wlkp.
- Zespół Szkół Zawodowych i Licealnych im. K. Hołogi w Nowym Tomyślu
- Zespół Szkół Zawodowych im. H. Cegielskiego w Środzie Wlkp.

- Zespół Szkół Zawodowych im. Powstańców Wielkopolskich w Gostyniu
- Zespół Szkół Zawodowych im. S. Bobrowskiego w Rawiczu
- Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Wielkopolskich we Wrześni
- Zespół Szkół Zawodowych w Wolsztynie¹³
- Ponadgimnazjalny Zespół Szkół Zawodowych w Kole

4.1 Kierunki kształcenia w badanych jednostkach

4.1.1 Kierunki kształcenia

W ofercie edukacyjnej badanych Zasadniczych Szkół Zawodowych występuje łącznie 66 różnych kierunków zawodowych. Najwięcej szkół zawodowych, bo aż 17 kształci w zawodzie **fryzjera**. Następnie w 16 szkołach zawodowych w ofercie edukacyjnej można znaleźć zawody: **cukiernika, elektryka, kucharza gastronomii małej, mechanika pojazdów samochodowych oraz sprzedawcy**. 15 szkół kształci w zawodach **malarza-tapeciarza** oraz **stolarza**, 14 szkół zawodowych uczy zawodu **krawca** oraz **piekarza**. W zawodach lakiernika, murarza, rzeźnika-wędliniarza oraz ślusarza kształci 13 szkół zawodowych uczestniczących w badaniu. Następnie w zawodzie elektromechanika oraz monter instalacji i urządzeń sanitarnych kształci 12 szkół a w zawodzie tapicera 11 szkół. Ponadto 9 szkół uczy w zawodach blacharza, blacharza samochodowego; 8 szkół kształci w zawodzie elektromechanika, cieśli, dekarza, operatora obrabiarek skrawających, posadzkarza; 6 szkół posiada w swojej ofercie zawody betoniarza, fotografa, kamieniarza, ogrodnika. 4 szkoły uczą zawodu jubilera-złotnika oraz kominiarza; 3 szkoły realizują kształcenie w zawodzie drukarza, kowala, monter elektronika oraz monter konstrukcji budowlanych, mechanika monter maszyn i urządzeń. Jedynie 2 szkoły uczą w kierunku kaletnika, kuśnierza, monter instalacji gazowych, monter maszyn i urządzeń, mechanika maszyn i urządzeń rolniczych, monter mechatronika, operator pojazdów i maszyn rolniczych, zduna i zegarmistrza. Zawodami których uczą tylko pojedyncze szkoły zawodowe są: hydraulik, koszykarz-plecionkarz, kucharz, lakiernik samochodowy, mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych, mechanik maszyn i urządzeń drogowych, mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych, monter elektroniki, monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych, monter sieci komunalnych, monter systemów rurociągowych, obuwnik, operator maszyn leśnych, operator urządzeń przemysłu chemicznego, rolnik. Ponadto Zespół Szkół Zawodowych należący do Zespołu Szkół nr 3 im. H. Kołłątaja w Szamotułach kształci we wszystkich zawodach z wyjątkiem medycznych, artystycznych i rolniczych. Liczbę oraz rodzaj nauczanych zawodów ilustruje tabela nr 7.

¹³ Z uwagi na brak udostępnienia do celów niniejszego badania analizy monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie wolsztyńskim, powiat wolsztyński został wyłączony z części analiz.

4.1.2 Realizowane kierunki kształcenia w kontekście potrzeb lokalnego rynku

W wyniku porównania zawodów nadwyżkowych i deficytowych w poszczególnych powiatach z ofertą edukacyjną mieszczących się w nich szkół zawodowych otrzymujemy informację, które spośród nich najczęściej kształciły w kierunkach wpływających na wzrost bezrobocia w poszczególnych zawodach.

Szkołą zawodową, która kształci we wszystkich zawodach zaliczających się w 2009 roku do zawodów nadwyżkowych jest Zespół Szkół Zawodowych należący do Zespołu Szkół Technicznych im. gen. prof. S. Kaliskiego w Turku. Następnie w prawie pełnym stopniu z listą zawodów zaliczających się do zawodów nadwyżkowych pokrywała się oferta edukacyjna Zespół Szkół Zawodowych im. Powstańców Wielkopolskich w Gostyniu. Około połowy zawodów w jakich kształci szkoła zawodowa w Wągrowcu oraz w Chodzieży to zawody, na które zapotrzebowanie na rynku pracy jest mniejsze niż liczba osób poszukujących pracy w danych zawodach. Następnie Zespół Szkół Zawodowych w Jarocinie oraz w Kościanie posiada w swojej ofercie edukacyjnej po około 46% zawodów nadwyżkowych. W szkole zawodowej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. E. Kwiatkowskiego w Grodzisku Wielkopolskim zawody nadwyżkowe stanowiły 40% wszystkich kierunków kształcenia. Po około jednej trzeciej zawodów nadwyżkowych posiadają w ofercie zawodów szkoły zawodowe należące do: Zespołu Szkół Usługowych w Ostrowie Wielkopolskim, Zespołu Szkół Zawodowych im. S. Bobrowskiego w Rawiczu, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 Zespół Szkół Elektro-Mechanicznych w Złotowie oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3 Zespół Szkół Mechanicznych im. S. Chudoby w Śremie. W szkole zawodowej Zespołu Szkół Ochrony Środowiska w Lesznie, Zespołu Szkół Usługowo-Gospodarczych w Pleszewie, Zespołu Szkół Zawodowych im. H. Cegielskiego w Środzie Wielkopolskiej oraz Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Wielkopolskich we Wrześni zawody nadwyżkowe stanowią odpowiednio 28,6%, 26,8%, 26,1% oraz 27,3% wszystkich zawodów, w których kształcą wymienione szkoły. **Najniższy udział zawodów nadwyżkowych w swojej ofercie edukacyjnej posiada szkoła zawodowa Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. J. Nojego w Czarnkowie (4,5% oferowanych kierunków kształcenia).**

Wśród wyżej wymienionych szkół są również szkoły zawodowe, które kształcą również w **kierunkach, na które zapotrzebowanie na rynku pracy jest wyższe niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.** Do tych szkół należą szkoły zawodowe w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. Fr. Ratajczaka w Kościanie, Zespołu Szkół Zawodowych i Licealnych im. K. Hołogi w Nowym Tomyślu, Zespołu Szkół Usługowo-Gospodarczych w Pleszewie, Zespole Szkół Zawodowych im. H. Cegielskiego w Środzie Wielkopolskiej, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Wągrowcu, a także w Zasadniczej Szkole Zawodowej nr 1 Zespół Szkół Elektro-Mechanicznych w Złotowie oraz w Zasadniczej Szkole Zawodowa nr 3 Zespół Szkół Mechanicznych im. S. Chudoby w Śremie.

Do najczęściej występujących zawodów **nadwyżkowych** oferowanych w badanych szkołach należą: zawód stolarza (13 szkół), mechanika oraz mechanika pojazdów samochodowych (11 szkół), kucharza

gastronomii małej (10 szkół), cukiernika i krawca (9 szkół), fryzjera, malarza, tapeciarza, piekarza i ślusarza (8 szkół), elektryka (6 szkół), murarza i tapicera (5 szkół), elektromechanika (4 szkoły), blacharza samochodowego oraz rzeźnika-wędliniarza (3 szkoły), betoniarza-zbrojarza, lakiernika, montera instalacji i urządzeń sanitarnych (2 szkoły). Pojedyncze wystąpienia jako zawód nadwyżkowy wśród badanych szkół miały zawody: blacharza, cieśli, elektromechanika pojazdów samochodowych, introligatora, mechanika urządzeń i maszyn rolniczych, montera konstrukcji budowlanych oraz ogrodnika.

Zawody zawarte w ofertach edukacyjnych szkół zawodowych, które na obszarach części powiatów były zawodami nadwyżkowymi, w innych okazały się zawodami deficytowymi. Takim zawodem był zawód betoniarza - deficytowy na terenie powiatu średzkiego, zawód blacharza - w powiecie śremskim, zawód cieśli - deficytowy w powiecie kościańskim oraz nowotomyskim, zawód dekarza - w powiecie kościańskim, pleszewskim, śremskim, średzkim oraz złotowskim, zawód lakiernika - deficytowy w powiecie kościańskim, zawód mechanika pojazdów samochodowych - deficytowy w powiecie pleszewskim, montera instalacji sanitarnych – zapotrzebowanie na ten zawód było w powiecie kościańskim. Na zawód murarza jest zapotrzebowanie w powiatach: kolskim, kościańskim oraz pleszewskim, następnie na zawód rzeźnika-wędliniarza w powiecie wągrowieckim, na zawód sprzedawcy, stolarza oraz ślusarza w powiecie kolskim. Szczegółowe informacje zawiera tabela nr 7.

Tabela 7. Oferta edukacyjna Zespołów Szkół Zawodowych w 20 wybranych powiatach województwa wielkopolskiego.

Zawód	Powiat chodzieski	Powiat czarnkowsko-trzcianecki	Powiat gostyński	Powiat jarociński	Powiat kolski	Powiat kościański	Powiat leszczyński	Powiat nowotomyski	Powiat pleszewski	Powiat rawicki	Powiat szamotulski	Powiat śremski	Powiat średzki	Powiat turecki	Powiat wągrowiecki	Powiat wolsztyński	Powiat wrzesiński	Powiat złotowski	Powiat grodziski	Suma wystąpień
betoniarz-zbrojarz	X					X			X	X	X	X	X				X			8
Blacharz		X				X	X	X	X		X	X	X		X		X			10
blacharz samochodowy					X		X	X	X	X	X		X					X	X	9
cieśla		X	X			X		X	X	X	X	X	X					X	X	11
cukiernik				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	16
dekarz						X		X	X		X	X					X	X	X	8
drukarz		X						X	X		X						X			5
elektromechanik				X		X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	13
elektromechanik pojazdów samochodowych	X	X	X		X		X	X	X	X	X		X				X		X	12
elektryk				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	14
fotograf	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			X	X		X			10
fryzjer				X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	X	15
hydraulik											X							X		2
introligator						X			X		X						X			5
kaletnik	X	X							X		X									5

Zawód	Powiat chodzieski	Powiat czarnkowsko - trzcianecki	Powiat gostyński	Powiat jarociński	Powiat kolski	Powiat kościański	Powiat leszczyński	Powiat nowotomyski	Powiat ostrowski	Powiat pleszewski	Powiat rawicki	Powiat szamotulski	Powiat śremski	Powiat średzki	Powiat turecki	Powiat wągrowiecki	Powiat wołczyński	Powiat wrzesiński	Powiat złotowski	Powiat grodzki	Suma wystąpień
kamieniarz							X	X	X	X		X	X					X	X		8
kominiarz									X			X	X						X		3
koszykarz- plecionkarz								X				X									2
kowal	X	X	X							X		X							X		7
krawiec					X	X			X		X	X	X	X		X	X	X	X	X	12
kucharz	X	X	X	X								X									5
kucharz małej ga- stronomii					X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X	14
kuśnierz									X	X		X									3
lakiernik					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	14
lakiernik samocho- dowy		X	X									X							X	X	4
malarz-tapeciarz				X	X	X	X	X		X	X	X	X			X		X	X	X	14
mechanik							X			X		X						X			4
mechanik automatyki przemysłowej i urzą- dzeń precyzyjnych										X		X									2
mechanik maszyn i urządzeń drogowych												X									1
mechanik maszyn i urządzeń rolniczych												X				X			X		3
mechanik monter maszyn i urządzeń					X	X						X									3

Zawód	Powiat chodzieski	Powiat czarnkowski - trzciancki	Powiat gostyński	Powiat jarocinski	Powiat kolski	Powiat kościanski	Powiat leszczyński	Powiat nowotomyski	Powiat ostrowski	Powiat pleszewski	Powiat rawicki	Powiat szamotulski	Powiat śremski	Powiat średzki	Powiat turecki	Powiat wągrowiecki	Powiat wolsztyński	Powiat wrzesiński	Powiat złotowski	Powiat grodzki	Suma wystąpień
mechanik pojazdów i maszyn rolniczych	X	X	X																		4
mechanik pojazdów samochodowych				X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	15
mechanik-monter maszyn i urządzeń		X												X							4
mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych									X		X	X									1
monter elektronik												X								X	2
monter instalacji gazowych	X	X										X	X								5
monter instalacji i urządzeń sanitarnych					X	X	X	X		X	X	X	X			X				X	10
monter konstrukcji budowlanych						X				X		X	X								4
monter maszyn i urządzeń	X							X		X		X									4
monter mechatronik												X									1
monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych										X		X									2
monter sieci komunalnych										X		X									2
monter systemów rurociagowych										X		X				X					2
monter-elektronik		X	X							X		X				X		X			6
murarz				X	X	X		X		X	X	X		X		X		X	X	X	12

Zawód	Powiat chodzieski	Powiat czarnkowsko - trzcianiecki	Powiat gostyński	Powiat jarociński	Powiat kolski	Powiat kościański	Powiat leszczyński	Powiat nowotomyski	Powiat ostrowski	Powiat pleszewski	Powiat rawicki	Powiat szamotulski	Powiat śremski	Powiat średzki	Powiat turecki	Powiat wągrowiecki	Powiat wolsztyński	Powiat wrzesiński	Powiat złotowski	Powiat grodzki	Suma wystąpień
obuwnik									X			X									2
ogrodnik							X	X		X		X	X			X					7
operator maszyn leśnych												X							X		2
operator obrabiarek	X	X		X																	4
operator obrabiarek skrawających							X	X			X	X				X				X	7
operator pojazdów i maszyn rolniczych					X		X					X									3
operator urządzeń przemysłu chemicznego	X	X	X					X				X									5
piekarz		X				X		X	X	X	X	X				X		X	X	X	12
posadzkarz		X				X		X		X	X	X	X					X			9
rolnik		X	X									X									3
rzeźnik-wędliniarz	X	X	X	X		X	X		X	X	X	X			X				X	X	13
sprzedawca	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X		X	X	16
stolarz	X	X			X	X	X	X		X	X	X			X	X	X	X	X	X	16
ślusarz	X	X		X	X	X		X		X	X	X	X		X	X	X			X	14
tapicer				X		X		X		X	X	X			X	X			X	X	9
zdun								X				X									3

Zawód	Powiat chodzieski	Powiat czarnkowsko - trzcianiecki	Powiat gostyński	Powiat jarcziński	Powiat kolski	Powiat kościański	Powiat leszczyński	Powiat nowotomyski	Powiat ostrowski	Powiat pleszewski	Powiat rawicki	Powiat szamotulski	Powiat śremski	Powiat średzki	Powiat turecki	Powiat wągrowiecki	Powiat wolsztyński	Powiat wrzesiński	Powiat złotowski	Powiat grodzki	Suma wystąpień
zegarmistrz									X	X		X									3
złotnik-jubiler									X	X	X	X							X		5
Bilans zawodów:																					
Liczba zawodów w ofercie edukacyjnej	14	22	11	13	17	24	21	32	15	41	25	64*	22	23	4	23	9	22	26	25	X
Zawody nadwyżkowe w ofercie edukacyjnej																					
Liczba	7	1	10	6	0	11	6	6	5	11	8	1	8	6	4	12	[-]	6	10	10	X
Procent	50,0	4,5	90,9	46,2	0,0	45,8	28,6	18,8	33,3	26,8	32,0	1,6*	36,4	26,1	100	52,2	[-]	27,3	38,5	40,0	X
Zawody deficytowe w ofercie edukacyjnej																					
Liczba	0	0	0	0	4	6	0	1	0	4	0	2	2	2	0	1	[-]	0	1	1	X
Procent	0,0	0,0	0,0	0,0	23,5	25,0	0,0	3,1	0,0	9,8	0,0	3,1*	9,1	8,7	0,0	4,3	[-]	0,0	3,8	4,0	X

Opracowanie własne

X- występowanie danego zawodu w Zespole Szkół Zawodowych wybranych do badania z wyszczególnionych powiatów
Kolor pomarańczowy X oznacza zawód będący w ofercie edukacyjnej ZSZ danego powiatu i jednocześnie będący zwozem nadwyżkowym w tym powiecie
Kolor niebieski X oznacza zawód będący w ofercie edukacyjnej ZSZ danego powiatu i jednocześnie będący zwozem deficytowym w tym powiecie
[-] – dane nie zostały udostępnione w ramach niniejszego badania

* - zgodnie z informacjami uzyskanymi w Zespole Szkół nr 3 im. H. Koftąją w Szamotulach – szkoła kształci we wszystkich zawodach z wyjątkiem medycznych, artystycznych i rolniczych

Analiza oferty edukacyjnej szkół w zestawieniu z wynikami prowadzonego monitoringu zawodów zwykłych i deficytowych w regionie prowadzi do wniosku, że **oferta edukacyjna badanych szkół zawodowych nie odpowiada na wymagania lokalnego rynku pracy.**

Kształcenie w zawodach deficytowych realizowane jest przez połowę badanych placówek. W trzech szkołach skalę realizacji kształcenia w zawodach deficytowych można ocenić pozytywnie – w placówkach tych realizuje się od 4 do 6 kierunków, związanych z zawodami deficytowymi, co stanowi od około 10% do 25% wszystkich realizowanych w tych szkołach kierunków.

W połowie badanych szkół natomiast ani jeden z realizowanych kierunków kształcenia nie wpisuje się w listę zawodów najbardziej potrzebnych na lokalnym rynku pracy. W tym w czterech placówkach od około 50% do 90%, a nawet 100% zawodów, składających się na ofertę edukacyjną, stanowi zawody nadwyżkowe.

Szkołą zawodową, która kształci we wszystkich zawodach zaliczających się w 2009 roku do zawodów nadwyżkowych był Zespół Szkół Zawodowych należący do Zespołu Szkół Technicznych im. gen. prof. S. Kaliskiego w Turku. Następnie w prawie pełnym stopniu z listą zawodów zaliczających się do zawodów nadwyżkowych pokrywała się oferta edukacyjna Zespół Szkół Zawodowych im. Powstańców Wielkopolskich w Gostyniu. Około połowy zawodów w jakich kształci szkoła zawodowa w Wągrowcu oraz w Chodzieży to zawody na które zapotrzebowanie na rynku pracy jest mniejsze niż liczba osób poszukujących pracy w danych zawodach.

4.1.3 Kryteria doboru przez szkoły zawodowe kierunków kształcenia

W ramach wywiadów pogłębionych z nauczycielami dokonano oceny, na ile dobór realizowanych kierunków szkoleń podyktowany jest rzeczywistą analizą potrzeb rynku i znajomością najbardziej poszukiwanych kompetencji na rynku pracy.

Nauczyciele zapytani o najbardziej poszukiwane kompetencje na lokalnym rynku pracy, w różny sposób formułowali swoje wypowiedzi. Niektórzy wprost wyliczali zawody, na które ich zdaniem jest duże zapotrzebowanie. Pojawiały się tutaj zawody (niektóre lokalnie) mechanika, fryzjera, elektryka, sprzedawcy, tokarza, murarza, rzeźnika, ceramika, mechatronika, technika logistyka, ślusarza, stolarza i kucharza. **Jednocześnie wszyscy deklarowali starania szkoły w dostosowaniu się do lokalnej sytuacji i otwierania tych kierunków, które gwarantują zdobycie zawodu, umożliwiającego znalezienie pracy na lokalnym rynku.**

Część nauczycieli nie potrafiła jednoznacznie określić konkretnych zawodów, np. z powodu rozdrobnienia rynku pracy lub szybko zmieniających się trendów. Kilku respondentów wywiadu wskazało pewne ogólne umiejętności i cechy, które są na rynku pracy pożądane, i które niezależnie od zdobytego zawodu mogą być bardzo pomocne w znalezieniu zatrudnienia. Zaliczyć można do nich rzetelność, uczciwość, odpowiedzialność, kulturę osobistą, sumienność, znajomość swojej branży, umiejętność dostosowania. Pojawiała się również opinia, że to nie kierunek, ale stopień przygotowania i wy-

specjalizowania decyduje o sukcesie na rynku pracy. Jak oceniono, szkoły starają się dostosować prowadzone kierunki kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy. Pomagają w tym kontakty z pracodawcami, z różnego rodzaju instytucjami (powiatowa rada zatrudnienia), badania rynku pracy, prowadzone są specjalne zespoły w szkołach, które się tym zajmują.

Pojawiają się również stwierdzenia, że „*sytuacja na rynku pracy zmienia się na tyle szybko, że uniemożliwia to skuteczne reagowanie na potrzeby*” a „*najlepsze, co szkoła może i powinna zrobić dla uczniów w takiej sytuacji, to nauczyć ich elastyczności i przygotować na trudne sytuacje, które mogą wymagać przekwalifikowania*”. Jedna z osób twierdzi, że tendencje zmian w kształceniu często wynikają z mody, a nie realnej potrzeby. Pada również propozycja częstej zmiany kierunków, ale też cyklicznego powracania do nich, aby nie dopuścić do przesycenia lokalnego rynku pracy i jednocześnie nie spowodować, że zabraknie wykwalifikowanych pracowników w danej dziedzinie.

Otrzymane wyniki prowadzą do wniosku, że postrzeganie przez kadrę nauczycielską zapotrzebowania na poszczególne zawody nie odpowiada rzeczywistym potrzebom lokalnego rynku. Spośród zawodów wskazanych przez nauczycieli jako cieszące się największym zapotrzebowaniem, zgodnie z analizą przeprowadzoną powyżej, większość (np. mechanik, fryzjer, elektryk, sprzedawca) należy do zawodów nadwyżkowych.

Uzupełnieniem tej diagnozy jest porównanie wskazań nauczycieli z wypowiedziami pracodawców biorących udział w badaniu. W wypowiedziach lokalnych pracodawców, gdy określali, na jakie stanowiska zatrudniliby ewentualnie w najbliższym czasie pracowników, pojawiły się wskazania takie jak: mechanik samochodowy bądź pomocnik mechanika, mechatronik, elektromechanik, ślusarz, spawacz, tokarz, tapicer, pracownik wykonujący proste prace montażowe, sprzedawca, kucharz małej gastronomii, kelner, pracownik w branży hotelarskiej, piekarz, cukiernik, rzeźnik. Część spośród tych zawodów - mechanik, kucharz, ślusarz, tokarz – stanowi powtórzenie diagnozy nauczycieli – występuje zatem „punktowa” zgodność wskazań, która jednak nie ma przełożenia na ogólne rozeznanie nauczycieli w potrzebach w skali powiatu.

Otrzymane wyniki badań pozwalają ocenić, że **starania prowadzone przez szkoły, aby odpowiedzieć na przemiany w strukturze kwalifikacji na rynku pracy, nie przynoszą zadowalających rezultatów**. Prowadzone są działania w zakresie dostosowywania programów kształcenia do potrzeb i wymagań rynku pracy – poprzez kontakty z pracodawcami, z różnego rodzaju instytucjami, badania rynku pracy lub działalność specjalnych zespołów w szkołach. Wskazane jest jednak dokonanie pogłębionej analizy ich skuteczności, gdyż pomimo „punktowej” zgodności przewidywań szkół, co do kierunków kształcenia w których można znaleźć zatrudnienie, ze zgłoszonym w badaniu zapotrzebowaniem pracodawców, w ogólnym ujęciu oferta szkół w niewielkim stopniu odpowiada na bieżące potrzeby regionu. **Badania wykazują, że występuje zatem niespójność wskazań nauczycieli z diagnozą stanu faktycznego w zakresie zawodów najbardziej potrzebnych na lokalnym rynku.**

Brak gotowości by odpowiedzieć na przemiany w strukturze kwalifikacji i popytu na rynku pracy częściowo potwierdzony został w wypowiedziach samych nauczycieli - pojawiły się stwierdzenia, że sytuacja na rynku pracy zmienia się na tyle szybko, że uniemożliwia to skuteczne reagowanie na potrzeby. Oprócz dobrego przygotowania do zawodu, do aktualnych zadań stojących przed szkołami zawodowymi należy tym samym przygotowanie uczniów do elastycznego reagowania na sytuację na rynku pracy – w tym w szczególności położenie nacisku na konieczność kształcenia ustawicznego, wytworzenie postawy gotowości do rozwijania bądź zmiany posiadanych kwalifikacji przez absolwentów.

4.2 Zaplecze szkół zawodowych

4.2.1 Baza materialna

Baza materiałowo-techniczna szkół oceniona została w wywiadach pogłębionych z nauczycielami **negatywnie**. Zdecydowana większość respondentów wskazuje na braki w wyposażeniu szkoły jako główne bariery przeszkadzające w dobrym kształceniu. Szkoły nie mają pieniędzy na zakup maszyn lub materiałów potrzebnych do zdobywania umiejętności praktycznych. Operuje się przestarzałym sprzętem, który nie przystaje do współczesnych standardów. Część nauczycieli nie widzi tego problemu, ponieważ zajęcia praktyczne i wszystko, co z nimi związane, zostały przerzucone na pracodawców, u których uczniowie odbywają praktyki. Tylko kilku nauczycieli wskazuje, że baza techniczna jest wystarczająca, ale prawie wszyscy zaznaczają, że mogłaby być lepsza.

Baza materiałowo-techniczna szkół oceniona jest w różny sposób przez uczniów oraz nauczycieli. W ocenie uczniów oraz absolwentów szkół, wyposażenie sal do zajęć praktycznych w odpowiedni sprzęt jest dobre lub raczej dobre. **Nauczyciele w przeważającej części ocenili jednak bazę materiałowo-techniczną szkół negatywnie**. Brak nowoczesnych maszyn lub materiałów do praktyki w większości uzasadniany jest ograniczeniami finansowymi. Warto jednak zauważyć, że część szkół realizuje model, w którym zajęcia praktyczne odbywają się u pracodawców, co skutecznie likwiduje problem braku posiadania przez szkołę niezbędnego zaplecza. Dobrym rozwiązaniem jest również wykorzystanie możliwości ubiegania się przez szkoły o dofinansowanie ze środków unijnych.

4.2.2 Kadra

Nauczyciele byli jednomyślni w kwestii wpływu poziomu kwalifikacji na poziom nauczania. Ich zdaniem wykształcenie i umiejętności nauczyciela bezpośrednio przekładają się na to, co uczeń może „wynieść z zajęć”.

Niemal wszyscy nauczyciele - respondenci wywiadów pogłębionych wysoko ocenili poziom przygotowania i liczbę kadry w swoich szkołach. Tylko dwie osoby wyraziły w tym aspekcie zastrzeżenia. **Wielu nauczycieli doksztala się, kończy kolejne kursy i studia podyplomowe, po**

to właśnie, aby móc lepiej przygotować uczniów do wykonywanego zawodu.

Potwierdzeniem tej tezy jest pozytywna ocena przygotowania osób, które prowadzą w szkołach zajęcia praktyczne i teoretyczne, wystawiona w ramach badania zarówno przez uczniów szkół zawodowych, jak i absolwentów.

4.2.3 Środki unijne jako wsparcie dla szkół

Jak wynika z przeprowadzonych wywiadów, **szkoły zawodowe dość często korzystają ze środków przyznanych przez Unię Europejską w zakresie doposażania placówek w potrzebne pomoce.** Najczęściej wskazywano zakup komputerów, rzutników, tablic interaktywnych oraz innych urządzeń tego typu, niejednokrotnie finansowanie całych pracowni komputerowych. **Kilku nauczycieli przyznało, że unijnych środków szkoły mogłyby wykorzystywać więcej.** Kolejnych kilku było zdania, że unijnych środków jest wystarczająca ilość i zapewniły one wszystko, co potrzebne. **Unia Europejska dofinansowuje również kursy i szkolenia dla uczniów i nauczycieli, z których jednak korzysta niewiele szkół.** Kilka placówek ze środków unijnych pokrywa koszty międzynarodowej wymiany uczniów oraz zdobywania kolejnych certyfikatów. Kilka szkół bierze udział w projektach, których celem jest rozwijanie kompetencji i umiejętności, np. „As kompetencji”.

4.3 Egzaminy zawodowe – przystępowanie i zdawalność

W pogłębionych wywiadach z nauczycielami poruszono kwestię egzaminów zawodowych zdawanych przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną¹⁴.

Uwarunkowania przystępowania do egzaminów zawodowych przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną są takie same we wszystkich badanych jednostkach - ukończenie ostatniej klasy i odbycie praktyk zawodowych oraz deklaracja chęci przystąpienia do egzaminu.

Do egzaminu zawodowego kończącego szkołę przystępują wszyscy. W większości szkół do egzaminu przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną przystępuje 80-100% uczniów. W pojedynczych szkołach na złożenie egzaminu przed OKE decyduje się niewielka część uczniów (do 50%). Zamiast tego uczniowie przystępują natomiast do egzaminu zawodowego Cechu Rzemiosł Różnych. Jak wskazywano w wywiadach – egzamin przed OKE ma opinię trudniejszego i bardziej wymagającego.

Wyniki wywiadów pogłębionych z nauczycielami szkół zawodowych wskazują, że **zdawalność egzaminów zawodowych przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną jest na wysokim poziomie.** Zdaniem jednego z rozmówców, na wysoki poziom zdawalności ma jednak wpływ możliwość poprawiania egzaminu. Wg niektórych nauczycieli zdarzają się większe wahania zdawalności w zależności od kierunków, przykładowo w jednej szkole zdawalność na kierunku mechanik kształtuje się na poziomie 60-70%, natomiast na kierunku sprzedawca jest to 80-90%.

¹⁴ Odpowiadając na to pytanie część nauczycieli w wypowiedziach łączyła zagadnienia dotyczące zdawalności egzaminów przed OKE oraz przed Cechem Rzemiosł Różnych.

4.4 Pełnienie przez szkołę zawodową funkcji społecznych

Na pytanie o pełnienie innych funkcji społecznych, poza edukacyjno-zawodowymi, nauczyciele najczęściej wskazywali organizowanie lub uczestniczenie w akcjach charytatywnych, przylączając się do zbiórki pieniędzy na szczytne cele, możliwość podjęcia przez uczniów wolontariatu oraz imprezy integracyjne i sportowe, także dyskoteki. Tylko kilka osób wspomniało o możliwości udzielenia pomocy absolwentom w znalezieniu pracy. **Przeważnie kontakt absolwenta ze szkołą dość szybko się urywa.** Około 10% szkół organizuje różnego rodzaju targi oraz umożliwia uczestniczenie w wyjazdach, które mają na celu właśnie poznanie zagadnień związanych z daną dziedziną, z rynkiem pracy. Kilka szkół utrzymuje także kontakt ze środowiskiem lokalnym, stara się nieść wsparcie rodzinom uczniów w trudnych sytuacjach. W pojedynczych przypadkach nauczyciele wprost przyznają, że szkoła nie angażuje się w tego typu akcje, gdyż jej rolą jest tylko działalność edukacyjna.

5 Kryteria dokonania orientacji zawodowej

5.1 Źródła pozyskiwania przez uczniów szkół gimnazjalnych informacji o możliwościach dalszego kształcenia

Zdecydowana większość uczniów szkół gimnazjalnych deklaruje, że **posiada wiedzę odnośnie typów szkół w powiecie, z czego jednak ponad połowa (prawie 61%) badanych przyznaje iż ta wiedza jest częściowa.** Blisko 8% ankietowanych nie posiada żadnej wiedzy w tym temacie.

Respondenci przy wyborze szkoły szukaliby rady przede wszystkim u rodziny (533 ogółu wskazań). Wartość ta jest prawie dwukrotnie większa od wartości przy odpowiedzi „szukanie informacji na własną rękę” (235 ogółu wskazań), co świadczy o niewielkiej jeszcze gotowości uczniów gimnazjum do samodzielnego podejmowania wyborów. Pracownicy instytucji państwowych wskazywani byli w sumie 405 razy, z czego doradca zawodowy 181 wskazań, nauczyciel 132 wskazania oraz pracownik Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

W odpowiedzi na pytanie o metodach zdobywania informacji o szkolnictwie ponadgimnazjalnym, respondenci zdecydowanie bardziej wolą uzyskiwać informację drogą internetową, przez strony WWW (ponad 42% ogółu wskazań) oraz podczas bezpośredniego kontaktu z jednostkami w ramach organizowanych Dni Otwartych (ponad 41% ogółu wskazań). Zdecydowanie najrzadziej wskazywano na rozmowę z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (blisko 7% ogółu wskazań). Rozkład liczby wskazań respondentów zawiera tabela nr 8.

Tabela 8. Źródła poszukiwania przez uczniów informacji o szkołach ponadgimnazjalnych.

Wskazanie	%
Strona WWW szkół	42,3%
Dzień Otwartych Dni	41,3%
Rozmowy z rówieśnikami	33,8%
Targi edukacyjne	25,0%
Rozmowy z przedstawicielami szkół	22,3%
Informatory, ulotki	21,0%
Rozmowy z rodzicami	19,0%
Rozmowa z doradcą zawodowym	15,2%
Zajęcia z wychowawcą	13,4%
Rozmowa z pracownikiem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	6,8%

92% ankietowanych stwierdziło, iż w rodzinach prowadzone są rozmowy na temat ich zainteresowań, z czego blisko 61% osób udziela jednoznacznej odpowiedzi twierdzącej a ponad 31% wskazuje, iż rozmowy są prowadzone, ale rzadko. Tylko niespełna 7% ankietowanych stwierdza brak takowych rozmów w rodzinie.

W kwestii wyboru szkoły blisko 90% ankietowanych potwierdza prowadzenie rozmów w rodzinie na ten temat. Co dziesiąty ankietowany stwierdza, iż rozmowy takie nie mają miejsca.

W sprawach istotnych dla dzieci decyzje są podejmowane wspólnie w przypadku prawie 76% ankietowanych uczniów szkół gimnazjalnych. Dorośli podejmują decyzje za dzieci w przypadku blisko 15% badanych. Zaledwie 6% badanych podejmuje takie decyzje samodzielnie bez udziału dorosłych.

5.2 Wybór szkoły oraz kierunku kształcenia przez uczniów szkół gimnazjalnych

Dokonując wskazania, jaki czynnik będzie miał największy wpływ na wybór szkoły ponadgimnazjalnej, **ponad połowa uczniów szkół gimnazjalnych oceniła że najważniejszym czynnikiem jest możliwość uzyskania uprawnień do podjęcia studiów (blisko 57% ogółu wskazań). Niewiele mniej osób wskazało, iż jest to przewidywanie wysokich zarobków (prawie 53% ogółu wskazań).** Względami alokacyjnymi kieruje się co czwarty badany, wskazując położenie szkoły w pobliżu miejsca zamieszkania jako ważny czynnik wpływający na ich wybór. Konieczność szybkiego zdobycia zawodu wskazuje co trzeci ankietowany. Blisko 32% ogółu wskazań dotyczy odpowiedzi wskazujących na wybór szkoły będący wynikiem rozmowy z opiekunami (prawie 15% ogółu wskazań), porady psychologa lub pedagoga (prawie 11% ogółu wskazań) oraz rozmowy ze znajomymi (blisko 6% ogółu wskazań). W grupie „inne powody” znalazły się czynniki precyzujące wskazania w tej grupie.

Uczniowie szkół gimnazjalnych wskazywali w ramach badania również typ szkoły, którą zamierzają wybrać. Zdecydowana większość (blisko 80%) osób zamierza kontynuować swoją naukę w szkołach umożliwiających zdawanie egzaminu dojrzałości, w tym: prawie 41% w liceum ogólnokształcącym,

blisko 29% w technikum zawodowym oraz 10% w liceum profilowym. **Naukę w zasadniczej szkole zawodowej zamierza podjąć 19% uczniów.** Dodatkowo niespełna 1% ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Preferencje odnośnie typu szkoły, w której badani zamierzają kontynuować naukę, zestawiono z głównymi motywami, jakimi kierują się podczas wyboru. Dane te ilustruje tabela nr 9.

Tabela 9. Kryterium wyboru poszczególnych typów szkół.

Kryterium wyboru szkoły	Preferowana szkoła po ukończeniu gimnazjum				Ogółem
	Liceum ogólnokształcące	Liceum profilowane	Technikum zawodowe	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	
Możliwość uzyskania uprawnień do podjęcia studiów	83,9%	70,7%	42,4%	17,2%	57,3%
Konieczność szybkiego zdobycia zawodu	7,1%	18,2%	38,0%	65,1%	28,7%
Porada psychologa, pedagoga szkolnego, doradcy zawodowego	12,2%	13,1%	5,8%	12,5%	10,6%
Położenie szkoły w pobliżu miejsca zamieszkania	33,8%	32,3%	38,6%	43,2%	36,8%
Dogodniejszy dojazd niż do innych szkół	13,9%	14,1%	20,0%	19,3%	16,7%
Przewidywanie wysokich zarobków	50,4%	55,6%	63,1%	41,7%	53,0%
Namowa rodziców/opiekunów	14,8%	19,2%	15,6%	13,5%	15,3%
Namowa kolegów	4,9%	4,0%	6,1%	8,9%	6,1%
Brak innej szkoły w okolicy	4,6%	5,1%	7,1%	8,9%	6,2%
Brak miejsc w innej szkole	2,2%	3,0%	4,1%	4,7%	3,3%

Wybór zasadniczej szkoły zawodowej wynika w głównej mierze z konieczności szybkiego zdobycia zawodu. Na tle pozostałych szkół, zasadnicze szkoły zawodowe najczęściej wybierane są również ze względu na położenie – **w pobliżu miejsca zamieszkania**, lub **w wyniku braku innej szkoły w okolicy**. Ważnym aspektem podczas wyboru szkoły zawodowej jest również przewidywanie wysokich zarobków (czynnik ten zaważył na decyzji 41,7% uczniów, którzy zdecydowali się wybrać szkołę zawodową). Jednak analiza wskazań na tle pozostałych szkół pokazuje, że oczekiwania odnośnie wysokich zarobków w większym stopniu wiązane są z wyborem innych szkół. Jeśli wybór szkoły poddyktowany był namową osób trzecich, to namowy rodziców / opiekunów dotyczyły szkół zawodowych stosunkowo najrzadziej, natomiast namowy kolegów stosunkowo najczęściej.

W kwestii najważniejszego czynnika wpływającego na wybór **zawodu lub kierunku** dalszego kształcenia uczniowie szkół gimnazjalnych w zdecydowanej większości wskazywali na **zainteresowania (blisko 78% ogółu wskazań)**. Prawie połowa badanych swój wybór uwarunkowuje **przewidywaniem dużych zarobków (prawie 48% ogółu wskazań)**, a co czwarty ankietowany wskazuje na

względy alokacyjne przyszłej szkoły (blisko 37% ogółu wskazań) oraz dogodniejszy dojazd (blisko 17% ogółu wskazań). Identyfikacja jak w pytaniu o czynniki determinujące wybór szkoły przez respondentów, prawie 32% ogółu wskazań dotyczy odpowiedzi wskazujących na wybór kierunku kształcenia lub zawodu będący wynikiem rozmowy z opiekunami (blisko 15% ogółu wskazań), porady psychologa lub pedagoga (prawie 11% ogółu wskazań) oraz rozmowy ze znajomymi (prawie 6% ogółu wskazań). W grupie „inne powody” znalazły się czynniki precyzujące wskazania w tej grupie. Procentowy rozkład wskazań respondentów z uwzględnieniem czynników grupy „inne powody” zawiera tabela nr 10.

Tabela 10. Czynniki decydujące o wyborze zawodu lub kierunku kształcenia przez uczniów szkół gimnazjalnych.

Wskazanie	%
Zainteresowania	78,3%
Przewidywanie wysokich zarobków	48,2%
Łatwość uzyskania pracy w wyuczonym zawodzie	39,6%
Możliwość uzyskania uprawnień do podjęcia studiów	37,9%
Konieczność szybkiego zdobycia zawodu	18,5%
Namowa rodziców/opiekunów	7,0%
Porada psychologa, pedagoga szkolnego, doradcy zawodowego	4,9%
Namowa kolegów	4,0%
Brak wolnych miejsc w innej szkole	2,3%
Inne powody (pasja, możliwość pracy za granicą, chęć usamodzielnienia się)	2,1%

Dokonując wskazania preferowanych kierunków kształcenia, uczniowie dokonywali wskazań uwzględniając trzy zakresy kształcenia: ogólnego, zawodowego zasadniczego oraz zawodowego technicznego. Poniżej przedstawiono najważniejsze wnioski:

- **Poszczególne kierunki w zakresie kształcenia ogólnego preferuje nie więcej niż 20% ogółu badanych uczniów**, w tym najbardziej popularne to: profil humanistyczny (20,0%), profil matematyczno-przyrodniczy (15,5%) oraz profil z rozszerzonym j. polskim i historią (14,4%).
- **Poszczególne kierunki w zakresie kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej preferuje nie więcej niż 17% uczniów**, w tym dwa najbardziej popularne to: fotograf (16,5%) oraz fryzjer (9,8%).
- **Poszczególne kierunki w zakresie kształcenia w technikum zawodowym preferuje nie więcej niż 15% uczniów**, w tym najbardziej popularnymi są: technik ekonomista (14,3%), technik hotelarstwa (13,1%), w dalszej kolejności: technik logistyk (8,7%) oraz technik architektury krajobrazu (8,2%).

Prawie 41 % badanych ma nadzieję, że szkoła, którą wybiorą pozwoli im poszerzyć wiedzę i zainteresowania. Oczekiwania takie wiązane są w głównej mierze z liceami profilowanymi oraz technikum zawodowym. Dobrego przygotowania do matury oczekuje co trzeci ankietowany, przy czym pogląd taki wyraziło 54,0% uczniów wybierających liceum ogólnokształcące, 41,4% uczniów wybierających liceum profilowane, 20,0% uczniów wybierających technikum zawodowe i jedynie 3,1% uczniów wybierających zasadniczą szkołę zawodową. Blisko 28% traktuje wybór szkoły jako czynnik niezbędny do podjęcia zatrudnienia, przy czym dominacja takich wskazań odnotowana została wśród uczniów wybierających zasadniczą szkołę zawodową. Kwestię spełnienia ambicji wskazuje zaledwie niespełna 17% ankietowanych. Prawie 8% spośród badanych nie ma żadnych oczekiwań w stosunku do wybranej przez siebie szkoły. Dokładne dane ilustruje tabela nr 11.

Tabela 11. Nadzieje wiązane ze szkołą ponadgimnazjalną.

Nadzieje wiązane ze szkołą ponadgimnazjalną	Preferowana szkoła po ukończeniu gimnazjum				Ogółem
	Liceum ogólnokształcące	Liceum profilowane	Technikum zawodowe	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	
Dobrze przygotuje do matury	54,0%	41,4%	20,0%	3,1%	32,7%
Pozwoli poszerzyć wiedzę i zainteresowania	40,9%	45,5%	44,1%	34,4%	40,8%
Jest niezbędna abym znalazł pracę	17,5%	15,2%	31,5%	50,5%	28,0%
Pozwoli spełnić ambicje moje /moich najbliższych	20,0%	13,1%	15,6%	13,0%	16,5%
Nie mam sprecyzowanych oczekiwań	6,1%	8,1%	11,2%	9,4%	8,5%

Przeprowadzona analiza pozwala wykonać szkic **preorientacji zawodowej uczniów gimnazjów**. Zdecydowana większość (blisko 80%) badanych uczniów szkół gimnazjalnych zamierza kontynuować swoją naukę w szkołach umożliwiających zdawanie egzaminu dojrzałości, w tym: prawie 41% w liceum ogólnokształcącym, blisko 29% w technikum zawodowym oraz 10% w liceum profilowym. Naukę w Zasadniczej Szkole Zawodowej zamierza podjąć 19% uczniów. O wyborze szkoły decyduje w głównej mierze chęć możliwości uzyskania uprawnień do podjęcia studiów, a w drugiej kolejności przewidywanie wysokich zarobków. Dwa czynniki wskazywane w następnej kolejności to **konieczność szybkiego zdobycia zawodu oraz odległość od szkoły**.

Opisane wyniki pozostają w ścisłym związku ze sposobem w jaki uczniowie szkół gimnazjalnych postrzegają zasadnicze szkoły zawodowe. **W kontekście jakości kształcenia szkoły zawodowe postrzegane są przez uczniów bardzo nisko**. Dokonując wyboru zasadniczej szkoły zawodowej, jedynie **niewielki odsetek uczniów spodziewa się, że zostaną dobrze przygotowani do matury**. Stosunkowo rzadko, na tle pozostałych szkół, szkoły zawodowe postrzegane są jako miejsce poszerzenia wiedzy i zainteresowań. Wybór szkoły zawodowej dokonywany jest przeważnie z uwagi na

kontekst możliwości przyszłego zatrudnienia. Wybór zasadniczej szkoły zawodowej wynika w głównej mierze z **konieczności szybkiego zdobycia zawodu.**

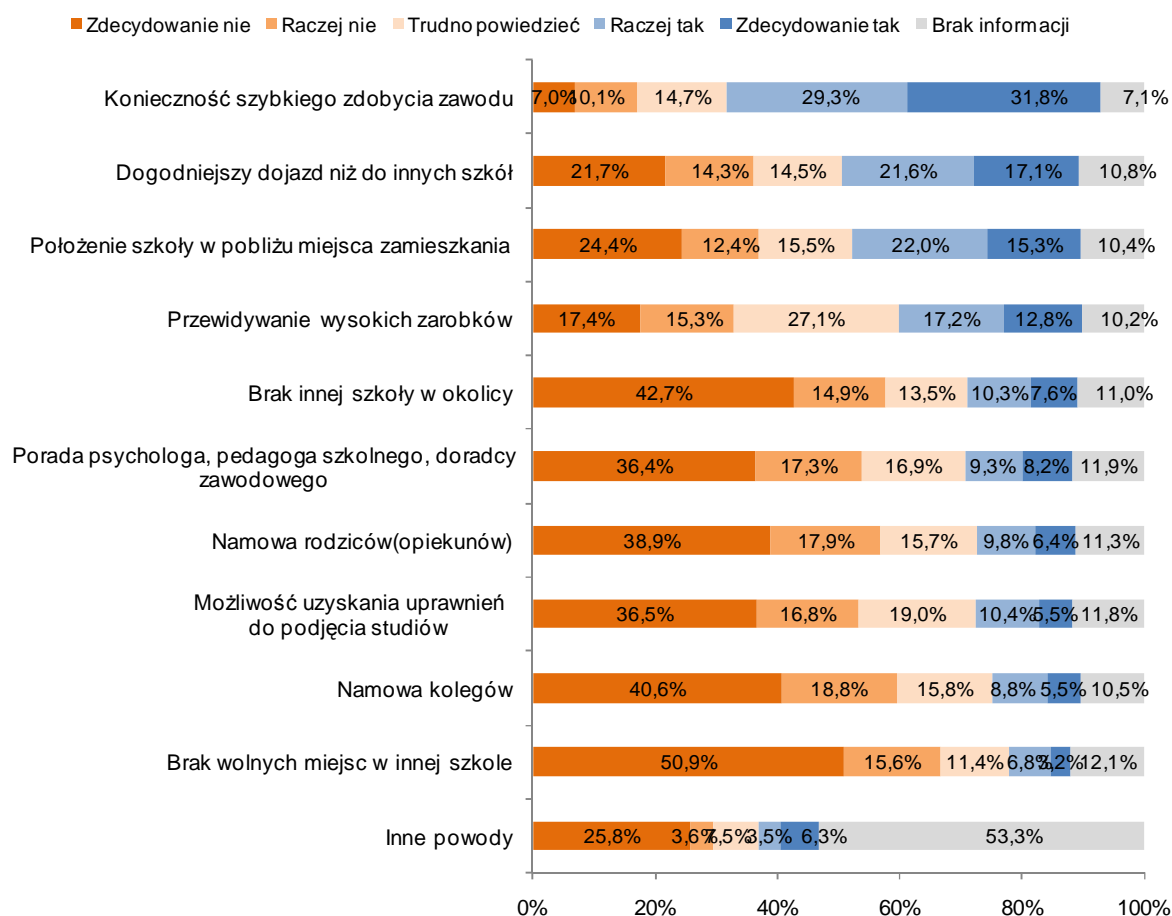
Połowa uczniów, którzy dokonali wyboru tej szkoły wyraża przekonanie, że jest ona niezbędna aby znaleźć pracę. Niekorzystne postrzeganie zasadniczych szkół zawodowych przez uczniów wyraża się również poprzez dane dotyczące kryterium wyboru. Na tle pozostałych szkół, zasadnicze szkoły zawodowe najczęściej wybierane są ze względu na położenie – **w pobliżu miejsca zamieszkania, lub w wyniku braku innej szkoły w okolicy.**

5.3 Wybór szkoły oraz kierunku kształcenia przez uczniów szkół zawodowych

W ramach badania, o odniesienie się do stwierdzeń dotyczących **motywu wyboru szkoły**, poproszono również uczniów szkół zawodowych. Otrzymane wyniki stanowią w znacznym stopniu potwierdzenie wyników, uzyskanych w badaniu uczniów szkół gimnazjalnych. Uczniowie szkół zawodowych przede wszystkim kierowali się **koniecznością szybkiego zdobycia zawodu (61,1%), dogodniejszego dojazdu niż do innych szkół (38,7%) oraz wysokimi zarobkami, które przewidują po ukończeniu szkoły (30,0%).** Uczniowie ocenili, że na wybór miejsca kształcenia nie miał wpływu brak miejsca w innych szkołach, brak innej szkoły w okolicy czy namowa kolegów lub rodziców.

Uczniowie szkoły zawodowej odnieśli się również do stwierdzeń **dotyczących motywu wyboru kierunku**, na którym obecnie się znajdują. Podejmując decyzję kierowali się głównie zainteresowaniami (56,2%), koniecznością szybkiego zdobycia zawodu (57,0%) oraz łatwością uzyskania pracy w wyuczonym zawodzie (51,1%). Zdecydowanie na wybór kierunku nie miał wpływu brak miejsca w innych szkołach, czy namowa kolegów lub rodziców. Procentowe zestawienie wszystkich odpowiedzi prezentuje rysunek nr 3.

Rysunek 3. Zestawienie stwierdzeń dotyczących wyboru kierunku.

5.4 Zainteresowanie uczniów i absolwentów szkół zawodowych kontynuacją nauki

Większość uczniów szkół zawodowych zamierza po ukończeniu obecnej szkoły dalej kontynuować naukę, a 41,0% również pracować. Samym podjęciem zatrudnienia zainteresowanych jest 29,9% badanych, a dalszym doksztalcaniem 11,7%. Istnieje także pewna grupa osób, która po ukończeniu szkoły zawodowej nie zamierza już dalej uczyć się ani pracować (2,5%). Swoich planów nie określiło 6,8% respondentów, a 8,1% nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Wśród badanej grupy absolwentów 87 osób wyraziło chęć dalszej kontynuacji nauki. Spośród osób, które wyraziły taką chęć najwięcej osób wskazało na technikum, jako miejsce kontynuacji nauki. Na kolejnych miejscach uplasowały się: liceum uzupełniające, studia, szkoła policealna. Jednak największą część tej grupy (55 osób) nie zdecydowała gdzie chce kontynuować naukę.

5.5 Preferencje odnośnie przyszłej pracy - uczniowie szkół gimnazjalnych

Rozpoczęcie pracy zawodowej po studiach wyższych deklaruje prawie 32% badanych, a około 30% zamierza zrobić to po ukończeniu liceum lub technikum. Podjęcie pracy po zdobyciu wykształcenia wyższego zawodowego deklaruje około 16% a po ukończeniu szkoły zawodowej ponad 21% badanych.

Jednocześnie po zakończeniu edukacji ponad 32% spośród badanych chce rozpocząć pracę zawodową jako pracownik umysłowy. Podobny odsetek respondentów wskazuje na chęć rozpoczęcia pracy jako pracownik fizyczny (blisko 25%) lub wykonywać wolny zawód (blisko 22%). Prawie jedna piąta ankietowanych deklaruje chęć rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej po zakończeniu edukacji.

W kwestii czynników mogących mieć wpływ na decyzję o podjęciu pracy w przyszłości, respondenci jako kluczowe wskazują wysoką płacę (445 ogółu wskazań) oraz ciekawą pracę (423 ogółu wskazań). Bliskość miejsca zamieszkania wskazywano 386 razy. Zdecydowanie najrzadziej wskazywanym czynnikiem są stosunki panujące w firmie. Rozkład liczby wskazań respondentów zawiera tabela nr 12.

Tabela 12. Czynniki mogące wpłynąć na decyzję o podjęciu w przyszłości pracy.

Wskazania	Liczba	% uczniów
Wysoka płaca	445	44,3%
Ciekawa praca	423	42,1%
Bliskość miejsca zamieszkania	386	38,4%
Wielkość firmy	189	18,8%
Możliwość podjęcia pracy poza granicami kraju	168	16,7%
Możliwość częstych wyjazdów, podróży służbowych	163	16,2%
Stosunki panujące w firmie	120	12,0%

5.6 Preferencje odnośnie przyszłej pracy - uczniowie szkół zawodowych

Uczniowie odpowiadali także na pytania dotyczące szansy na znalezienie pracy po ukończeniu szkoły, ile godzin dziennie są gotowi pracować, ile miesięcznie chcieliby zarabiać oraz za jaką minimalną stawkę zgodziliby się być zatrudnieni. Aby uniknąć zakłamania wyników, odrzucono wskazywane przez część respondentów badania ogromne liczby oraz niemożliwe do osiągnięcia wartości, które prawdopodobnie stanowiły odpowiedzi żartobliwe. Usunięto z analizy większą ilość godzin od 24, płace powyżej 10 000 zł oraz poniżej 100 zł w przypadku płacy optymalnej¹⁵.

¹⁵ Z ogólnej liczby 990 przypadków wyłączono z analizy:

* w przypadku pytania 28: „Proszę powiedzieć, ile godzin dziennie byłby/byłaby Pan/i w stanie pracować po zakończeniu szko-

Co drugi spośród uczniów szkół zawodowych postrzega swoje szanse na zatrudnienie na przynajmniej 60%. Co najmniej 25% osób szacuje swoje szanse połowicznie, a 25% jest niemal pewnych, że znajdą zatrudnienie. Dokonując oszacowania liczby godzin, które mogliby poświęcić na pracę, badani z reguły oceniają że byliby w stanie pracować 10 godzin dziennie. Co najmniej 25% uczniów chciałoby zarabiać 1500 zł, a połowa 2000 zł. 25% respondentów reflektuje zarobki na poziomie od 3000 zł netto wzwyż. Minimalna stawka za jaką badani zdecydowaliby się pracować, gdyby pracodawca odrzucił ich wcześniejszą propozycję jest relatywnie niższa. Co najmniej połowa badanych zgodziłaby się na płace na poziomie 1500 zł za miesiąc, a chociaż 25% w pułapie 1200zł.

Za najkorzystniejszą formę zatrudnienia badani uznali umowę o pracę (66,8%), a następnie samozatrudnienie oraz prowadzenie własnej działalności gospodarczej (13,2%). Umowa zlecenie wydaje się najlepszą możliwością dla 4,8% osób, praca bez umowy dla 3,2 %, a umowa o dzieło dla 2,4%. Informacji nie udzieliło natomiast 9,6% badanych. Respondenci rozważyli również maksymalny czas dojazdu w do pracy w jedną stronę. Co najmniej połowa osób zgodziłaby się na dojazd do pracy wynoszący pół godziny, a jedna czwarta na dojazd o długości 20 minut. Z kolei również 25% osób byłoby w stanie dojeżdżać do pracy dłużej niż godzinę i 15 minut.

5.7 Preferencje odnośnie przyszłej pracy – absolwenci szkół zawodowych

Absolwenci szkół zawodowych wypowiedali się również w kwestii wysokości zarobków netto, które chcieliby otrzymywać. Rozkład uzyskanych odpowiedzi kształtuje się następująco:

- do 1000 zł (w tym 1000 zł) – 2,2% badanych,
- od 1000 zł do 2000 zł (w tym 2000 zł) – 68,4% badanych,
- od 2000 zł do 3000 zł (w tym 3000 zł) – 24,1% badanych,
- powyżej 3000 zł - 5,3% badanych.

Respondenci badania wskazywali także na formę zatrudnienia, jaką uważają za najkorzystniejszą dla siebie. Zdecydowana większość badanych osób (78,6% badanych) wskazała umowę o pracę jako najkorzystniejszą dla nich formę zatrudnienia. Od 4% do około 6% badanych wskazywało umowę zlecenie, umowę o dzieło oraz pracę bez umowy, 3,5% wskazało na samozatrudnienie i prowadzenie własnej działalności gospodarczej, natomiast 3,0% badanych nie ma na ten temat zdania.

ty?": odpowiedzi wskazujące na liczbę godzin powyżej 24 - 21 wskazań (2,1%), odpowiedź: „trudno powiedzieć” – 2 wskazania (0,2%), brak odpowiedzi – 108 wskazań (10,9%).

*w przypadku pytania 29: „Ile miesięcznie netto (tj. na tzw. „rękę”) chciał/aby Pan/i realnie zarabiać?": odpowiedzi wskazujące na kwotę wyższą niż 10.000zł lub niższą od 100zł – 46 wskazań (4,6%), odpowiedź „trudno powiedzieć” – 5 wskazań (0,5%), brak odpowiedzi – 111 wskazań (11,2%).

*w przypadku pytania 30: „A gdyby się okazało, że pracodawca nie jest w stanie zaproponować kwoty, którą Pan/i wskazał/a. Za jaką najmniejszą miesięczną stawkę na rękę zgodził(a)by się Pan/i pracować?": odpowiedzi wskazujące na kwotę poniżej 100zł lub powyżej 10.000zł – 46 wskazań (4,5%), odpowiedź „trudno powiedzieć” – 8 wskazań (0,8%), odpowiedzi typu „wcale nie zgodziłbym się pracować”, „poszukałbym innej pracy” – 5 wskazań (0,5%).

Rozważając możliwość podjęcia pracy wymagającej codziennych dojazdów do pracy ponad 80% badanych zgodziłoby się na czas dojazdu, w jedną stronę nieprzekraczający 1 godziny. Osoby, które zgodziłyby się na czas dojazdu powyżej jednej godziny stanowią niespełna 1% grupy. Pozostała część badanych nie ma zdania w tej kwestii.

5.8 Podsumowanie

Za najkorzystniejszą formę zatrudnienia badani uznali umowę o pracę (66,8%), a następnie samozatrudnienie oraz prowadzenie własnej działalności gospodarczej (13,2%).

6 Ocena kształcenia w wybranych zasadniczych szkołach zawodowych

6.1 Teoria i praktyka w realizacji programów nauczania

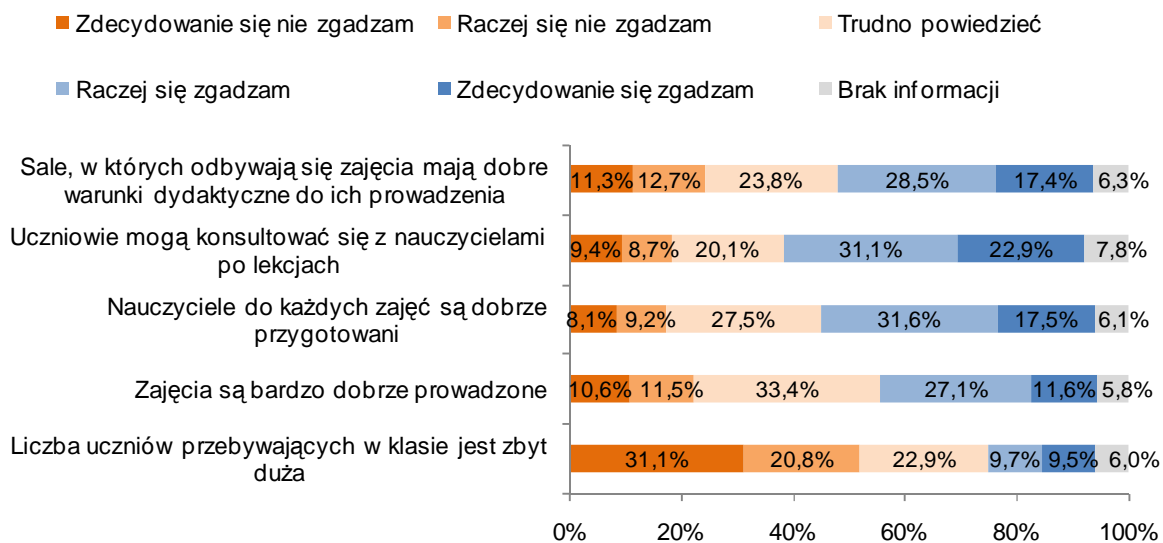
W ramach wywiadów pogłębionych, na pytanie o proporcję pomiędzy ilością przedmiotów teoretycznych i przedmiotów praktycznej nauki zawodu, nauczyciele odpowiadali niejednoznacznie. Około 48% z nich odpowiadało, że po równo jest obu rodzajów przedmiotów. Około 22% skłoniło się ku opiniom, że więcej jest teorii lub więcej praktyki, przy czym wystąpiło lekkie wychylenie w stronę tej drugiej opcji. 8% nauczycieli powiedziało też, że proporcja ta jest zależna od kierunku kształcenia.

O ocenę tego zagadnienia poproszono również uczniów oraz absolwentów szkół.

6.1.1 Ocena uczniów szkół zawodowych

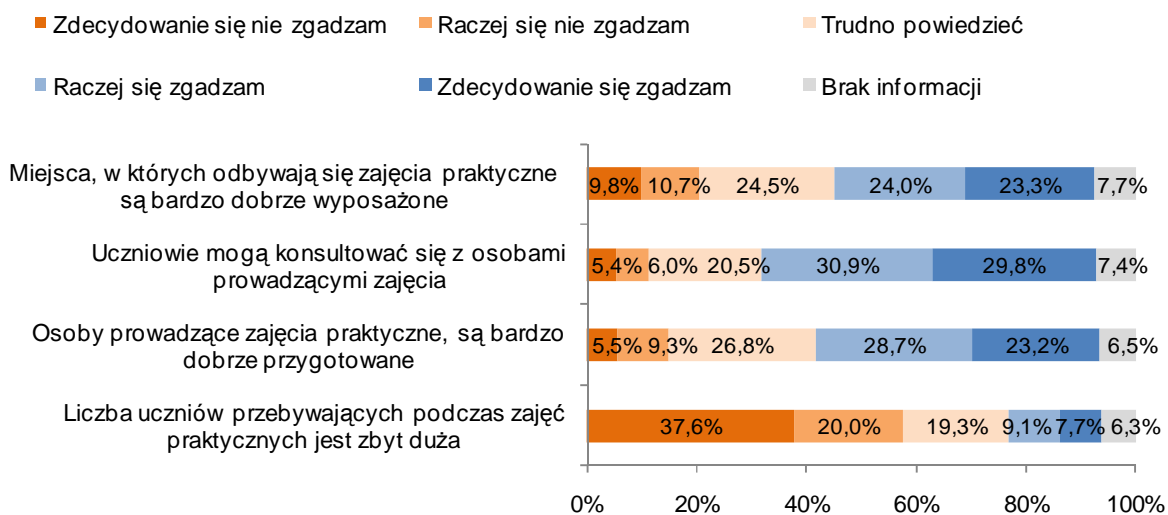
Większość uczniów szkół zawodowych ocenia, iż zajęcia teoretyczne są dobrze prowadzone oraz można konsultować się po nich z dobrze przygotowanymi nauczycielami. Ponadto respondenci stwierdzili, że liczba osób w klasie nie jest za duża, a także blisko połowa dobrze oceniła pod kątem dydaktycznym sale, w których odbywają się zajęcia. Procentowe zestawienie wszystkich odpowiedzi prezentuje rysunek nr 4.

Rysunek 4. Zestawienie stwierdzeń dotyczących zajęć w ramach teoretycznych podstaw nauki zawodu.

Podobnie badani uczniowie szkół zawodowych odnieśli się do **zajęć praktycznych**, na które uczęszczali. Znaczna większość uczniów stwierdziła, iż miejsca w których odbywają się zajęcia są bardzo dobrze wyposażone w nowoczesne urządzenia i maszyny oraz można konsultować się z solidnie przygotowanymi nauczycielami. Także pozytywnie oceniono ilość osób przebywających na zajęciach praktycznych. Procentowe zestawienie wszystkich odpowiedzi prezentuje rysunek nr 5.

Rysunek 5. Zestawienie stwierdzeń dotyczących zajęć praktycznych.

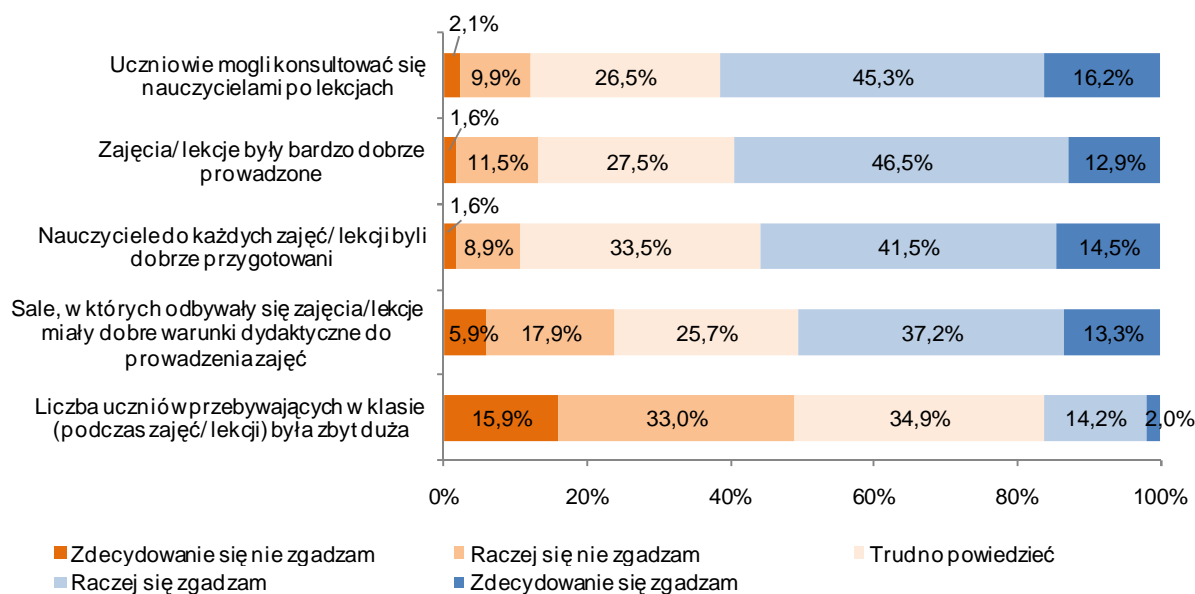

Uczniowie badanych szkół zawodowych oceniają kształcenie raczej pozytywnie - zarówno w aspektach praktycznych, jak i teoretycznych. Zadowolenie wiąże się m.in. z przygotowaniem kadry prowadzącej oraz przebiegiem zajęć, umożliwiającym konsultację z prowadzącymi w oczekiwanym zakresie.

6.1.2 Ocena absolwentów szkół zawodowych

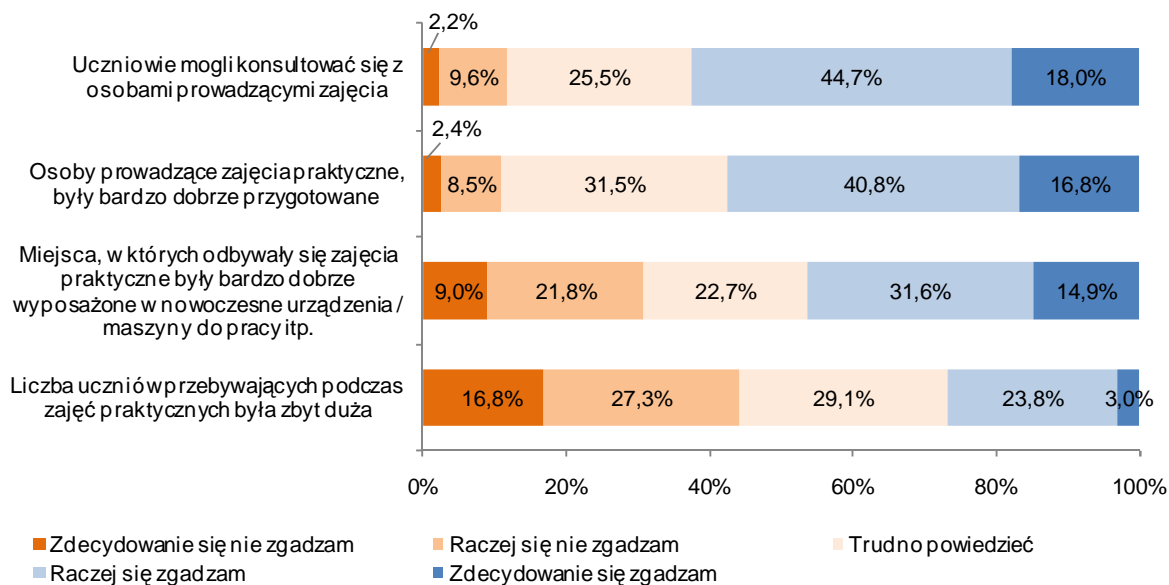
Ocena teoretycznych podstaw nauki zawodu dokonana przez absolwentów w większości badanych aspektów przedstawia się pozytywnie. Ze stwierdzeniami: „uczniowie mogli konsultować się z nauczycielami po zajęciach”, „zajęcia były dobrze prowadzone”, „nauczyciele byli dobrze przygotowani do zajęć” zgodziła się ponad połowa badanych, w ocenie ponad połowy również liczba uczniów przebywających w salach nie była zbyt duża. Nieco więcej zastrzeżeń (około 24% ocen negatywnych wobec 50% pozytywnych) dotyczyło natomiast warunków, jakie panowały w salach, w których odbywały się zajęcia. Zestawienie przyznanych ocen prezentuje rysunek nr 6.

Rysunek 6. Ocena teoretycznych podstaw nauki zawodu.

W odniesieniu do aspektów praktycznych, absolwenci pozytywnie ocenili dostępność konsultacji z prowadzącymi po zajęciach oraz przygotowanie osób prowadzących (po około 60% wskazań pozytywnych). Nieco słabiej oceniono natomiast przygotowanie miejsc, w których prowadzone były zajęcia: zarówno wyposażenie miejsc, gdzie odbywały się zajęcia praktyczne, jak i liczba przebywających podczas zajęć uczniów przez około 30% respondentów ocenione zostały negatywnie. Rozkład wszystkich ocen prezentuje rysunek nr 7.

Rysunek 7. Ocena zajęć praktycznych.

Absolwenci szkół zawodowych oceniają jakość zdobytego wykształcenia raczej pozytywnie, zarówno w aspekcie zajęć teoretycznych jak i praktycznych. Zadowolenie w głównej mierze wiąże się z przygotowaniem osób prowadzących oraz jakością merytoryczną zajęć. Zastrzeżenia dotyczyły w głównej mierze przepełnienia sal, w których odbywają się zajęcia.

Ponad 63% badanych absolwentów szkół zawodowych stwierdziło pozytywny wpływ („raczej pozytywny” oraz „zdecydowanie pozytywny”) teoretycznego przygotowania na swoją sytuację zawodową (możliwość zdobycia pracy i jej utrzymania), również wysoki odsetek badanych (ponad 67%) ocenia jako pozytywny, wpływ na swoją sytuację zawodową, praktycznego przygotowania do wykonywania pracy.

6.1.3 Podsumowanie

Przedmioty teoretyczne oraz przedmioty praktycznej nauki zawodu realizowane są przez szkoły zawodowe w mniej więcej równych proporcjach. Poziom ocen przyznanych w ramach badania przez uczniów szkół zawodowych zajęciom praktycznym oraz teoretycznym, jest wyrównany. W ocenie uczniów szkół zawodowych, zajęcia są dobrze prowadzone a prowadzący są dobrze przygotowani oraz zapewniają możliwość konsultacji po zajęciach. Około dwóch trzecich absolwentów szkół zawodowych zadowolonych jest z wpływu na swoją sytuację zawodową otrzymanego przygotowania teoretycznego oraz praktycznego.

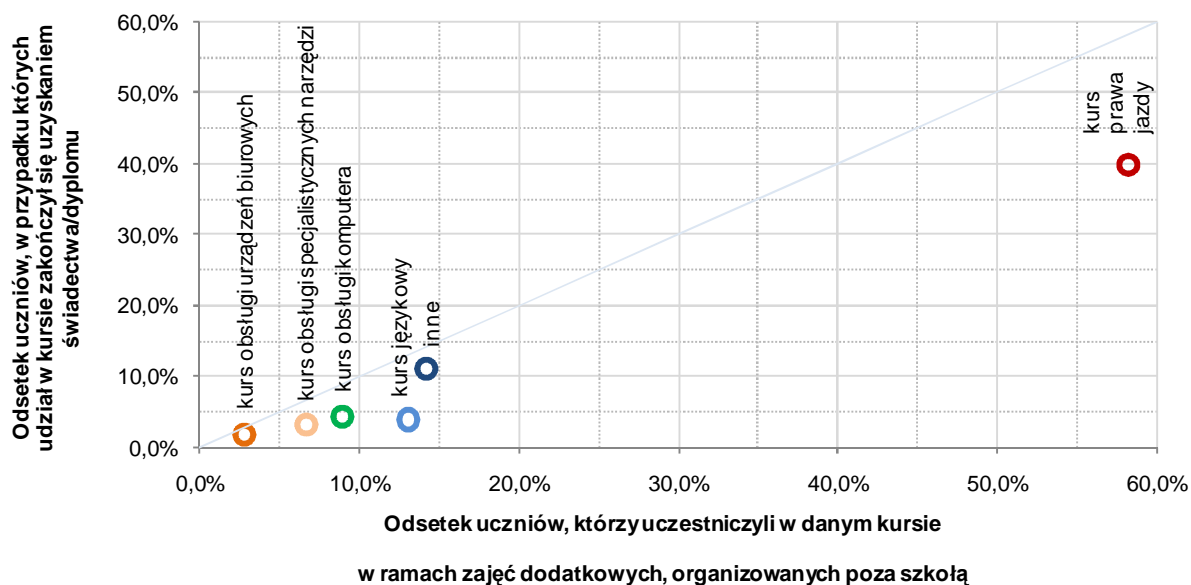
Gorzej oceniają możliwość praktycznego przygotowania do zawodu nauczyciele - w przeważającej części (około 60%) ocenili bazę materiałowo-techniczną szkół negatywnie. Brak jest nowoczesnych maszyn lub materiałów do praktyki. Potwierdzeniem słabej jakości przygotowania praktycznego jest

również ocena pracodawców. Część z nich przyznaje, że szkoły zapewniają dość dobry poziom wykształcenia, to jednak większość ocenia że praktyczne umiejętności nabywane są przez uczniów dopiero w miejscu pracy.¹⁶

6.2 Dodatkowe formy kształcenia, z których korzystają uczniowie szkół zawodowych

Niepełna 27% uczniów szkół zawodowych bierze udział w zajęciach dodatkowych organizowanych poza szkołą. 708 osób (71,5%) odpowiedziało przecząco, natomiast 1,9% nie udzieliło żadnej informacji. 58,2% uczniów deklaruje, że uczestniczyli w kursie prawa jazdy - 39,9% posiada obecnie dokument uprawniający do kierowania pojazdem. W kursach innego rodzaju udział brało nie więcej niż po 15% uczniów. Najczęściej wybierane były kursy językowe (uczęszczało na nie 13,1% uczniów), jednak zaledwie 3,9% posiada świadectwo/certyfikat, potwierdzający ukończenie kursu językowego na określonym poziomie. W dalszej kolejności uczniowie wybierali: kurs obsługi komputera – 8,9%, kurs obsługi specjalistycznych narzędzi – 6,7%, kurs obsługi urządzeń biurowych – 2,8%. Dokument, potwierdzający nabycie kompetencji w powyższych obszarach posiada nie więcej niż po 5% uczniów (4,3% - obsługi komputera, 3,2% - dotyczący obsługi specjalistycznych narzędzi, 1,8% - dotyczący obsługi urządzeń biurowych). Dane ilustruje rysunek nr 8.

Rysunek 8. Poziom uczestnictwa w wybranych kursach oraz rezultat ich ukończenia.

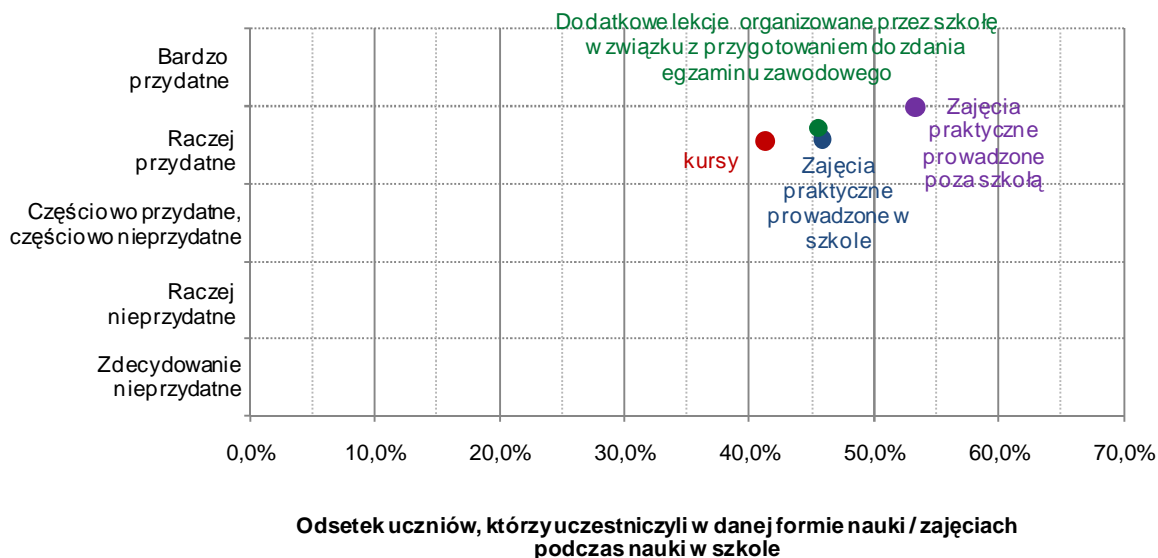
Dodatkowo 14,2% uczniów wskazało inne rodzaje kursów, na które uczęszczali w systemie pozaszkolnym. W większości były to zajęcia o wysokim stopniu specjalizacji: kurs zawodowy (9 wskazań), kurs praktyczny (4 wskazania), kurs BHP (3 wskazania), a także Alkokurs, Biegi, Jazda Konno, Kurs barmański I stopnia, Kurs elektryczny, Kurs naukowy, Kurs pierwszej pomocy, Kurs ratownictwa medycznego, Kurs tańca, Kurs kucharski, Pozwolenie radiowe, Kurs przedmałżeński, Kurs przedsiębior-

¹⁶ Aspekt ten jest szerzej omówiony w dalszej części niniejszego raportu.

czości, Kurs sportowy, Kurs szwacza, Kurs tapicerski, Fotograf, Gastronomiczny, Ratownictwo wodne (wszystkie po 1 wskazaniu). Dokument poświadczający udział w kursie obejmującym wskazaną powyżej tematykę, posiada 11,0% uczniów.

Zbadano również stopień wykorzystania przez uczniów, podczas nauki w szkole, różnorodnych form nauki / zajęć, jak również ich poziom. Poszczególne formy oceniane były przez uczniów godnie ze skalą odpowiedzi od 1 do 5 o następującej interpretacji: 1 – bardzo nieprzydatne, 5 - bardzo przydatne. **Omawiane formy nauki / zajęcia wykorzystane były przez od 40% do 50% uczniów:** 53,3% uczniów brało udział w zajęciach praktycznych organizowanych poza szkołą, 49,5% brało udział w zajęciach praktycznych organizowanych w szkole, 45,5% uczniów uczestniczyło w dodatkowych lekcjach organizowane przez szkołę w związku z przygotowaniem do zdania egzaminu zawodowego, 41,3% natomiast uczestniczyło w kursach. **Wszystkie wymienione formy nauki / zajęcia ocenione zostały jako przydatne.** Najbardziej skuteczną, z punktu widzenia samych uczestników formą nauki, są zajęcia praktyczne prowadzone poza szkołą (średnia ocen przydatności – 3,99). Warto zwrócić uwagę, że ocena przydatności tych zajęć wyraźnie przewyższa ocenę przydatności zajęć prowadzonych w szkole (gdzie średnia ocen wyniosła 3,58). Wysoko oceniona została także przydatność dodatkowych lekcji organizowanych przez szkołę w związku z przygotowaniem do zdania egzaminu zawodowego (3,71), relatywnie najniżej natomiast oceniono kursy (3,55). Omawiane dane ilustruje rysunek nr 9.

Rysunek 9. Stopień wykorzystania oraz ocena przydatności poszczególnych form nauki / zajęć.

7 Przygotowanie przez szkołę do podjęcia zatrudnienia po ukończeniu nauki

7.1.1 Ocena uczniów szkół zawodowych

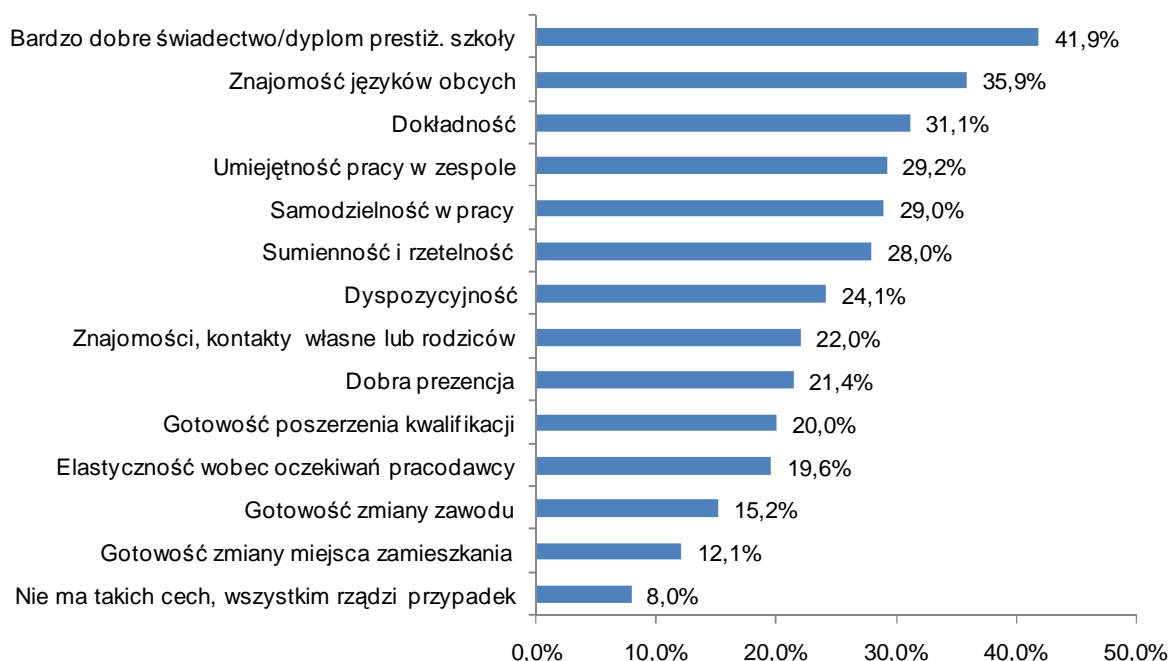
36,6% uczniów szkół zawodowych twierdzi, że w szkole do której uczęszczają organizowane są zajęcia, spotkania, pogadanki lub wykłady na temat poszukiwania pracy po zakończeniu nauki, natomiast 18,0% bierze w nich udział. 54,4% badanych uważa, iż tego rodzaju formy wsparcia nie odbywają się, a 9,0% nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Jeżeli takie działania odbywały się, inicjowane były głównie przez wychowawcę klasy lub innego nauczyciela (35,9%), doradcę zawodowego (21,6%) bądź pedagoga szkolnego (20,9%). W następnej kolejności zajęcia traktujące o zatrudnieniu prowadziła Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna (7,0%) i biuro karier (4,4%). Dodatkowo 5,5% osób wymieniło inne podmioty organizujące spotkania o tej tematyce.

Badanych, którzy twierdzą że w ich szkole odbywają się zajęcia dotyczące poszukiwania pracy, poproszono również o dokonanie oceny ich przydatności. **35,5% respondentów w tej grupie ocenia, iż zdobyte informacje są przydatne, natomiast na ich bezużyteczność wskazuje 17,6% uczniów.** 21,2% nie potrafi jednoznacznie wskazać czy działania te są potrzebne, a 25,7% nie zaznaczyło żadnej odpowiedzi.

Za najważniejsze w poszukiwaniu pracy uczniowie uznali zdobycie dobrego świadectwa lub dyplomu prestiżowej szkoły (41,9%). Kolejnymi ważnymi aspektami są znajomość języków obcych (35,9%), dokładność (31,1%), umiejętność pracy w zespole (29,2%), samodzielność w pracy (29,0%) oraz sumienność i rzetelność (28,0%). Zestawienie wszystkich odpowiedzi prezentuje rysunek nr 10.

Rysunek 10. Najważniejsze cechy przy poszukiwaniu pracy.

Do tej pory blisko co czwarty badany poszukiwał już pracy. Ponad 68% jeszcze nie zdecydowało się na próbę podjęcia zatrudnienia, a 7,4% osób nie określiło się w tej kwestii.

Najbardziej skutecznym sposobem na znalezienie pracy według uczniów jest samodzielne jej poszukiwanie (51,2%), a następnie pomoc znajomych (35,7%) i przeszukiwanie ogłoszeń w Internecie czy prasie (odpowiednio 29,4% i 26,8%). Szukanie ofert pracy w powiatowym urzędzie pracy jest najefektywniejsze w ocenie 21,3% respondentów, a w prywatnym biurze pośrednictwa pracy i poprzez odpowiedź na oferty zgłaszane przez pracodawców dla około 14%.

Do tej pory z pomocy powiatowego urzędu pracy korzystało jedynie 8,3% uczniów szkół zawodowych. 81,5% nie rejestrowało się w powyższej placówce, a 10,2% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie. Najczęstsze powody rejestracji jakie wymienili badani to: uzyskanie ubezpieczenie zdrowotnego (28,3%), możliwość skorzystania z poradnictwa zawodowego (25,6%), korzystanie ze stażu (20,6%) i uczestnictwo w szkoleniach (19,4%). Możliwość skorzystania z pośrednictwa pracy było powodem dla 16,7% uczniów, a uzyskanie dofinansowania do działalności gospodarczej dla 15,0%. Także 15,0% osób określiło inny zakres pomocy (spośród nich tylko jedna osoba wskazała na dokładny zakres: pomoc doradcy zawodowego).

7.1.2 Ocena absolwentów szkół zawodowych

65% badanych osób przyznało iż, w szkole, której jest absolwentem organizowano zajęcia, spotkania, pogadanki lub wykłady na temat poszukiwania pracy po zakończeniu nauki, jednak tylko nieco ponad połowa tych osób w nich uczestniczyła. Osoby, które uczestniczyły w tych zajęciach w większości (około 64%) przyznały, że tego typu informacje przekazywane były przez wychowawcę klasy lub innego nauczyciela, około 11% grupy wskazało na doradcę zawodowego, biuro karier

i pedagoga szkolnego. Zdecydowanie mniej osób (1,2% grupy) wskazało na poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Osoby, które uczestniczyły w wymienionych zajęciach dokonały również oceny przydatności uzyskanych informacji. **Uzyskane informacje dla 47% absolwentów badanej grupy przydały się, natomiast zdaniem około 17% nie były przydatne.**

41% badanych osób obecnie pracuje. Pozostała część badanych bądź nie podjęła po zakończeniu nauki pracy lub podjęła ale obecnie nie pracuje. **Spośród osób, które nie pracują obecnie lub wcale nie pracowały po zakończeniu nauki około 70% twierdzi, że aktywnie poszukuje pracy – zdecydowana większość tych osób korzysta ze wszystkich wymienionych sposobów poszukiwania pracy, czyli samodzielnie dostarcza oferty pracodawcom, przeszukuje ogłoszenia prasowe, przeszukuje ogłoszenia internetowe, przeszukuje oferty pracy w powiatowym urzędzie pracy, wypytuje znajomych.** Niemal 37% tych osób, wykorzystuje również inne sposoby poszukiwania pracy.

Osoby, które aktywnie poszukują pracy poproszono również o udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące przyczyn dotychczasowego niepowodzenia w poszukiwaniu pracy. Najwięcej osób wskazało na „brak ofert pracy na lokalnym rynku pracy” (123 wskazania) oraz „decyduje o tym ogólna sytuacja kraju” (95 wskazań). Mniej osób, lecz nadal liczna grupa wskazała na: „moje oczekiwania różniły się z propozycjami pracodawców” (49), „nie mam wystarczających kwalifikacji zawodowych” (39), „działania urzędów pracy są nieskuteczne” (36) oraz „mam zawód, w którym szczególnie trudno znaleźć pracę” (32). Natomiast najmniej osób wskazało: „nie mam praktyki w swoim zawodzie” (21) i „nie dość intensywnie poszukiwałem pracy” (18). Dodatkowo 14 osób wskazało inne przyczyny.

7.1.3 Podsumowanie

Zajęcia poszerzające wiedzę na temat podjęcia pracy po zakończeniu nauki oraz poszerzające znajomość aktywnych form szukania pracy odbywały się w około jednej trzeciej badanych szkół zawodowych, przy czym jedynie około połowy uczniów, którzy mieli taką możliwość, z tych zajęć skorzystało. Pozytywnie zajęcia te ocenia około 35% ich uczestników. Wśród uczniów szkół zawodowych dominuje przekonanie, że głównym kryterium, warunkującym możliwość znalezienia po ukończeniu szkoły zatrudnienia, jest poziom i prestiż ukończonej szkoły, a w następnej kolejności posiadanie znajomości języków obcych. Dopiero na dalszym miejscu wśród wskazań uczniów pojawiły się cechy dobrego pracownika - dokładność, umiejętność pracy w zespole, samodzielność, rzetelność. Niskie znaczenie, na etapie poszukiwania pracy, przywiązują natomiast uczniowie do aspektu szeroko pojmowanej elastyczności – w tym umiejętności przekwalifikowania się lub mobilności zawodowej.

Wśród uczniów szkół zawodowych dominuje przekonanie, że najlepszym sposobem aktywnego poszukiwania pracy jest samodzielne jej szukanie. W następnej kolejności uczniowie wskazują na pomoc rodziny lub znajomych oraz Internet. Stosunkowo niewielkie znaczenie przypisują nato-

miast współpracy z Urzędem Pracy lub innymi podmiotami.

W ocenie absolwentów szkół zawodowych, zajęcia poszerzające wiedzę na temat podjęcia pracy po zakończeniu nauki odbywały się w około 65% badanych szkół, przy czym około połowa uczniów, którzy mieli taką możliwość, z tych zajęć skorzystała. Spośród absolwentów szkół, którzy nie pracują obecnie lub wcale nie pracowali po zakończeniu nauki, **około 70% twierdzi, że aktywnie poszukuje pracy. Zdecydowana większość tych osób korzysta ze wszystkich wymienionych sposobów poszukiwania pracy**, czyli samodzielnie dostarcza oferty pracodawcom, przeszukuje ogłoszenia prasowe, przeszukuje ogłoszenia internetowe, przeszukuje oferty pracy w powiatowym urzędzie pracy, wypytuje znajomych.

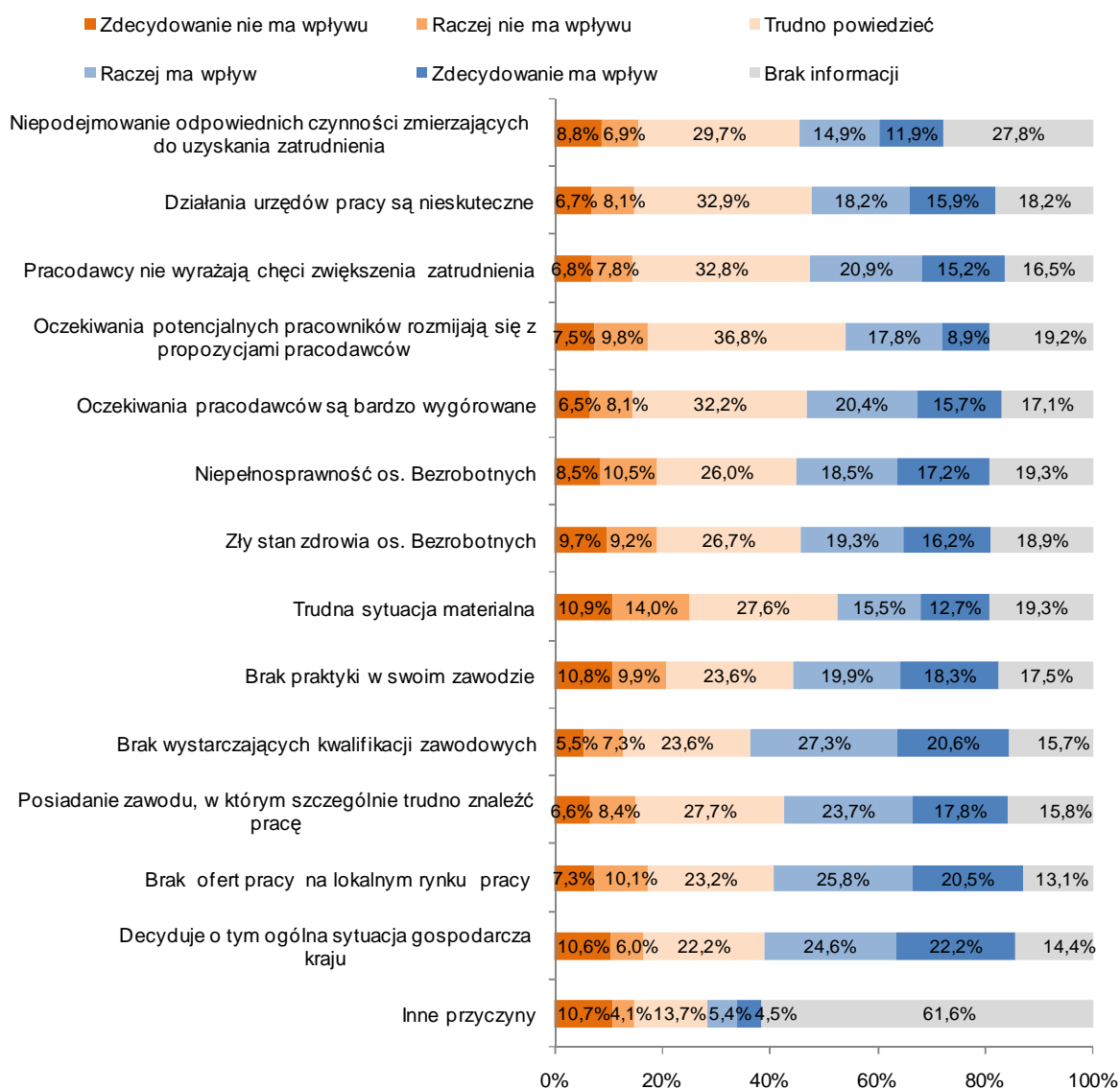
7.2 Subiektywna ocena swoich możliwości podjęcia zatrudnienia

7.2.1 Ocena uczniów szkół zawodowych

Szanse na znalezienie pracy po ukończeniu szkoły zawodowej zostały ocenione jako stosunkowo duże. Odpowiedzi bardzo duże lub duże udzieliło 39,0% grupy, natomiast o zatrudnienie obawia się jedynie 12,7%. 39,9% badanych nie miało na ten temat zdania, a 8,4% nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Badanych poproszono także o odniesienie się do stwierdzeń, dotyczących głównych przyczyn bezrobocia. Za największy problem uważają oni brak wystarczających kwalifikacji zawodowych (47,9%), ogólną sytuację gospodarczą kraju (46,8), brak ofert na lokalnym rynku pracy (46,3%) i posiadanie zawodu, w którym trudno znaleźć zatrudnienie (41,5%). Procentowe zestawienie wszystkich odpowiedzi prezentuje rysunek nr 11.

Rysunek 11. Główne przyczyny bezrobocia w ocenie uczniów szkół zawodowych.

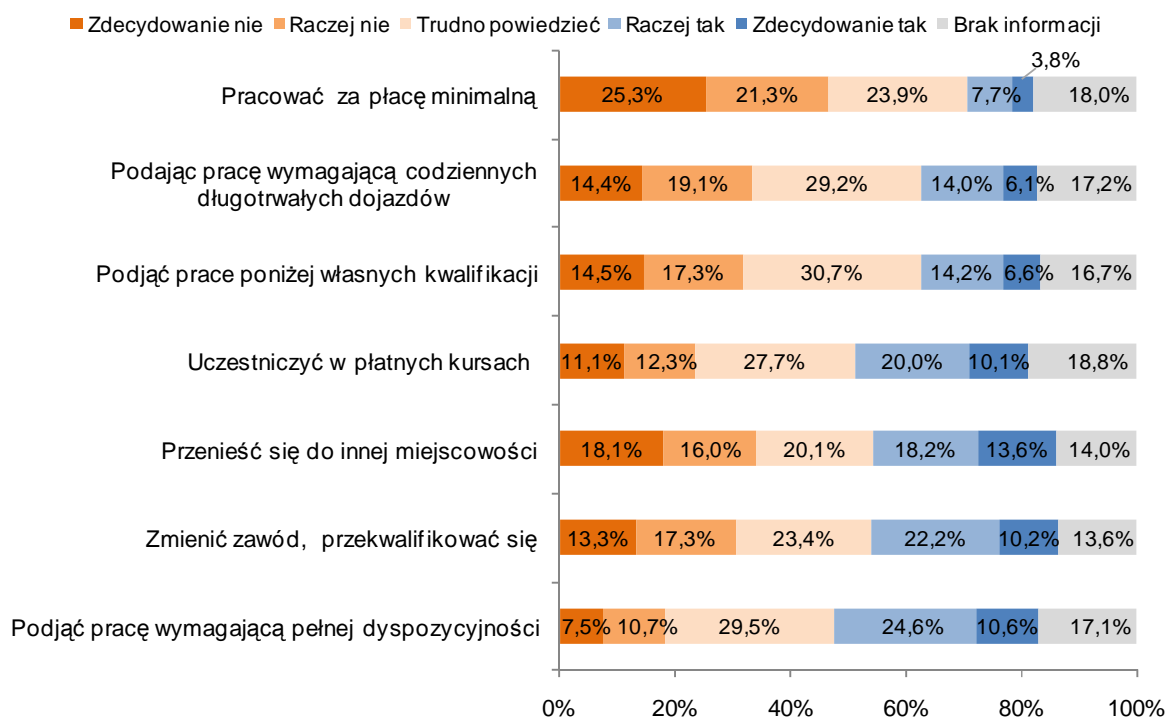

Badanych poproszono także o odniesienie się do stwierdzeń dotyczących podjęcia działań w kierunku zdobycia lepszej pracy.

Dążąc do poprawy swojej sytuacji zawodowej, co trzeci badany uczeń szkoły zawodowej wskazuje gotowość do zmiany zawodu lub przekwalifikowania się (32,4%). Podjąć pracę wymagającą pełnej dyspozycyjności zdecydowałoby się 35,2%, przenieść się do innej miejscowości 31,8%, **uczestniczyć w płatnych kursach 30,1%.** Uczniowie najczęściej przeciwstawiali się pracy za płacę minimalną.

Procentowe zestawienie wszystkich odpowiedzi prezentuje rysunek nr 12.

Rysunek 12. Ocena działań dotyczących zdobycia lepszej pracy.

7.2.2 Ocena absolwentów szkół zawodowych

Respondenci badania oceniali prawdopodobieństwo znalezienia lub zmiany pracy w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Około 40% badanych prawdopodobieństwo takie określiło na mniej niż 50%, prawdopodobieństwo na poziomie dokładnie 50% wskazało niemal 27% badanych, natomiast prawdopodobieństwo zmiany lub znalezienia pracy większe niż 50% wskazało około 33% badanych.

Podczas przeprowadzonego badania osoby oceniły również swoje szanse na znalezienie pracy zgodnej z wyuczonym zawodem. Prawie 10% badanych ocenia te szanse jako „bardzo małe” lub „raczej małe”. Odpowiedzi „raczej duże” oraz „bardzo duże” udzieliło 34,1% badanych. 7,4% osób stwierdziło, że posiada pracę zgodną z wyuczonym zawodem, natomiast niemal 50% badanych zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Osoby biorące udział w badaniu wskazywały cechy, które według nich są najważniejsze obecnie w poszukiwaniu pracy. Najwięcej osób wskazało na **dyspozycyjność (35% badanych)** oraz **doświadczenie (około 30%)**. Natomiast najmniej osób wskazało odpowiedzi: „elastyczność wobec oczekiwań pracodawcy” – mniej niż 3%. Zestawienie wszystkich wskazywanych odpowiedzi przedstawia tabela nr 13.

Tabela 13. Cechy potrzebne w poszukiwaniu pracy – w ocenie absolwentów szkół zawodowych.

Wskazanie	N	% ogółu respondentów
Dyspozycyjność	350	35,1%
Doświadczenie	305	30,6%
dobra prezencja	212	21,3%
znajomości, kontakty zawodowe własne lub rodziców	188	18,9%
bardzo dobre świadectwo/dyplom prestiżowej szkoły	159	16,0%
sumienność i rzetelność	149	15,0%
znajomość języków obcych	128	12,9%
posiadanie określonych uprawnień	101	10,1%
umiejętność pracy w zespole	96	9,6%
gotowość poszerzenia kwalifikacji	83	8,3%
samodzielność w pracy	56	5,6%
nie ma takich cech, wszystkim rządzi przypadek	32	3,2%
elastyczność wobec oczekiwań pracodawcy	28	2,8%

7.2.3 Przygotowanie absolwentów szkół zawodowych do podjęcia działalności gospodarczej

Co czwarty spośród badanych absolwentów szkół zawodowych zainteresowany jest podjęciem działalności gospodarczej. Spośród osób, które oceniły stopień swojej wiedzy na temat tego jak założyć działalność gospodarczą większość odpowiedziała, że jest ona na co najmniej średnim poziomie.

Absolwenci szkół zawodowych wyrazili również swoje zdanie na temat form wsparcia, które ich zdaniem są najbardziej pomocne przy zakładaniu firmy. Najwięcej osób wskazało wsparcie finansowe na założenie własnej działalności gospodarczej. W następnej kolejności wskazywane były: bezpośrednie doradztwo oraz szkolenia, najmniej osób wskazało na wsparcie pomostowe.

8 Oczekiwania lokalnych pracodawców odnośnie współpracy z absolwentami regionalnych szkół zawodowych

8.1 Profil przedsiębiorstw biorących udział w badaniu

W grupie przedsiębiorców włączonych do badania, ponad połowa to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W przypadku pozostałych badanych, reprezentowane przez nich przedsiębiorstwa posiadały następującą formę prawną: spółdzielni, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej, spółki cywilnej oraz jawnej.

W kwestii obszaru około dwóch trzecich (27 spośród 40 badanych) respondentów przyznało, że ich przedsiębiorstwo swoim zasięgiem obejmuje lokalny rynek, który ogranicza się do najbliższej okolicy

czy powiatu, w którym dane przedsiębiorstwo funkcjonuje. Mniejszość stanowią przedsiębiorcy, których firmy działają na rynku ogólnokrajowym, europejskim czy ogólnoświatowym.

Natomiast w kwestii liczby zatrudnionych pracowników, sytuacja jest dość zróżnicowana. W grupie respondentów znaleźli się zarówno przedstawiciele mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 pracowników) – około 23%, małych przedsiębiorstw (w których pracuje od 10 do 49 pracowników) – około 45%, średnich przedsiębiorstw (zatrudniających od 50 do 249 pracowników) – około 13%, jak i przedsiębiorstw dużych (w których liczba pracowników jest większa niż 250) – około 10%. Należy jednak zaznaczyć, że większość respondentów związana jest z mikro oraz małymi przedsiębiorstwami. Pojedynczy badani reprezentowali duże przedsiębiorstwa.

Podstawowy obszar działalności przedsiębiorstw reprezentowanych przez badanych związany jest zarówno z handlem, usługami jak i produkcją. W grupie badanych znaleźli się także respondenci, którzy prowadzą działalność gospodarczą w obszarze, w którym zaobserwować można w województwie wielkopolskim wysoki odsetek bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych (kucharz małej gastronomii oraz mechanik pojazdów samochodowych).

Długość funkcjonowania na rynku pracy przedsiębiorstw reprezentowanych przez badanych jest również dość zróżnicowana. Nieliczne firmy (7,5% badanych) mają już wieloletnią tradycję, ponieważ działają na rynku pracy od ponad stu lat. Liczna grupa (około 33%) respondentów związana jest z przedsiębiorstwami, które istnieją od lat dwudziestu. Wśród respondentów byli także badani, których przedsiębiorstwa krótko funkcjonują na rynku pracy – jest to nawet okres dwóch lat (10% badanych podmiotów).

8.2 Prognozowany popyt na pracowników

Respondenci nie stwierdzili, by w ciągu ostatnich 24 miesięcy w ich przedsiębiorstwach doszło do drastycznych bądź diametralnych zmian w kwestii ilości zatrudnionych pracowników. Ponad połowa respondentów uznała, że liczba pracowników w ich przedsiębiorstwach jest stała - miała miejsce jedynie rotacja związana z odejściem pracownika i zatrudnieniem kogoś na wolne miejsce. Pojawiły się także opinie dostarczające informacji, że niektórzy z badanych od dwóch lat zatrudniają tych samych pracowników. Natomiast w około 35% badanych przedsiębiorstw (14 podmiotów) zaobserwować można niewielki, ciągły wzrost liczby zatrudnianych pracowników, co jest najczęściej wynikiem rozszerzania działalności, wprowadzania na rynek nowych usług czy produktów. Kilku respondentów (6, tj. około 15%) stwierdziło, że w ich przedsiębiorstwach można zaobserwować wzrost pracowników w okresie sezonowym – dodatkowe zlecenia wymagają zatrudnienia dodatkowych pracowników.

Zarówno liczba zwolnień jak i przyjęć w ciągu ostatnich dwóch lat dotyczyła pojedynczych przypadków – jednego, dwóch czy trzech pracowników. Respondenci przyznali, że sami nie zwalniali pracowników. Jeśli doszło już do takiej sytuacji, była ona najczęściej wynikiem takiego zachowania pracownika, które przynosiło szkodę przedsiębiorstwu (zwalniano wtedy dyscyplinarnie). Natomiast wśród innych przyczyn odejść pracowników, badani wskazali na:

- przejście na rentę bądź emeryturę,
- znalezienie innej pracy (najczęściej lepiej płatnej),
- wyjazd za granicę,
- kontynuację nauki,
- urlop macierzyński bądź wychowawczy.

Plany respondentów dotyczące przyszłości i zatrudniania nowych pracowników są różne. 50% badanych uznało, że w najbliższym czasie nie planuje rozszerzenia działalności, a tym samym powiększenia liczby zatrudnianych pracowników. Opinia taka związana jest z brakiem możliwości przewidzenia takiej potrzeby nawet w tak krótkim czasie czy z bardzo małymi szansami na rozwój przedsiębiorstwa, które pozwoliłyby stworzyć dodatkowe miejsca pracy.

Pojawiły się także zdania, że respondenci planują rozwój i poszerzenie działalność swojego przedsiębiorstwa, a tym samym będą potrzebowali większej ilości pracowników. Badani w takiej sytuacji planują zatrudnić:

- mechanika samochodowego bądź pomocnika mechanika,
- mechatronika,
- elektromechanika,
- ślusarza,
- spawacza,
- tokarza,
- tapicera,
- pracownika wykonującego proste prace montażowe,
- sprzedawcę,
- kucharza małej gastronomii,
- kelnera,
- pracownika w branży hotelarskiej,
- piekarza i cukiernika,
- rzeźnika.

Już w tym momencie warto zasygnalizować, że około 40% z respondentów (16 badanych) zatrudnia bądź planuje zatrudnić w przyszłości uczniów szkół zawodowych, którzy odbywali u nich praktyki zawodowe. Wątek ten natomiast szerzej zostanie omówiony w dalszej części analizy indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedsiębiorcami.

Najczęściej poszukiwane kompetencje na lokalnym rynku pracy wymieniane przez respondentów można podzielić na dwie grupy. Jedna z nich związana jest z wiedzą teoretyczną, posiadanymi umiejętnościami praktycznymi i kwalifikacjami niezbędnymi do wykonywania zawodu. Respondenci poszukują **pracowników wysoko wykwalifikowanych, fachowców w danej dziedzinie, pracowników, którzy mają dobrze wyuczony zawód.**

Natomiast druga grupa poszukiwanych kompetencji wśród pracowników związana jest z ich motywacją oraz nastawieniem do pracy, którą wykonują. Dla respondentów równie istotne jest, by ich pracownicy byli **osobami zaangażowanymi w wykonywanie swoich obowiązków.** Wśród innych kompetencji, respondenci wskazali na: zdyscyplinowanie, uczciwość, dyspozycyjność, rzetelność, komunikatywność, elastyczność, pracowitość czy dbałość o własne miejsce pracy.

8.3 Ocena dostępności pracowników na lokalnym rynku pracy

Respondenci w trakcie prowadzonych badań zostali zapytani o kondycję lokalnego rynku pracy, do którego tak naprawdę ogranicza się działalność większości z badanych. Inna kwestia, która została w trakcie badań podjęta i zostanie przedstawiona w niniejszym podrozdziale związana jest z wpływem sytuacji społeczno – gospodarczej na wskaźnik bezrobocia absolwentów zasadniczych szkół zawodowych.

Zdania respondentów co do kondycji lokalnego rynku pracy są podzielone. 50% respondentów sytuację tę ocenia jako dobrą i dającą możliwość znalezienia zatrudnienia osobom, które chcą pracować. Kilukrotnie w trakcie indywidualnych wywiadów pogłębionych usłyszeć można było słowa podobne do opinii jednego z respondentów: „*Lokalny rynek pracy nie jest taki zły, jak ktoś chce pracować to pracę się znajdzie. Może nie za 5 tysięcy złotych, ale zawsze to praca.*”

Badani stwierdzili, że duża liczba osób poszukujących pracy z pewnością jest korzystniejszą sytuacją dla pracodawców, ponieważ daje możliwość zatrudnienia osoby posiadającej umiejętności i kompetencje niezbędne do wykonywania danego zawodu. Niekorzystne dla osób poszukujących pracy z pewnością jest mała liczba miejsc pracy, a także wygórowane oczekiwania pracodawców, które często uniemożliwiają podjęcie pracy absolwentom szkół: „*Kondycję lokalnego rynku pracy oceniam słabo, ponieważ obserwuję wiele osób szukających pracy. Z drugiej strony widzę nierealne oczekiwania pracodawców co do przyszłych pracowników, szukają młodych osób z kilkunastoletnim doświadczeniem.*” Negatywny wpływ na kondycję lokalnego rynku pracy ma także położenie niektórych z powiatów na peryferiach województwa, co przyczynia się do wyjazdu z miejsca zamieszkania.

Dostępność pracowników zdaniem respondentów jest uzależniona od branży, w której działa ich przedsiębiorstwo. Nieco ponad połowa badanych przyznała, że nie mają problemów ze znalezieniem nowych pracowników: „*Jeśli jest potrzeba zatrudnienia nowego pracownika to po prostu zatrudniamy.*” Warto jednak zaznaczyć, że o ile łatwo o pracownika, gorzej wygląda sytuacja jeśli pracodawca poszukuje specjalisty i fachowca: „*Generalnie pracownicy są, aczkolwiek brakuje dobrych fachowców.*”

Wśród pracowników, o dostępność których niełatwo pojawiły się zawody wymienione we wcześniejszym podrozdziale, dlatego też nie będą one wymienione kolejny raz. Respondenci by zapobiec problemom ze znalezieniem dobrego fachowca korzystają z możliwości przyjmowania uczniów szkół zawodowych na praktyki w czasie trwania ich nauki. Pozwala to odpowiednio ich przeszkolić, a w efekcie zatrudnić po ukończeniu przez nich nauki.

Jako najczęściej stosowane, a tym samym najbardziej skuteczne metody poszukiwania nowych pracowników, respondenci wymienili (kolejność wskazań – od najczęściej wybieranych):

- ogłoszenia w lokalnej prasie oraz w Internecie,
- współpracę z Urzędem Pracy,
- „pocztę pantoflową”,
- zatrudnianie absolwentów szkół zawodowych, którzy odbywali praktyki w przedsiębiorstwie reprezentowanym przez badanych,
- korzystanie z bazy dokumentów aplikacyjnych przynoszonych do firm przez osoby poszukujące pracy.

Badani przedstawiciele przedsiębiorstw byli dość zgodni co do **wpływu sytuacji społeczno – gospodarczej powiatu na wskaźnik bezrobocia absolwentów zasadniczych szkół zawodowych**. Czynniki, które mogą mieć wpływ na wskaźnik bezrobocia pokrywają się ze słabymi stronami obszaru, na którym funkcjonują przedsiębiorstwa reprezentowane przez badanych. Wśród nich najczęściej pojawiły się kwestie związane z:

- brakiem aktywności ze strony osób poszukujących pracy (ograniczenie się do wysyłania dokumentów aplikacyjnych, nie przychodzenie na rozmowę kwalifikacyjną),
- brakiem pracowników posiadających pożądane kwalifikacje niezbędne do podjęcia pracy,
- małą liczbą miejsc pracy,
- brakiem inwestycji w powiecie oraz perspektyw rozwoju przedsiębiorstw, które mogłyby przyczynić się do powstawania nowych miejsc pracy,
- powstającymi supermarketami, które stanowią konkurencję i zagrożenie dla przedsiębiorców prowadzących małe sklepy,
- niekorzystnym położeniem i utrudnionym dojazdem do miejsca pracy.

8.4 Postrzeganie przez pracodawców absolwentów szkół zawodowych

Jednym z zasadniczych celów niniejszego badania było poznanie opinii lokalnych pracodawców dotyczących przygotowania zawodowego, kompetencji i umiejętności absolwentów zasadniczych szkół zawodowych.

Opinie respondentów, których przedsiębiorstwa współpracują ze szkołami zawodowymi **są dość podzielone. Liczna grupa respondentów (17 wskazań, tj. około 42%) uważa, że zarówno poziom wiedzy teoretycznej jak i praktycznej u uczniów i absolwentów szkół zawodowych nie jest wysoki.** Zdarzają się sytuacje, w których uczniowie nie potrafią obsługiwać podstawowych narzędzi czy operować fachowym językiem. Skutkuje to deklaracjami respondentów, którzy w trakcie wywiadu przyznali, że **wolą zatrudniać pracowników starszych i doświadczonych niż absolwentów szkół zawodowych. Zdaniem badanych, szkoły nie przygotowują swoich uczniów na tyle, by bez douczania mogli oni samodzielnie pracować.** Natomiast druga grupa respondentów jest zdania, że uczniowie szkół zawodowych są dość dobrze przygotowani do zawodu oraz posiadają wystarczającą wiedzę teoretyczną i praktyczną. Choć i w tej grupie, badani byli zdania, że **częściej uczniowie posiadają większą wiedzę teoretyczną aniżeli praktyczną. I często dopiero odbycie praktyk daje możliwość wykorzystania wiedzy teoretycznej w praktyce i udoskonalenia tych umiejętności, które są wyjątkowo ważne dla absolwentów szkół zawodowych.**

Badani przyznali także, że szkoła jest miejscem, które pozwala nabyć niezbędnej wiedzy teoretycznej, ale oni jako przedsiębiorcy poszukujący wykwalifikowanych pracowników powinni korzystać z możliwości szkolenia i douczania tych uczniów, którzy w efekcie znajdą zatrudnienie w ich przedsiębiorstwie. Zdanie takie podziela prawie połowa badanych: „*Prawdę mówiąc to kształcenie zawodowe działa w taki sposób: jak sobie wyszkolę tak mam. **Bo szkoleniem i podnoszeniem kwalifikacji zawodowych nie zajmuje się szkoła tylko my pracodawcy***”.

Deklaracje respondentów co do dalszej współpracy ze szkołami zawodowymi są różne. Połowa badanych (20 respondentów, tj. 50%) deklaruje chęć kontynuowania tej współpracy, co pozwoli uczniom zdobywać doświadczenie i umiejętności praktyczne cenione przez przyszłych pracodawców. Z pewnością wielkim plusem tej współpracy jest fakt, iż niektórzy z uczniów zaraz po skończeniu szkoły znajdują zatrudnienie w miejscu, w którym odbywali praktyki. Pozostali badani nie widzą takiej potrzeby, dlatego też nie zamierzają w przyszłości podejmować współpracy ze szkołami zawodowymi.

Respondenci w trakcie indywidualnych wywiadów wielokrotnie podkreślali, że poziom wiedzy i umiejętności uczniów i absolwentów szkół zawodowych w dużej mierze zależy od chęci i motywacji każdego z uczniów: to wszystko zależy od konkretnej osoby i jej chęci do pracy.

Podsumowując, **przydatność kwalifikacji zawodowych i umiejętności absolwentów szkół zawodowych oceniana jest przez pracodawców jako niewystarczająca.** Zdaniem badanych, szkoły nie

przygotowują swoich uczniów na tyle, by bez douczania mogli oni samodzielnie pracować. Część pracodawców, akceptując niejako ten stan rzeczy, wychodzi z założenia, że rzeczywiste nabycie umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu będzie miało miejsce w miejscu pracy oraz, że sami wyszkolą sobie pracowników. Dla licznej części pracodawców (około 42%) jednak, niedostateczny poziom kwalifikacji absolwentów szkół zawodowych jest przeszkodą, skutecznie zniechęcającą ich do zatrudniania absolwentów. Tylko nieliczna grupa respondentów udzieliła odpowiedzi na pytanie dotyczące **porównywania przygotowania zawodowego absolwentów zasadniczych szkół zawodowych**. Spośród udzielonych odpowiedzi wnioskować można, że przedsiębiorcy nie dokonują takiego porównywania, ponieważ mają kontakt z absolwentami jednej szkoły zawodowej.

8.5 Współpraca przedsiębiorców ze szkołami zawodowymi

Prawie połowa respondentów przyznała, że nie współpracuje z zasadniczymi szkołami zawodowymi. Przyczyną braku stałej współpracy z jednej strony był brak istnienia takiej potrzeby, natomiast z drugiej strony respondenci przyznali, że **to uczniowie bądź absolwenci sami poszukują i zabiegają o pracę w ich przedsiębiorstwach.** Wśród respondentów znaleźli się także przedsiębiorcy, którzy przerwali współpracę ze szkołami zawodowymi. Wynikało to na przykład z konieczności douczania do zawodu i poświęcenia uczniom dużej ilości czasu, na co nie zawsze pracodawcy mogli sobie pozwolić. **Zaniechanie dalszej współpracy wynikało także z braku przygotowania ze strony szkoły do takiej współpracy, co było na tyle zniechęcające dla pracodawców, że stało się powodem nie korzystania z dalszej formy współpracy.**

Niektórzy z respondentów nie korzystają natomiast z możliwości współpracy ze szkołami zawodowymi, **ponieważ w ich najbliższym otoczeniu nie istnieją szkoły zawodowe o profilach, które mogłyby kształcić pracowników o kwalifikacjach i umiejętnościach przydatnych w ich przedsiębiorstwach.**

Jeśli natomiast współpraca taka istnieje, respondenci wypowiadali się o niej pozytywnie: *Współpraca ze szkołą zawodową jest bardzo dobra; Dobrze oceniam współpracę ze szkołami zawodowymi, szczególnie jeżeli chodzi o tę gastronomiczną, Współpracuje ze szkołami zawodowymi i jestem z nich zadowolony, współpraca układa się pomyślnie.* **Pozytywnej ocenie sprzyja często fakt zaangażowania ze strony szkoły, która interesuje się uczniami odbywającymi praktyki w poszczególnych przedsiębiorstwach oraz podejmuje interwencję w razie zaistniałej potrzeby. Z pewnością utrudnieniem dla respondentów jest duża liczba dokumentacji związanej z zatrudnianiem uczniów szkół zawodowych czy to na staż czy na praktyki zawodowe.**

9 Wykorzystanie wsparcia ze strony powiatowego urzędu pracy

9.1 Współpraca uczniów z powiatowym urzędem pracy

9.1.1 Uczniowie szkół zawodowych

Do tej pory z pomocy powiatowego urzędu pracy korzystało jedynie 8,3% uczniów szkół zawodowych. 81,5% nie rejestrowało się w powyższej placówce, a 10,2% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie. Najczęstsze powody rejestracji jakie wymienili badani to: uzyskanie ubezpieczenie zdrowotnego (28,3%), możliwość skorzystania z poradnictwa zawodowego (25,6%), korzystanie ze stażu (20,6%) i uczestnictwo w szkoleniach (19,4%). Możliwość skorzystania z pośrednictwa pracy było powodem dla 16,7% uczniów, a uzyskanie dofinansowania do działalności gospodarczej dla 15,0%. Także 15,0% osób określiło inny zakres pomocy (spośród nich tylko jedna osoba wskazała na dokładny zakres: pomoc doradcy zawodowego). **Badani w niewielkim stopniu potrafili odnieść się do znaczenia działalności Powiatowego Urzędu Pracy. Działalność ta została oceniona stosunkowo dobrze przez 24,5% korzystających z tej pomocy uczniów, natomiast niezadowolonych było 11,2%. 22,2% badanych nie miało na ten temat zdania, a aż 42,1% nie udzieliło żadnej odpowiedzi.**

9.1.2 Absolwenci szkół zawodowych

Spośród absolwentów szkół zawodowych, którzy obecnie nie pracują 26,4% (153 osoby) zarejestrowanych jest w powiatowym urzędzie pracy. Badane osoby, które są obecnie zarejestrowane w urzędzie wskazały z jakich form pomocy do tej pory skorzystały w powiatowym urzędzie pracy. 64 osoby korzystało z pośrednictwa pracy, a 38 z poradnictwa zawodowego oraz z informacji zawodowej. 27 osób brało udział w szkoleniach, 17 w stażach, a 6 osób skorzystało z dofinansowania dla rozpoczęcia działalności gospodarczej. 6 osób wskazało inne formy pomocy, z których skorzystały (m.in. ubezpieczenie, zasiłek). Osoby te oceniły także działalność powiatowego urzędu pracy. **Około 38% tej grupy pozytywnie oceniło działalność urzędu („bardzo dobrze” i „raczej dobrze”). Natomiast negatywnie działalność urzędu oceniło około 32% grupy (w tym „bardzo źle” – 7,1%). Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 30,5% obecnie zarejestrowanych w urzędzie.**

9.1.3 Podsumowanie

Z powiatowym urzędem pracy współpracuje mniej niż 10% uczniów szkół zawodowych oraz około 26,4% niepracujących absolwentów szkół zawodowych. Uczniowie szkół zawodowych w niewielkim stopniu potrafili ocenić działalność PUP. W grupie absolwentów natomiast **ocena ta nie jest korzystna - odsetek ocen pozytywnych (38%) nieznacznie tylko przekracza odsetek ocen negatywnych (32%).**

9.2 Współpraca szkół z powiatowym urzędem pracy

W nawiązaniu do wyników wywiadów pogłębionych z nauczycielami, zdecydowana większość szkół współpracuje z doradcą zawodowym z powiatowego urzędu pracy. Zdarza się, że szkoły mają w swojej kadrze nauczycieli z uprawnieniami doradcy zawodowego. Kilku nauczycieli wskazało też inne instytucje, które działają w tym obszarze i współpracują ze szkołą. Pojawiły się m.in. powiatowa rada zatrudnienia (w kilku przypadkach), OHP, WUP, agencje zatrudnienia, szkolne ośrodki karier. **Powiatowy urząd pracy pomaga w rozeznaniu sytuacji na lokalnym rynku pracy, co jest ważne w planowaniu kierunków kształcenia. Współpraca z urzędem jest oceniana dobrze, choć w kilku przypadkach „mogłoby być lepiej”. Większość nauczycieli przyznaje, że to właśnie PUP powinien zajmować się problemami lokalnego rynku pracy. Pojawia się opinia, że rzetelna praca PUP mogłaby być bardzo pomocna.** Kilka osób przyznaje, że pomoc ze strony PUP na niewiele się zdaje, głównie dlatego, że doradztwo zawodowe nie jest potrzebne uczniom, którzy swoją ścieżkę edukacji już wybrali.

9.3 Współpraca przedsiębiorców z powiatowym urzędem pracy

Do jednego z najważniejszych zadań urzędu pracy należy pośredniczenie pomiędzy pracodawcami a osobami poszukującymi zatrudnienia. Ostatnia część analizy indywidualnych wywiadów pogłębionych dotyczyć będzie właśnie współpracy respondentów z powiatowymi urzędami pracy i oceny tej współpracy. Respondenci zostali także zapytani czy współpracują z innymi instytucjami w trakcie poszukiwań nowych pracowników oraz jakie instytucje ich zdaniem powinny zająć się rozwiązywaniem problemów rynku pracy w województwie wielkopolskim.

Przeważająca liczba respondentów (około 73%) współpracuje z powiatowymi urzędami pracy. Natomiast badani, którzy nie podejmują takiej współpracy, wskazali na brak takiej potrzeby czy wykorzystywanie innych sposobów poszukiwania nowych pracowników. Inną przyczyną braku współpracy z tą instytucją jest także duża ilość potencjalnych pracowników, którzy sami poszukują pracy składając swoje dokumenty aplikacyjne bezpośrednio u pracodawców. *„Bardzo dobrze, pomyślnie; Pozytywnie; Nie było problemów; Bez zarzutów; Wystarczająco; Nie narzekamy”* – w taki sposób respondenci najczęściej wypowiadali się o współpracy z powiatowymi urzędami pracy. W ich opinii jest to współpraca układająca się zazwyczaj bez zarzutów, a także bardzo korzystna i pomyślna zarówno dla pracodawców jak i osób, które pracy poszukują. Respondenci współpracując z urzędami pracy najczęściej szukali nowych pracowników. Rzadziej korzystali z możliwości zatrudnienia stażystów w swoich przedsiębiorstwach czy bezpłatnych szkoleń podnoszących kwalifikacje pracowników.

W trakcie przeprowadzanych indywidualnych wywiadów pogłębionych pojawiły się pojedyncze, negatywne opinie o jakości współpracy z powiatowymi urzędami pracy. Dotyczyły one poziomu kompetencji i umiejętności pracowników, którzy zostali skierowani przez urząd pracy do przedsiębiorstw reprezentowanych przez badanych. Zdaniem respondentów, umiejętności i kompetencje osób poszukujących

pracy nie są przez urzędy pracy sprawdzane i wystarczające, w efekcie czego pracodawcy nie są zadowoleni ze wszystkich pracowników, którzy są skierowani do pracy w ich firmie.

Zadowolenie ze współpracy z powiatowymi urzędami pracy sprawia, że nieliczna grupa respondentów korzysta ze współpracy z innymi instytucjami by znaleźć nowych pracowników.

Badani ci, współpracują z firmami head-hunterskimi, Ochotniczym Hufcem Pracy oraz z Centrum Pracy i Nauki w Lesznie.

Respondenci nie mieli także pomysłu jakie inne instytucje niż powiatowe urzędy pracy powinny zająć się rozwiązywaniem problemów bezrobocia w ich województwie. Niektórzy z badanych uznali, że działalność urzędów pracy jest wystarczająca oraz, że nie ma sensu mnożyć instytucji zajmujących się tym samym problemem. Dodatkowo, zdaniem badanych wraz z powołaniem kolejnej instytucji nie pojawią się na tyle innowacyjne pomysły by udało się całkowicie zmniejszyć poziom bezrobocia w województwie wielkopolskim. Do skuteczniejszego rozwiązywania problemów lokalnego rynku pracy przyczynić mogłaby się lepsza organizacja i skuteczniejsze zarządzanie Urzędami Pracy.

9.4 Podsumowanie

Zarówno pracodawcy, jak i szkoły deklarują prowadzenie współpracy z powiatowym urzędem pracy. Pracodawcy w większości za pośrednictwem urzędu szukali nowych pracowników, rzadziej korzystali z możliwości zatrudnienia stażystów w swoich przedsiębiorstwach czy bezpłatnych szkoleń podnoszących kwalifikacje pracowników. W większości również oceniają tę współpracę pozytywnie. Szkoły zawodowe w większości deklarują współpracę z doradcą zawodowym. Nauczyciele w większości postrzegają Powiatowy Urząd Pracy jako właściwy podmiot, który może pomóc w rozeznaniu sytuacji na lokalnym rynku pracy, co jest ważne w planowaniu kierunków kształcenia. Ocena współpracy w tym zakresie nie jest jednak jednoznacznie pozytywna. Oprócz zastrzeżeń natury ogólnej, część badanych nauczycieli oceniło, że pomoc ze strony PUP na niewiele się zdaje, głównie dlatego, że doradztwo zawodowe nie jest potrzebne uczniom, którzy swoją ścieżkę edukacji już wybrali.

W kontekście wyników całego badania, można wskazać trzy obszary możliwych rozwiązań, których wdrożenie wpłynie na wykorzystanie w większym stopniu potencjału PUP:

- Zwiększenie roli PUP jako źródła bieżącej, kompleksowej informacji o zapotrzebowaniu na poszczególne zawody na rynku pracy – wprowadzenie narzędzi, które umożliwiłyby nabywanie tej wiedzy przez szkoły w ramach systematycznej współpracy.
- Rozwinięcie współpracy szkół i PUP w zakresie doradztwa zawodowego – aby jego zastosowanie nie było ograniczone do momentu wyboru kierunku kształcenia (początek edukacji w szkole zawodowej), lecz aby było narzędziem modelującym postawy ciągłego kształcenia i pogłębiania swoich kwalifikacji przez uczniów szkół zawodowych.

- Zwiększenie roli PUP jako pośrednika pomiędzy absolwentami szkół zawodowych a pracodawcami, w zakresie organizacji staży, praktyk zawodowych – zdobywania praktycznego doświadczenia zawodowego.

10 Wnioski

Poniżej prezentujemy najważniejsze wnioski z badania oraz wynikające z nich możliwości poprawy i zmian niekorzystnych wskaźników kształcenia w badanych szkołach zawodowych wobec potrzeb rynku pracy.

Dopasowanie oferty edukacyjnej do rzeczywistych potrzeb rynku pracy

Analiza oferty edukacyjnej szkół w zestawieniu z wynikami prowadzonego monitoringu zawodów zwykłych i deficytowych w regionie prowadzi do wniosku, że oferta edukacyjna badanych szkół zawodowych nie odpowiada na wymagania lokalnego rynku pracy.

Kształcenie w zawodach deficytowych realizuje połowa z badanych jednostek, w połowie natomiast znaczna część kierunków stanowi zawody nadwyżkowe. Co prawda szkoły deklarują prowadzenie działań w zakresie dostosowywania programów kształcenia do potrzeb i wymagań rynku pracy – poprzez kontakty z pracodawcami, z różnego rodzaju instytucjami, badania rynku pracy lub działalność specjalnych zespołów w szkołach, wskazane jest jednak dokonanie pogłębionej analizy ich skuteczności oraz ocena dodatkowych rozwiązań.

W oparciu o wyniki wywiadów pogłębionych można ocenić, że poziom wiedzy samych nauczycieli, odnośnie zawodów, na które istnieje rzeczywiste zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy, jest niewystarczający. Spośród zawodów wskazanych przez nauczycieli jako cieszące się największym zapotrzebowaniem, zgodnie z analizą przeprowadzoną powyżej, większość (np. mechanik, fryzjer, elektryk, sprzedawca) należała do zawodów nadwyżkowych – **występuje zatem niespójność wskazań nauczycieli z diagnozą stanu faktycznego w zakresie zawodów najbardziej potrzebnych na lokalnym rynku. Wskazaniem rozwiązaniem jest wprowadzenie narzędzi systemowych, które umożliwią zwiększenie znaczenia PUP jako źródła bieżącej, kompleksowej informacji o zapotrzebowaniu na poszczególne zawody na rynku pracy dla szkół zawodowych**, tak aby nabywanie tej wiedzy przez szkoły miało formę systematycznej współpracy.

Poszerzenie funkcji edukacyjnej szkół o dodatkowe aspekty

W wywiadach z nauczycielami pojawiły się stwierdzenia, że sytuacja na rynku pracy zmienia się na tyle szybko, że uniemożliwia to skuteczne reagowanie na potrzeby. Uzupełnieniem starań szkoły, by jak najlepiej odpowiadać na przemiany w strukturze kwalifikacji na rynku pracy, powinno być tym samym przygotowanie uczniów do elastycznego reagowania na sytuację na rynku pracy – w tym w szczególności położenie nacisku na konieczność kształcenia ustawicznego, wytworzenie postawy gotowości do rozwijania bądź zmiany posiadanych kwalifikacji. Aspekt ten nabiera znaczenia również w kontekście wyników badania uczniów szkół zawodowych - brak kwalifikacji uważają oni na główny powód bezrobocia, porównywalnie ze złą sytuacją gospodarczą. Gotowość do przekwalifikowania się

w celu znalezienia lepszej pracy wyraża obecnie co trzeci spośród badanych uczniów – co w kontekście opisanych powyżej wniosków, stanowi niewysoki odsetek.

Wskazane jest poszerzenie obecnego zakresu współpracy szkół zawodowych z powiatowym urzędem pracy, która polega obecnie głównie na wsparciu doradcy zawodowego, o elementy modelujące postawy ciągłego kształcenia i pogłębiania swoich kwalifikacji przez uczniów szkół zawodowych – trening kompetencji miękkich w tym zakresie, jak również pomoc w rozpoznaniu możliwych kierunków i form doksztalcania.

Poprawa poziomu zajęć praktycznych

Zajęcia teoretyczne i praktyczne realizowane są w zasadniczych szkołach zawodowych w mniej więcej zbliżonej proporcji. Uczniowie i absolwenci szkół ocenili w badaniu poziom zajęć, zarówno teoretycznych jak i praktycznych jako dobry. Szczególnie pozytywnie rysuje się poziom przygotowania kadry nauczycielskiej.

Gorzej oceniają możliwość praktycznego przygotowania do zawodu nauczyciele. W przeważającej części ocenili bazę materiałowo-techniczną szkół negatywnie, brak jest nowoczesnych maszyn lub materiałów do praktyki. Potwierdzeniem słabej jakości przygotowania praktycznego jest również ocena pracodawców – choć część z nich przyznaje, że szkoły zapewniają dość dobry poziom wykształcenia, to jednak większość ocenia że praktyczne umiejętności nabywane są przez uczniów dopiero w miejscu pracy.

Rozwiązań dla poprawy tej sytuacji można poszukiwać w dwóch głównych kierunkach. Z jednej strony - braku w wyposażeniu szkół w większości uzasadniane są ograniczeniami finansowymi. Dobrym rozwiązaniem jest wykorzystanie możliwości ubiegania się przez szkoły o dofinansowanie ze środków unijnych. Rozwiązanie to jest stosowane już przez część szkół, jednak jak wynika z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych - szkoły same przyznają, że nie wykorzystują możliwości otrzymania dofinansowania w pełnym stopniu. Konieczne jest dokonanie oceny przygotowania szkół do aplikowania o środki unijne oraz zapewnienie pracownikom szkół lepszego przygotowania merytorycznego w tym zakresie, tak aby w większym stopniu szkoły mogły wykorzystać możliwości otrzymania dofinansowania.

Część szkół realizuje model w którym zajęcia praktyczne odbywają się u pracodawców – co skutecznie likwiduje problem braku posiadania przez szkołę niezbędnego zaplecza. Rozwiązanie takie ocenione zostało jako szczególnie korzystne również z punktu widzenia pracodawców – większość respondentów wywiadów pogłębionych wyraża przekonanie, że najlepiej praktycznych podstaw zawodu uczy się w miejscu pracy. Niewątpliwą zaletą tej metody jest również fakt, że pracodawcy często wyrażają zainteresowanie zatrudnieniem osoby, która wykształciła w miejscu pracy kwalifikacje i umiejętności zawodowe. Wskazane jest zatem podjęcie przez wszystkie zaangażowane instytucje działań, zmierzających do intensyfikacji tej właśnie formy współpracy – w szczególności inicjatywa do realizacji takich form współpracy leży po stronie szkół, natomiast w pośredniczeniu i kojarzeniu szkół pomocne jest wsparcie ze strony urzędu pracy.

Modyfikacja sposobu przygotowania uczniów i absolwentów do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy

Okolo 35% uczniów i okolo 65% absolwentów szkół zawodowych przyznaje, że miało w szkole możliwość udziału w zajęciach przygotowujących do podjęcia zatrudnienia. Z zajęć tych skorzystało okolo połowy potencjalnych uczestników, w tym okolo 35% oceniło zajęcia pozytywnie. Konieczne jest dążenie do zwiększenia zainteresowania uczniów udziałem w tych zajęciach, tak aby udziałem w zajęciach przygotowujących objąć wszystkich uczniów. Istotne jest również dokonanie pogłębionej oceny słabych i mocnych stron dotychczas realizowanych zajęć oraz poszerzenie ich o dodatkowe aspekty. Wśród tych należy wyróżnić wspomniane już uprzednio zajęcia modelujące postawy ciągłego kształcenia i pogłębiania swoich kwalifikacji przez uczniów szkół zawodowych, jak również zajęcia przygotowujące do podjęcia samozatrudnienia – promujące tę formę aktywności zawodowej wśród uczniów szkół zawodowych. Obecnie, jak wskazują wyniki badania - co czarty spośród badanych absolwentów szkół zawodowych zainteresowany jest podjęciem działalności gospodarczej - promowanie postaw zmierzających do samozatrudnienia wśród uczniów i absolwentów szkół zawodowych, jak również zapewnienie im dobrego przygotowania merytorycznego w tym zakresie, może wpłynąć na wzrost tego wskaźnika.

Promocja wśród uczniów i absolwentów dodatkowych możliwości płynących ze współpracy z powiatowym urzędem pracy

Jak wskazują wyniki badania – z powiatowym urzędem pracy współpracuje mniej niż 10% uczniów szkół zawodowych oraz okolo 26,4% niepracujących absolwentów szkół zawodowych, to jest bardzo mało.

Uczniowie szkół zawodowych w niewielkim stopniu potrafili ocenić działalność PUP. W grupie absolwentów natomiast ocena ta nie jest korzystna - odsetek ocen pozytywnych (38%) nieznacznie tylko przekracza odsetek ocen negatywnych (32%). W badanej grupie przeważająca większość korzystała w ramach współpracy z PUP z pośrednictwa pracy lub poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej (102 osoby), natomiast znacznie mniej brało udział w szkoleniach lub stażach (43 osoby) lub otrzymało dofinansowanie dla rozpoczęcia działalności gospodarczej (6 osób). Wskazana jest zwiększona **promocja przez szkołę, wśród uczniów i absolwentów, dodatkowych możliwości płynących ze współpracy z powiatowym urzędem pracy**. Uczniowie poprzez szkołę powinni poznawać różne możliwości, płynące z tej współpracy.

Do trzech głównych obszarów, w których wskazane jest podjęcie działań w zakresie współpracy z PUP należą: zwiększenie roli PUP jako źródła bieżącej, kompleksowej informacji o zapotrzebowaniu na poszczególne zawody na rynku pracy – poprzez wprowadzenie narzędzi, które umożliwiłyby nabywanie tej wiedzy przez szkoły w ramach systematycznej współpracy, rozwinięcie współpracy szkół i PUP w zakresie doradztwa zawodowego – aby jego zastosowanie nie było ograniczone do momentu wyboru kierunku kształcenia (początek edukacji w szkole zawodowej), lecz aby było narzędziem modelującym postawy ciągłego kształcenia i pogłębiania swoich kwalifikacji przez uczniów szkół zawodowych, zwiększenie roli PUP jako pośrednika pomiędzy absolwentami szkół zawodowych a pracodawcami, w zakresie organizacji staży, praktyk zawodowych – w celu zdobywania praktycznego doświadczenia zawodowego.

11 Załącznik nr 1. Dodatkowe zestawienia tabelaryczne

Tabela 14. Dynamika zmian w liczbie podmiotów gospodarczych w powiatach oraz województwie.

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów gospodarczych						Przyrost					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009	2004-2009
Powiat jarociński	4 960	5 089	5 075	5 196	5 409	5 406	2,6%	-0,3%	2,4%	4,1%	-0,1%	9,0%
Powiat ostrowski	14 535	14 409	14 441	14 387	14 672	14 640	-0,9%	0,2%	-0,4%	2,0%	-0,2%	0,7%
Powiat pleszewski	4 545	4 716	4 906	5 012	5 092	4 987	3,8%	4,0%	2,2%	1,6%	-2,1%	9,7%
Powiat kołski	6 053	6 379	6 607	6 656	6 792	6 493	5,4%	3,6%	0,7%	2,0%	-4,4%	7,3%
Powiat turecki	4 725	4 796	4 944	5 137	5 328	5 178	1,5%	3,1%	3,9%	3,7%	-2,8%	9,6%
Powiat wrzesiński	7 690	7 817	7 727	7 846	8 002	7 491	1,7%	-1,2%	1,5%	2,0%	-6,4%	-2,6%
Powiat gostyński	5 807	6 035	6 153	6 233	6 421	6 395	3,9%	2,0%	1,3%	3,0%	-0,4%	10,1%
Powiat grodziski	4 224	4 240	4 344	4 454	4 540	4 370	0,4%	2,5%	2,5%	1,9%	-3,7%	3,5%
Powiat kościański	7 489	7 576	7 738	7 813	7 881	7 593	1,2%	2,1%	1,0%	0,9%	-3,7%	1,4%
Powiat leszczyński	4 501	4 599	4 776	4 922	5 172	4 964	2,2%	3,8%	3,1%	5,1%	-4,0%	10,3%
Powiat nowotomyski	6 921	7 143	7 329	7 548	7 754	7 285	3,2%	2,6%	3,0%	2,7%	-6,0%	5,3%
Powiat rawicki	4 522	4 479	4 571	4 615	4 697	4 738	-1,0%	2,1%	1,0%	1,8%	0,9%	4,8%
Powiat wolsztyński	5 405	5 535	5 720	5 882	6 058	5 962	2,4%	3,3%	2,8%	3,0%	-1,6%	10,3%
Powiat chodzieski	3 984	4 021	4 031	4 054	3 987	3 944	0,9%	0,2%	0,6%	-1,7%	-1,1%	-1,0%
Powiat czarnkowsko trzcianecki	6 259	6 314	6 473	6 558	6 492	6 272	0,9%	2,5%	1,3%	-1,0%	-3,4%	0,2%
Powiat wągrowiecki	5 739	5 851	5 907	5 989	6 012	5 724	2,0%	1,0%	1,4%	0,4%	-4,8%	-0,3%
Powiat złotowski	3 904	3 968	4 198	4 210	4 243	4 291	1,6%	5,8%	0,3%	0,8%	1,1%	9,9%
Powiat szamotulski	7 871	8 029	8 138	7 839	7 822	7 658	2,0%	1,4%	-3,7%	-0,2%	-2,1%	-2,7%
Powiat średzki	5 119	5 160	5 285	5 443	5 553	4 652	0,8%	2,4%	3,0%	2,0%	-16,2%	-9,1%
Powiat śremski	5 475	5 365	5 461	5 587	5 811	5 772	-2,0%	1,8%	2,3%	4,0%	-0,7%	5,4%
Wielkopolska	334 505	341 257	345 669	352 236	361 046	359 350	2,0%	1,3%	1,9%	2,5%	-0,5%	7,4%

Źródło danych: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=94779&podgrup.token=0.31229719931908084

Opracowanie własne

Tabela 15. Migracje zagraniczne na pobyt stały – zameldowania i wymeldowania na przestrzeni lat 2004-2009.

Jednostka terytorialna	Zameldowania z zagranicy										Wymeldowania z zagranicy									
	Rok										Rok									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
Powiat jarociński	13	7	5	14	10	13	6	2	30	39	32	16	6	2	30	39	32	16		
Powiat ostrowski	9	13	19	46	63	109	13	27	170	117	72	75	13	27	170	117	72	75		
Powiat pleszewski	5	5	3	5	10	5	9	3	26	16	10	4	9	3	26	16	10	4		
Powiat kolski	2	2	3	7	13	19	5	15	38	44	43	25	5	15	38	44	43	25		
Powiat turecki	6	9	6	13	4	17	8	5	37	28	30	8	8	5	37	28	30	8		
Powiat wrzesiński	7	6	18	14	15	10	8	14	73	49	28	30	8	14	73	49	28	30		
Powiat gostyński	4	1	3	1	6	9	1	1	7	14	24	14	1	1	7	14	24	14		
Powiat grodzki	0	4	2	3	6	8	3	3	12	12	19	4	3	3	12	12	19	4		
Powiat kościański	2	3	2	2	5	1	1	0	5	16	19	3	1	0	5	16	19	3		
Powiat leszczyński	0	0	2	15	15	11	1	5	43	25	15	8	1	5	43	25	15	8		
Powiat nowotomyski	8	10	12	15	12	22	10	29	49	38	28	17	10	29	49	38	28	17		
Powiat rawicki	4	4	9	7	9	8	8	7	39	26	25	10	8	7	39	26	25	10		
Powiat wolsztyński	3	6	9	15	24	22	13	20	38	35	26	21	13	20	38	35	26	21		
Powiat chodzieski	3	2	6	12	12	16	3	2	42	31	37	17	3	2	42	31	37	17		
Powiat czarnkowsko- trzcianecki	8	2	7	13	17	13	3	2	85	48	38	58	3	2	85	48	38	58		
Powiat wągrowiecki	2	1	2	5	13	12	5	8	30	22	26	15	5	8	30	22	26	15		
Powiat złotowski	21	20	43	61	37	58	17	56	139	112	124	57	17	56	139	112	124	57		
Powiat szamotulski	2	10	2	14	15	17	8	6	41	46	47	18	8	6	41	46	47	18		
Powiat średzki	12	3	3	6	4	3	1	5	20	5	8	7	1	5	20	5	8	7		
Powiat śremski	6	0	1	9	6	6	6	6	17	34	29	18	6	6	17	34	29	18		
Wielkopolska	392	356	403	599	643	899	392	578	2 292	1 853	1 519	1 183	392	578	2 292	1 853	1 519	1 183		

Źródło danych: <http://www.stat.gov.pl>

Tabela 16. Migracje na pobyt stały międzypowiatowe – zameldowania i wymeldowania na przestrzemi lat 2004-2009.

Jednostka terytorialna	Zameldowania ogółem										Wymeldowania ogółem														
	Rok										Rok														
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009							
Powiat jarociński	443	350	350	369	296	317	447	418	403	492	404	387	640	690	748	758	578	642	658	737	830	909	612	650	
Powiat ostrowski	336	298	363	423	322	318	404	407	417	427	362	356	428	407	453	540	404	444	571	534	637	661	511	549	
Powiat pleszewski	369	332	367	334	331	285	439	382	438	489	379	435	403	397	380	548	486	418	415	466	439	475	387	359	
Powiat wrzesiński	325	291	374	427	289	283	408	416	512	565	496	413	265	271	260	287	274	281	292	308	295	392	258	325	
Powiat grodziski	388	441	458	547	337	399	445	428	423	499	441	455	Powiat kościański	638	601	619	741	657	717	407	442	490	474	415	415
Powiat leszczyński	424	382	463	545	398	404	394	417	423	552	431	476	Powiat nowotomyski	277	298	349	384	290	352	334	318	411	410	309	315
Powiat nowotomyski	277	298	349	384	290	352	354	333	369	437	337	357	Powiat rawicki	314	323	345	450	348	365	354	333	369	437	337	357
Powiat wolsztyński	253	247	280	293	267	240	229	246	349	289	271	232	Powiat wolsztyński	444	424	458	572	399	401	460	474	588	646	487	497
Powiat chodzieski	363	396	414	486	439	409	387	375	440	584	471	420	Powiat czarnkowsko-trzcianecki	354	326	397	406	312	327	540	566	516	544	419	475
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	354	326	397	406	312	327	460	482	507	552	475	491	Powiat wargowicki	526	558	684	789	630	595	460	482	507	552	475	491
Powiat wargowicki	357	332	302	436	304	382	307	360	302	374	283	297	Powiat złotowski	333	368	307	423	327	340	332	351	432	463	328	331
Powiat złotowski	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859	Powiat szamotulski	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859
Powiat szamotulski	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859	Powiat średzki	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859
Powiat średzki	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859	Powiat śremski	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859
Powiat śremski	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859	Wielkopolska	28473	28695	30995	34985	27883	27711	26020	26172	28579	31859	25879	25859

Zródło danych http://www.stat.gov.pl/bdli/app/dane_podgrup.display?p_id=94823&p_token=0.48079837480439314

Tabela 17. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca.

Jednostka terytorialna	Nakłady inwestycyjne					
	2004	2005	2006	2007	2008	Ranking
Powiat jarociński	1324	1364	1317	1595	1990	12
Powiat ostrowski	1461	1361	1813	2279	2443	7
Powiat pleszewski	778	829	811	1255	1101	18
Powiat kolski	845	1448	2210	2141	3090	3
Powiat turecki	1116	1227	1062	1528	1776	15
Powiat wrzesiński	823	997	1907	1574	2674	6
Powiat gostyński	2093	2139	2316	1809	2116	10
Powiat grodziski	2115	1290	1634	3379	2913	4
Powiat kościański	2868	1686	816	1045	2180	8
Powiat leszczyński	1886	1812	1244	1774	2162	9
Powiat nowotomyski	2621	1533	2169	2640	1893	14
Powiat rawicki	1907	1532	2342	2386	2084	11
Powiat wolsztyński	2110	2262	1615	2240	1460	17
Powiat chodzieski	740	1507	1895	1729	1758	16
Powiat czarnkowsko trzcianecki	1221	1318	2117	2319	3700	2
Powiat wągrowiecki	630	438	841	1573	777	20
Powiat złotowski	939	641	1073	735	809	19
Powiat szamotulski	1260	1460	2035	2441	1928	13
Powiat średzki	1432	2558	2391	2464	4836	1
Powiat śremski	851	1171	1199	2700	2795	5
Wielkopolska	2367	2155	2561	3037	3675	<i>[-]</i>

Inwestycje i środki trwałe - Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wg PKD 2004

Źródło danych: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=94823&p_token=0.12400956550088893